

Установа за предшколско васпитање, образовање и исхрану деце

"Ната Вељковић" - Крушевац

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДЕЧЈЕГ ВРТИЋА

За радну 2010/11.годину

e-mail: admin@nataveljkovic.edu.rs

web: www.nataveljkovic.edu.rs

САДРЖАЈ

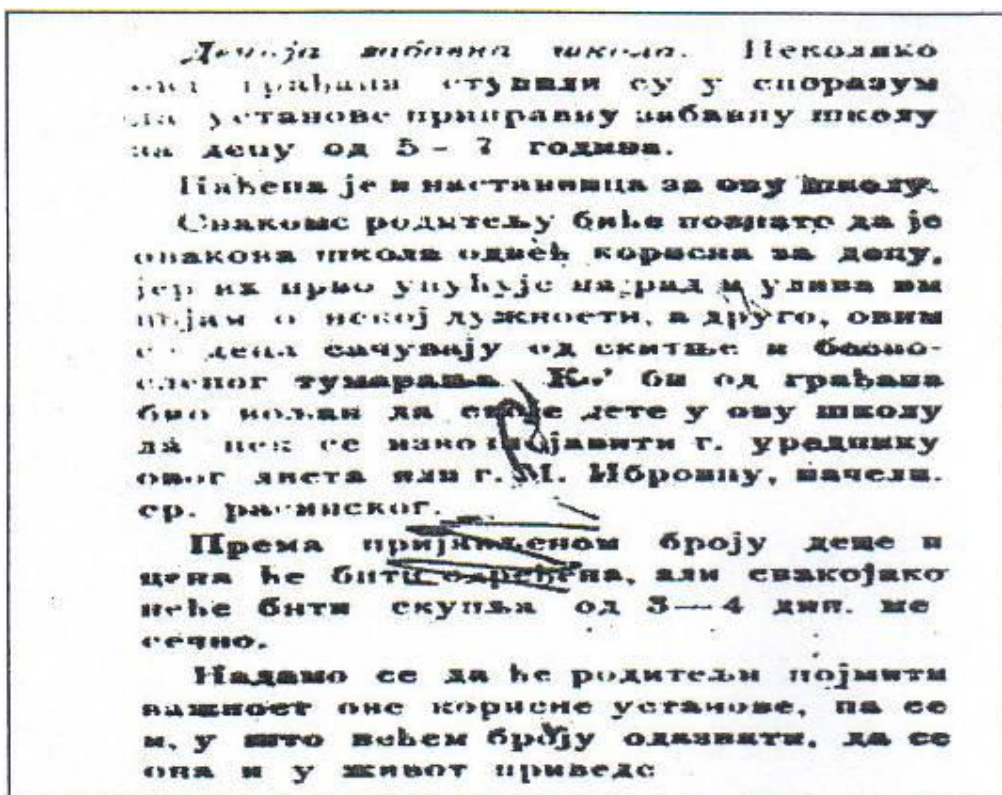
1. Уводне напомене	3
1.1 Од дечије забане школе до Установе „Ната Вељковић“	3
1.2 Извори – полазишта	8
1.2.1 Остварења ПУ „Ната Вељковић“ као снаге и полазишта	9
1.3 Приоритети Установе	14
2. „Лична карта“ дечијег вртића	15
2.1 Обим основне делатности	15
2.2 Услови рада	16
2.2.1 Просторни улови рада	16
2.2.2 Стање опремљености	19
2.2.3 Кадровски услови рада	21
2.3 Организација васпитно – образовног рада вртића	22
2.3.1 Радно време вртића	22
2.3.2 Облици рада са децом	22
2.3.3 Облици рада са децом (целодневни и полудневни)	23
2.3.4 Обухват деце припремним предшколским програмом	24
2.4 Језик на коме се остварује ВОР у Установи	26
3. Вртић и његово окружење	27
4. Понуда програма и услуга	29
4.1 Програм неге и васитања деце узраста до 3 године	30
4.2 Програм предшколског васпитања и образовања деце од 3 године	33
до укључивања у програм припреме за школу	
4.2.1 Модел А	34
4.2.2 Модел Б	34
4.3 Припремни предшколски програм	37
4.3.1 Модел А ППП	39
4.3.2 Модел Б ППП	89
4.4 Посебни програми	117
4.4.1 Додатни програми	117
4.4.2 Пригодни и повремени програми	121
4.4.3 Програми стручне подршке породици	122
4.4.4 Прилагођени програми	122
4.5 Други програми и облици рада и услуга	125
5. Сарадња са породицом	127
6. Сарадња са друштвеном средином	129
6.1 Сарадња на нивоу Установе	129
6.2 Сарадња на нивоу вртића	129
6.3 Сарадња са школом	130
7. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма дечијег вртића	131

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1.1. ОД ДЕЧИЈЕ ЗАБАВНЕ ШКОЛЕ ДО УСТАНОВЕ "НАТА ВЕЉКОВИЋ"

Клице предшколства у Општини Крушевац датирају из 1891. године, када је у локалном листу "Глас Крушевца" објављена иницијатива:

"Неколико овдашњих грађана ступили су у споразум да установе приправну забавну школу за децу од 5 - 7 година...."

Факсимил огласа

Нема поузданих података да ли је иницијатива заживела, осим сећања полазника који сведоче да је она постојала и радила; објављени оглас свакако сведочи да је клица развоја посејана.

*Грађу о развоју предшколства до 1945.год прикупио је Јордан Петровић, педагог из Крушевца, а обрађена је у монографији КРУШЕВАЦ СВОЈОЈ ДЕЦИ 1986.

Организована друштвена брига о деци предшколског узраста у Општини Крушевац везује се за 1928. годину, када су чланице женских удружења, Коло српских сестара и Женске подружине основале прво забавиште у коме ради пензионисана учитељица Наталија Браловић.

Коло Српских сестара

Женска подружина

Наталија Браловић у забавишту из 1928.

Већ наредне, 1929., "од Министрства просвете послата стручна васпитачица", дипломирана забавиља Љубинка Звекић-Павлов, наставља да ради у већ основаном забавишту, све до почетка другог светског рата; рад у забавишту надгледа и прати Министарство просвете.

Љубинка Павлов Звекић у забавишту 1929.г.

Одмах после рата, 1945. у граду се, на иницијативу АФЖ-а, чије чланице у њему и раде, оснива прво Обданиште за децу од 4 до 7 година, а већ наредне 1946. и прве јаслице, за децу од 2 месеца до 3 године, у Улици Милоја Закића 10 - 12 , по којој и носи назив, Дечје обданиште "Закић", отворено 2. априла

Обданишта "Закић"-1946/47.

Решењем ,тада државног органа, Савета за просвету и културу НОГО Крушевац , на основу Закона о јавним установама, од 4. августа 1955. године, "Обданиште Закић" је и званично постало прва послератна предшколска установа, а за прву управницу постављена је учитељица Душанка Вургић. Пуних десет година, од 1945. до 1955. оно ће бити једина предшколска установа у граду.

Залагањем учитељице Марице Лекић, код НОГО Крушевац , 1956.г. у адаптираној згради Пионерског дома почиње да ради "Дечје забавиште у Пионерском парку", а она постаје први управник новооснованог забавишта и ради као васпитач.

Зграда забавишта у Парку

Значајна година у развоју предшколства у нашој Општини, свакако је 1964., када је изграђен први наменски вртић, комбинованог типа, у "Закићевој колонији" а за управника је постављена Даница Ранковић, учитељица и васпитач.

Вртић "Живка Мићић" изграђен 1964.г.

По истом пројекту, 1965. гради се још један вртић,"Радојка Зајић" у Улици Дамњана Максића, чији управник је Ранка Веселиновић, учитељица и васпитач.

Вртић "Радојка Зајић" из 1965.г.

Исте године настаје прва интеграција три постојећа обданишта у јединствену Р.О. Дечји вртић "Пчелица". Први директор је Марица Лекић чије је ангажовање за развој предшколства у Крушевцу огромно и вредно помена и незаборава.

Почев од 1974. године, дошло је до експлозивног ширења мреже објеката за предшколску децу у граду и на сеоском подручју и оснивања кухиње "Пионир", што ће све заједно довести до друге интеграције и формирања јединствене РО "Ната Вељковић", 1979 г. чији оснивач је Општина Крушевац а први директор Радослав Миловановић.

1.2. ИЗВОРИ –ПОЛАЗИШТА

Доношење предшколског Програма засновано је на:

а) законским оквирима

- Закон о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник" РС 62/03, 64/03, 58/04, 62/04) у коме се дефинише предшколски програм дечјег вртића.
- Опште основе предшколског програма (члан 68. Закона о основама система образовања и васпитања, "Сл. гласник" РС – Просветни преглед 14/06)
- Закона о предшколском васпитању и образовању, члан 15. до 29. где се дефинишу програми предшколског васпитања и образовања. ("Службени гласник" РС- број 18/10)

1.2.1. ОСТВАРЕЊА ПУ ” НАТА ВЕЉКОВИЋ” КАО СНАГЕ И ПОЛАЗИШТА

Специфичности Установе са аспекта услова и организације рада

- Број вртића(10) комбинованог типа на територији града,издвојених-наменских простора за припремне предшколске групе (3),посебних простора при школама(49) и објекти за рекреативан боравак деце у природи,на мору(1) и планини(1).
- Радно време11часова,двосменски рад,рад и дежурства суботом,рад у летњим месецима у свим објектима вртића у складу са потребама деце и родитеља.
- Поштовање норматива у границама могућности када је у питању опрема и средства за рад.
- Оптимална опремљеност,играчкама,дидактичким материјалима, училима,стручном и литературом за децу,аудио-визуелним средствима, музичким инструментима.
- Опремљене сале за физичко васпитање и дворишта вртића Централна кухиња великог капацитета и разноврсне понуде услуга
- Добра опремљеност савременом информатичком технологијом и развијеност комуникација и веза са корисницима,пословним сарадницима. и у интерном пословању,web.sajt и e-mail адреса.
- Васпитно особље са прописаним квалификацијама,развијена стручна служба стручни сарадници,сарадници ,правна и финансиска служба и друге ,кухиња *Пионир* ,служба одржавања ,кадар са прописаним квалификацијама
- Финансирање Установе из буџета Града,Министарства просвете,приходи од родитеља, услуга кухиње *Пионир* и донације.

Специфичности Установе са аспекта понуде програма и услуга

- У Установи су заступљени различити предшколски програми.
- Програм неге и васпитања деце узраста до 3 године.
- Програм предшколског васпитања и образовања деце 3 године до укључивања у програм припреме за школу.
- Припремни предшколски програм
- Широка лепеза посебних програма усклађених са потребама деце и породице
- **Додатни програми**
- Драмске играонице,у оквиру њих и ЛУТКЕФ
- Плесна школа
- Школа страног језика
- Мешовити хор *Звончић*
- **Повремени програм**
- Боравак деце у природи
- **Програми стручне подршке породици**
- Едукативне радионице за родитеље.
- **Прилагођени програми**
- Програм рада са децом са развојним сметњама –развојна група.
- Рад са децом са развојним сметњама у васпитним групама.
- Рад са децом из маргинализованих група и социо-економских депривираних средина.
- Рад са децом на болничком лечењу.
- Рад са децом која исказују посебне способности и склоности у васпитно-образовном раду

- **Други програми и облици рада и услуга**

- Дечији клуб

- Луткарска радионица

Оснивање Актива васпитача који реализују ППП, као посебног стручног органа Установе и ангажовање координатора за реализацију ППП у оквиру стручне службе, стручни сарадници Установе.

Традиционално висок проценат обухвата деце са територије града у ППП.

- Уважавање потреба родитеља за смештај деце у вртић и поштовање прописаних критеријума за пријем деце у вртић.

Специфичности Установе са аспекта стручних постигнућа

Акциона истраживања

- *У вртићу спавам зато што...*

- *Говорно језичке активности у васпизној пракси наших вртића.*

- *Мишљење и ставови родитеља о односу вртића и породице.*

- *Како васпитачи поимају дете.*

- *Како припремамо дете за полазак у школу.* (Презентован рад на Методичким данима у Кикинди)

- *Игра у функцији развоја предшколског детета.*

- *Портфолио као облик размене информација између вртића и школе.* (Презентован рад Активима васпитача у ПУ у Брусу и Тићевцу, Активу стручних сарадника Расинског округа).

Стручни радови:

Програм васпитнообразовне делатности Установе, 1985.г., као први покушај да се прописани програм преведе и приближи нашим конкретним условима и локалној средини.

1. Стручни пројекти презентовани у Покајници 2000, 2002 и 2003. год.

- Креативна израда и примена лутке као средства за подстицање комуникативних функција говора.

- Буквар правилне исхране

- Родитељи и васпитачи у акцији

- Школа за родитеље.

2. *Сопственим искуством да знања* на нивоу Установе, 2005/06. година.

3. *Пут ка осмишљеној сарадњи са медијима*, Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*, Врњачка Бања, 2005. година.

4. *Програм по мери детета-кораци у изради корикулума*. Симпозијум "Васпитач за 21. век", Соко Бања, 2006. година.

5. *Сарадња Више школе за образовање васпитача у Крушевцу и ПУ Ната Вељковић* Симпозијум "Васпитач за 21. век", Соко Бања, 2006. година.

6. *Вртић је и ваше двориште*, Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*, Врњачка Бања, 2006. година.

7. *Костина игра*, Стручни сусрети медицинских сестара, Ужице, 2006

8. *Држава детета*, Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*, Врњачка Бања, 2007. година.

9. *Дечји портфолио*, Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*, Врњачка Бања, 2007. година.

10. *Зимске чаролије кроз интегрисане методике*, Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*, Врњачка Бања, 2008. година.

Зимске чаролије кроз интегрисане методике, Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*, Кањижа, 2009. година.

11. *Музика и дете-слушалац и стваралац*, Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*, Врњачка

Бања ,2008.година.

12. *Портфолио као облик размене информација између вртића и школе.* Стручни сусрети Васпитачи-васпитачима,Златибор ,2009.година.

13. *Природни материјали у примењеној уметности у ПУ.* Стручни сусрети Васпитачи-васпитачима,Златибор ,2009.година.

14. *Ветар невидљиви путник .* Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*,Врњачка бања, ,2010.година.

15. *Зона Занфирова ,Стручни сусрети Васпитачи-васпитачима*,Врњачка бања, ,2010.година.

16. *Родитељи активни учесници у планирању,реализацији и евалуацији васпитно-образовног рада,* Стручни сусрети *Васпитачи-васпитачима*,Врњачка бања, ,2010.година.

17. *Књига прича у сликама,Стручни сусрети медицинских сестара*,Врњачка Бања ,2010.година

18. *Родитељи активни учесници у планирању,реализацији и евалуацији васпитно-образовног рада,* "Васпитач за 21.век", Соко Бања ,2010.година.

19. *Портфолио као облик размене информација између вртића и школе. ,* "Васпитач за 21.век", Соко Бања ,2010.година.

Реализовани пројекти у сарадњи са друштвеном средином.

Пуних десет година,почев од 1997.Установа је на Регионалном нивоу организатор и учесник ЛУТКЕФ-а,и најчешћи освајач првих награда,2006.год.организација и три награде,2008 године организатор ЛУТКЕФ-а је била предшколска установа из Ћићевца а луткарска представа коју су извела деца наше Установе је освојила прво место.

РТС је снимила четрнаест луткарских представа ПУ *Нате Вељковић* које су емитоване на Националној телевизији под називом *Најмлађе позориште на свету.*

Учествовање на Музичком фестивалу *Цврчак* у Смедереву2006.-прва награда,2007.-прва награда,2008-.две прве награде ,2009.-прва и трећа награда ,2010.год., освајање награда је у категоријама:музичко-сценско дело,хор и ритмика.

Фестивал драмског стваралаштва ПУ Србије *Дедар*,2008. -четири прве награде,2009.-две прве награде.

Растимо заједно серија од шест једночасовних емисија *Мозгалица ,Бебе,Натине чаролије,* емисије едукативног и забавног карактера ,са учешћем деце и запослених емитоване су на локалним телевизијама 2007-2008.год.

Сарадња са невладиним организацијама и њихово донаторство Установа је искористила да побољша и унапреди радну средину(Мегсу corps).

У сарадњи са локалном самоуправом у акцији *Треће дете*,вишегодишње учешће Установе ,пригодним програмом који изводе деца из различитих вртића.

Од 2006. године завршна приредба *Од бајке до читанке* увршћена је у програм међународне културне манифестације *Видовданске свечаности* ,као део свечаног отварања манифестације,а од 2007. одржава се на Слободишту,уз присуство од неколико хиљада људи.

У периоду од 2006-2010 у организацији Установе Дечији ликовни салон *Васкрс у нашој кући*,уз свесрдну помоћ Ротари клуба,Крушевачког позоришта и Народног музеја.

Одрастања организација изложбе у оквиру акције *Десет уметничких слика за десет вртића*,аутора Матије Рајковића,академског сликара.2008.

Презентација пројекта *Држава детета* представницима Градова-весника мира из целог света (28),2007.у вртићу Голуб мира.

Сарадња са Међународном дечијом ликовном колонијом *Биберче* у Наупару(2006-2008)

Сарадња са ликовном колонијом *Беловодска розета* и почетак акције *Уметничке скулптуре*

у двористиџа вртића,2008.г.

Реализација пројекта *Обележавање Међународног дана дечије књиџе* у организацији Установе уз учешће и свесрдну помоћ великог броја родитеља, и институција у граду. Народна библиотека, Културни центар, Фонд за подстицање развоја младих талената, РТК, писани медији : *Град, Новости, Победа*, студенти Високе струковне школе за образовање васпитача, Друштво учитеља , основне школе , издавачке куће: Креативни центар, Драгон, Сиграф штампариј

Специфичности Установе са аспекта стручног усавршавања.

Стручно усавршавање је у функцији унапређивања непосредне васпитно образовне праксе и с циљем да се уочени проблеми теорије проуче, а потом преведу на језик непосредне праксе и оперативно у њу уграде.

Учешће запослених у васпитно-образовном раду на акредитованим семинарима од стране Министарства просвете и Стручним сусретима, васпитача, медицинских сестара и стручних сарадника (.2006-2010.) **Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника ,васпитача и стручних сарадника ,Сл гласник Републике Србије бр.14/2004 и 56/2005**

Табеларни приказ учешћа запослених Установе на Акредитованим семинарима, Стручним сусретима: стручних сарадника, васпитача, медицинских сестара у својству учесника или презентатора у периоду 2005-2010.г.

Акредитовани семинари	Стручни сусрети	*Број сусрета
11	13	11
Број учесника	Број учесника	Број презентованих радова
192	112	17
Број сати	Број сати	Број презентатора
1430	1102	58

У периоду пре доношења правилника **Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника ,васпитача и стручних сарадника ,Сл гласник Републике Србије бр.14/2004 и 56/2005**, запослени у Установи су били учесници великог броја стручних скупова на којима су реализоване теме из различитих области васпитно-образовног рада, а у организацији струковних удружења стручних сарадника, васпитача и медицинских сестара, ПДС, Филозофског факултета, УНИЦЕФ-а, Педагошких академија (Београд, Кикинда, Крушевац), Министарства за рад и социјална питања , Министарства просвете. Наводимо неке :

- Родитељи и васпитачи у акцији заживљавања дечијих права*,Ивањица,1996.
- Тим и тимски рад,и вртић као Отворени систем*, Београд,1996
- Дечије игре некад и сад*,Београд,1998.
- Права детета и здравље*,Врњачка Бања.2001.
- Професионализам у васпитању*,Београд,2002.
- Дечије стваралачко конструисање*,Београ2004.
- *Комуникација у васпитању*,Крушевац 2003.

Установа као организатор семинара.

У сарадњи са најеминентнијим стручњацима за област предшколства на најразличитије теме Установа је организовала семинаре:

- Носим са собом*,Весна Дасукидис,1997.
- Планирање и програмирање по моделу Б,Саобраћајно васпитање,Еколошке активности у вртићу*,Емил Каменов,1997,2005,2006.
- Презентација приручника *Корак по корак* за рад са децом до три године,*Корак по корак2,Корак по корак у основе програма,Како припремамо дете за полазак у школу,Сопственим искуством да знања, Игре словима*,Мара Шајин(1997-2006)
- Занемаривање и злостављање деце*,УНИЦЕФ,Институт за судску медицину,2002.
- Дете у игри драме и позоришта*,Љубица Бељански,2002.
- Музичке игре на узрасту од 3-7 година.*,Добрила Пековић,2003.год.
- Комуникација у васпитању*,Драгана Бјелић,2003.
- Од луткарског текста до луткарске представе*,Ана Миловановић,2003.
- Креативне радионице-рад са папиром,стаклом,тканином и гипсом*,Hobi art,2005.
- Моја чула предмети и ја*,Стеван Јокић, 2006.
- Вода у прешколској установи*,Стеван Јокић,2008.
- Трагови звука*,Сара Марјановић.2008.
- Виртуелна учионица,Здрав почетак*, директно из Ванкувера путем интернета,2009.

Установа као организатор и домаћин стручних скупова

- Семинар за директоре ПУ Србије,1996.
- 7.Сусрети медицинских сестара предшколских установа Србије,2004.
- Актив васпитача болничких група Србије,2004.
- Сусрети медицинских сестара Србије,2007.

Прослава јубилеја и публикације Установе

Дан Установе 15 .април

Крушевац својој деци,Монографија установе,издата1986.

70.година Организоване друштвене бриге о деци предшколског узраста у општини Крушевац ,1998.г.

80.година Организоване друштвене бриге о деци предшколског узраста у општини Крушевац ,музејска изложба поводом јубилеја(стручна подршка:Педагошки музеј Београд , Народни музеј Крушевац и штампарија Сиграф.),2008.г.

Ликовна изложба, *Одростања Десет уметничких слика за десет вртића*,аутора Матије

Рајковића,академског сликара.2008.

Багдала за децу.2007.

Просветни преглед,више од 20 објављених наслова о раду Установе.

Локални писани медији Победа,Град редовно објављују наслове о раду Установе.

Зборници радова са стручних сусрета где су запослени били презентатори.

За успешан рад Установа, појединци и деца добитници су бројних награда,признања,и похвала,на локалном и републичком нивоу.

Предшколска установа *Ната Вељковић* је добитник *Видовданске похвале* ,Скупштине општине Крушевац,2007.

1.3. ПРИОРИТЕТИ УСТАНОВЕ

Побољшање средине и услова за рад и учење.

Континуирани професионални развој запослених и примена активних метода рада уз уважавање индивидуалног приступа у реализацији васпитно-образовног рада.

Унапређивање тимског рада и развијање и неговање професионалне комуникације запослених .

Унапређивање сарадње са породицом.

Унапређивање сарадње са основном школом.

Планирање,реализација и праћење реализације ,организације рада са децом које регулишуе Закон о предшколском васпитању и образовању.

2. "ЛИЧНА КАРТА" ДЕЧИЈЕГ ВРТИЋА

2.1. ОБИМ ОСНОВНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Основна делатност Установе је васпитање, образовање, нега и исхрана, превентивно-здравствена и социјална заштита деце узраста од 6 месеци до поласка у школу. Установа функционише кроз три организационе целине, сходно делатностима којима се баве:

* Организациона јединица "ВРТИЋИ" - бави се непосредним васпитно-образовним радом, негом, исхраом, превентивно-здравственом и социјалном заштитом деце узраста од 6 месеци до поласка у школу као и специфичним облицима рада.

Непосредан васпитно-образовни рад се одвија:

У седишту Установе

- у десет објеката вртића комбинованог типа (за целодневни и полудневни боравак деце) - "Невен", "Звончић", "Лабуд", "Пчелица", "Наша радост", "Лептирић", "Колибри", "Бисери", "Голуб мира" и "Владо Јурић" - са 29 јаслених, 51 васпитном и 11 полудневних група
- у два објекта за полудневни боравак - при Основној школи "Вук Караџић" (4 групе) и у ромском насељу "Марко Орловић" (2 групе)

Ван седишта Установе

- у четрдесетшест објеката у приградским и сеоским насељима и то у два објекта Установе (6 група) и 44 објеката Основних школа (48 групе)

Специфични облици рада и услуга породици:

У седишту Установе

- Луткарска радионица "Пчелица" - бави се израдом средстава за васпитно-образовни рад за потребе Установе и тржишта
- Драмска играоница - бави се припремом и реализацијом позоришних представа, контакт-програма и приредби
- Дечји клуб - пружа услуге повремениог смештаја деце и прославе дечјих ројендана
- Група деце са сметњама у развоју - у оквиру вртића "Лептирић"
- Болничка група - рад са децом на болничком лечењу на дечјем одељењу крушевачке болнице

Ван седишта Установе

- Објекат за одмор и рекреацију у Рибарској Бањи
- Објекат за одмор и рекреацију у Сутомору који није у функцији

* Организациона јединица "ПИОНИР"- за основну делатност има припрему и дистрибуцију хране за децу предшколског узраста. Поред тога, припрема и дистрибуира ужине за децу основношколског узраста на територији Општине, врши и продају пекарских и посластичарских производа грађанима, организује и спроводи исхрану за кориснике Народне кухиње.

* Организациона јединица "ЗАЈЕДНИЧКЕ СЛУЖБЕ" - обавља стручне, педагошко-психолошке, правне, финансијско-рачуноводствене послове, послове одржавања и обезбеђења објеката и друге послове за потребе родитеља, оснивача, пословних партнера и запослених.

2.2. УСЛОВИ РАДА

2.2.1. Просторни услови рада

Наменски грађени објекти за децу у седишту Установе

Назив објекта	Број	Капацитет		Површина објекта	Површина дворишта	Адреса
		Бр.гр.	Бр.деце			
1. Невен	1	16	400	2200	6073	Босанска 21
2. Звончић	1	8	185	1104	2223	Јована Дучића 7
3. Лабуд	1	10	225	1081	6157	Војвода Степа 18
4. Лептирић	1	10	225	1101	5109	Ђирила и Метод.5
5. Колибри	1	7	185	967	1704	Нова Балшићева 6
6. Бисери	1	9	200	946	4603	Сл. Милованов. 2
7. Н. радост	1	9	210	1122	5493	Слатинска 14
8. Г. мира	1	8	225	1166	5059	Др. Салка 2
9. В. Јурић	1	3	70	315	645	Липљанска 7
10. Пчелица	1	12	280	1520	6864	Ж. Пауновића 10
Укупно	10	92	2205	10932	43930	

Преглед других (прилагођених) простора за рад са децом

У складу са Одлуком о мрежи Установе за предшколско васпитање, образовање и исхрану деце „Ната Вељковић“ у Крушевцу, донетој на седници 16. и 19.06.2006.год. на територији Општине Крушевац полудневни облик рада организује се и у ОШ „Вук Караџић“, ромском насељу у просторијама Дома културе МЗ Расадици и насељеним местима на сеоском подручју.

Васпитне групе у Мудраковцу и Читлуку се организују у објектима Установе, а васпитне групе у осталим насељеним местима на сеоском подручју су организоване у просторијама при основним школама.

Назив објеката за полудневни боравак деце	Број	Поврина простора	Капацитет	
			Бр. гр.	Бр. деце
ОШ „Вук Караџић“	1	151м/2	4	120
Вртић „Бубамара“	1	45м/2	2	60
Мудраковац	1	150 м/2	3	90
Читлук	1	150 м/2	3	90
Бела Вода	1	45 м/2	48	878
Бивоље	1	31м/2		
Вел.Головоде	1	35 м/2		
Вел.Ломница	1	54 м/2		
Вел.Шиљеговац	1	30 м/2		
Вел.Крушевица	1	20 м/2		
Вел.Купци	1	54 м/2		
Гаглово	1	36 м/2		
Глобаре	1	16 м/2		
Глободер	1	47 м/2		
Горњи Степош	1	28 м/2		
Гревци	1	12 м/2		
Дворане	1	20 м/2		
Дедина	1	53 м/2		
Доњи Степош	1	48 м/2		
Ђунис	1	30 м/2		
Жабаре	1	40 м/2		
Здравиње	1	48 м/2		
Јабланица	1	40 м/2		
Јасика	1	60 м/2		
Каоник	1	30 м/2		
Кобиле	1	20 м/2		
Коњух	1	100 м/2		
Крвавица	1	40 м/2		
Кукљин	1	60 м/2		
Лазаревац	1	24 м/2		
Лукавац	1	54 м/2		
Љубава	1	35 м/2		
Мајдево	1	54 м/2		
Макршане	1	28 м/2		
Мачковац	1	47 м/2		
Мешево	1	54 м/2		
Модрица	1	20 м/2		
Наупаре	1	32 м/2		
Падеж	1	16 м/2		
Паруновац	1	30 м/2		
Пепељевац	1	63 м/2		
Себечевац	1	20 м/2		
Сеземча	1	40 м/2		
Срње	1	17 м/2		
Сушица	1	20 м/2		
Текије	1	18 м/2		
Трмчаре	1	22 м/2		
Шанац	1	54 м/2		

Објекти за припрему хране

Назив објекта	Број	Површина	Капацитет			Адреса
			Доручак	Ужина	Ручак	
„Пионир“	1	1035	2100	2100	4500	Косовска бр.16

Кухиња "Пионир", изграђена 1980.г.

Објекти за одмор и рекреацију

Р.бр.	Назив објекта	Бр.	Облик рада	Капацитет	Површина објекта	Површина дворишта	Место
1	„Брца“	1	Летов.	50	153	84	Сутоморе
2	„Јеленко“	1	Рекр.бор.	80	879	2647	Р.Бања

Вртић "Јеленко" у Рибарској Бањи, изграђен 1989. г.

ОДМОР И РЕКРЕАЦИЈА ДЕЦЕ - као додатни, повремени, програм организује се у Рибарској Бањи, а објекат у Сутомору није у функцији.

2.2.2.СТАЊЕ ОПРЕМЉЕНОСТИ

Сви вртићи у граду су наменски грађени као објекти за смештај и исхрану деце и обављање васпитно-образовног рада.

Радне собе у објектима садрже довољан број столова, столица и креветића за децу, ормане и полице за дидактички материјал, ормане за одлагање креветића, постелине, тепихе, кутиће за игралике активности, играчке, дидактички материјал, цд плејер и у јасленим групама пултове за повијање и пресвлачење деце. Испред радних соба, у холловима налазе се панони за родитеље и ормарићи за одлагање дечје одеће и обуће.

У свим вртићима постоје вишенаменске сале које се користе за игру, слободне активности, активности физичког васпитања и реализацију различитих приредби. Сале су опремљене справама и реквизитима за физичко васпитање, АВ средствима (телевизор, кућни биоскоп и музичка мини линија), тепихом, а у вртићима „Невен“, „Звончић“, „Лептирић“, „Бисери“, „Пчелица“ и „Голуб мира“ постоји и музички кутак са клавиром.

У оквиру сваког вртића постоји библиотека са стручном и дечјом литературом, опремљена и телефоном и рачунаром. У кабинету у оквиру објекта се одлаже и чува дидактички материјал, играчке и реквизити за заједничко коришћење.

Радна просторија за тријажу и превентиву у свим вртићима садржи: орман са материјалом за прву помоћ, висиномер за мерење телесне висине и вагу за мерење телесне тежине, а у појединим вртићима у оквиру ове собе постоји и педоскоп за утврђивање степена деформитета стопала, кварцна лампа и кревет.

Дворишта вртића садрже: травнате површине, бетонске стазе, комплекс справа за физичко васпитање и адекватну осветлу. У двориштима вртића постоје следеће справе металне конструкције (осим у вртићу „Владо Јурић“): тобогани, са пешчаницима, обичне љуљашке и љуљашке шестосед, клацкалице, мостови, возићи, ракете, вртешке и квадрати за провлачење и пењање.

У вртићима „Колибри“, „Звончић“ и „Владо Јурић“ дворишта немају довољно травнатих површина. Комплекс справа за физичко васпитање и бетонске стазе у појединим вртићима су дотрајали, па је неопходно њихово реновирање. У двориштима постоје и клупе за седење, жардињере са цвећем и дрвеће.

Средства за реализацију васпитно-образовног рада

Јаслене групе су у складу са узрастом и бројем деце у групи добро опремљене потребним играчкама, дидактичким материјалом, справама и реквизитима за физичко васпитање, параванима, скривалицама и кутићима. Играчке су лагане, мекане, топлих боја распоређене у соби тако да се налазе на дохват руке деци што пружа могућност да спонтано бирају оно што их интересује, односно да сами откривају, комбинују и истражују.

У вртићу постоје следеће играчке: звучне играчке (звечке, звучне коцке, музичке кутије, шушкалице), играчке на точковима различитих облика и боја за вучење и гурање, играчке са механизмом на навијање, разна возила различитих величина, лутке (обичне и гињол), модели животиња од различитог материјала, крупни конструктори, слагалице, уметалке, сетови (фризера, лекара, кухиње, трговине), сетови за игру у песку, слике у паровима, сликовнице, бојице, јастуци различитих величина, цд плејери и дискови са дечијом музиком.

Од средстава за физичко васпитање (на нивоу вртића) постоје: струњаче, лопте и обручи различитих величина, чуњеви, ниски шведски сандуци, шведске клупе, ниске лестве, даске различитих величина, собне клацкалице, собни тобогани, сунђерасти и платнени тунели, стојећи кошеви, конопци и сунђерасти базени са шареним лоптицама.

Васпитне групе су у складу са узрастом и бројем деце у групи добро опремљене следећим средствима: музички инструменти (звечке, штапићи, триангли, бубњеви, кастањете, прапорци, чинеле, даире, металофони, ксилофони, клавири, хармонике), лутке (обичне, гињол лутке, лутке на штапу), позорнице (на нивоу вртића), сетови (кухиње, фризера,

доктора, мајстора), играчке на точковима (возила различитих величина), ситни и крупни конструктори од дрвета и пластике, модели животиња од различитог материјала, уметалке, низалице, слагалице са мање или више делова, лото игре са различитом тематиком (домаће животиње, дивље животиње, годишња доба...), крупније и ситније мозаик боцке, друштвене игре (домине са сличицама), сетови за игру у песку, прибор за ликовно васпитање за све технике и радни листови који се набављају у сарадњи са родитељима, едукативни постери за све области рада, сликовнице, цртани филмови, играни дечији филмови, филмови о животињама и дискови са дечијом класичном, народном и забавном музиком. Од средстава за физичко васпитање (на нивоу вртића) постоје: обичне струњаче различитих величина, ролинг струњаче, обичне даске различитих величина, даске са кукама, велики шведски сандуци, мали шведски сандуци, квадратима, шведске клупе са кукама, велики шведски сандуци, мали шведски сандуци, греде, велики и средњи тобогани, кошери, лопте и обручи различитих величина, врећице масе 500г, вијаче, канапи, чуњеви, палице, сталци за обруче, кантице ходалице, атлетске купе са палицама, сетови за куглање, сетови за мини голф, мини голови за фудбал, бицикле и санке.

Поред наведених средстава у групама у којима се реализује припремни предшколски програм постоје још и : логички блокови, дрвени модели геометријских тела, еколошке, саобраћајне и математичке лото игре, саобраћајни полигони, друштвене игре (домине са бројевима, „Не љути се човече“, танграми), едукативни постери са тематиком броја, слова и скупова и клавир књиге које садрже клавијатуру и нотне текстове.

У објектима ван седишта Установе последњих година побољшани су услови рада уређењем простора и допуном опреме и средстава за реализацију васпитно-образовног рада. Групе располажу потребним потрошним материјалом и дидактичким средствима који су у функцији подстицања дечијег развоја, а њихов број, врста и намена прилагођени су потребама васпитно-образовног рада. На тај начин делује се на стално унапређивање и изједначавање услова за живот и рад деце на сеоском и градском подручју.

Побољшавање услова рада, обнављање основне опреме и средстава за васпитно-образовни рад, представљају стални задатак Установе.

2.2.3.КАДРОВСКИ УСЛОВИ РАДА

Преглед броја запослених према профилима стручности

Р.б.	Профил стручности	Број запослених	Норматив	План за 2010/2011	Одступања у одн. на норматив	
					+	-
1.	Руковођење	6	5,16	6	0,84	
2.	Стручни сарадници					
	Педагог	1	9,42	1	1,58	
	Психолог	2		2		
	Организатор посебних облика рада	1		1		
	Дефектолог	1		1		
	Сарад. за физичко васп.	1		1		
	Сарад. за музичко васп.	1		1		
	Социјални радник	1		1		
	Координатор у реализацији припр.пред.програма	1		1		
	Дијететичар	2		2		
3.	Васпитач	185	170,63	185	14,37	
4.	Медицинска сестра	57	58,00	57		1
5.	Мед. сестра за прев. зашт.	7	9,94	7		2,94
6.	Административни радник	24	10,93	25	14,07	
7.	Припрема хране	20	11,92	20	8,08	
8.	Сервисирање хране	24	19,13	24	4,87	
9.	Одржавање хигијене	56	54,81	56	1,19	
10.	Технички послови	18	10,97	18	7,03	
	УКУПНО:	408	360,91	409	52,03	3,94
11.	-Остали,запослени за које није прописан норматив:(чувари (13),канине (11),кројачи(4) и радн.на доради у Лут.рад.(4) - Радници на раду ван Установе (Дефектолог у Дуги)	32 1		32 1		
	УКУПНО	441		442		

2.3.ОРГАНИЗАЦИЈА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА ВРТИЋА

2.3.1.РАДНО ВРЕМЕ ВРТИЋА

Радно време вртића (целодневни боравак) је 11 часова и исто почиње у 5,30 а завршава се у 16,30 часова.

Рад се одвија у две смене, што је детаљније приказано у опису који следи:

Вртићи	1.смена	од 5,30 (6.30) до 11,30 (12.30) часова
	2.смена	Од 10,00 (10.30) до 16.00 (16.30) часова
Полудневни боравак	1.смена	од 7,30 до 12,30 часова
	2.смена	од13,00 до 18,00 часова

Суботом дежура вртић „Лептирић“, према посебном распореду за васпитаче и медицинске сестре у Установи.

2.3.2.ОБЛИЦИ РАДА СА ДЕЦОМ

Облици рада, број група и број деце

Ред.бр.	Облик рада	Број група	Број деце
1.	Целодневни боравак (јаслене групе)	29	451
2.	Целодневни боравак (васпитне групе деце 3 до 5,5 година)	35	906
3.	Целодневни боравак (припремни предшколски програм)	17	445
4.	Полудневни облик рада	70	1257
5.	Прилагођени програми -група деце са сметњама у развоју(целодневни боравак) -група деце на болничком лечењу	1 1	7 15
	УКУПНО	153	3081

2.3.3.ОБЛИЦИ РАДА СА ДЕЦОМ
Целодневни и полудневни

Р. Бр.	Објекат	Целодневни облик рада 1 -3 god.		Целодневни облик рада 3 -5,5 god.		Целодневни облик рада припремне групе		Полудневни облик рада припремне групе		Време рада објекта
		б.г.	б. д.	б. г.	б. д.	б.г.	б.д.	б.г.	б.д.	
1.	Невен	4	75	8	213	2	54	2	52	11
2.	Звончић	3	55	2	56	2	58	1	26	11
3.	Лабуд	3	40	3	78	2	52	1	23	11
4.	Пчелица	3	41	6	122	2	53	1	24	11
5.	Лептирић	3	51	3	88	2	50	1	28	11
6.	Колибри	3	44	3	81	1	31	-	-	11
7.	Бисери	3	41	3	87	1	29	2	49	11
8.	Наша радост	3	55	3	79	2	48	1	27	11
9.	Голуб мира	3	33	3	83	2	51	1	21	11
10.	Владо Јурић	1	16	1	19	1	19	-	-	11
11.	Вук Караџић	-	-	-	-	-	-	4	97	5
12.	Бубамара	-	-	-	-	-	-	2	55	5
13.	Сеоске групе	-	-	-	-	-	-	54	855	5
	Укупно	29	451	35	906	17	445	70	1257	-
	Прилагођени програми							Број група	Број деце	
1.	Болничка група	-	-	-	-	-	-	1	15	5
2.	Група деце са пос. потребама	-	-	1	7					11

2.3.4.Обухват деце припремним предшколским програмом

Припремни предшколски програм у ПУ „Ната Вељковић“ се остварује у периоду од септембра до јуна месеца, кроз целодневни и полудневни облик рада са децом. Укупан број деце обухваћен ППП износи 1258.

Припремни предшколски програм, у и ван седишта Установе
(чисте и мешовите групе)

	Целодневни облик рада	Укупан број деце	ППП
1.	Невен 1-чиста	27	27
2.	Невен 2-чиста	27	27
3.	Звончић 1-чиста	30	30
4.	Звончић 2-мешовита	28	9
5.	Лептирић-мешовита	30	28
6.	Дечји клуб-мешовита	20	13
7.	Лабуд 1-чиста	25	25
8.	Лабуд 2-мешовита	27	11
9.	Наша радост 1-чиста	26	26
10.	Наша радост 2-мешовита	22	6
11.	Бисери-чиста	29	29
12.	Голуб мира -чиста 1	26	26
13.	Голуб мира 2-мешовита	25	6
14.	Владо Јурић	19	10
15.	Колибри-чиста	31	31
16.	Пчелица 1-чиста	26	26
17.	Пчелица 2-чиста	25	25

	Полудневни облик рада у седишту Установе	Укупан број деце	ППП
18.	Парк 1-чиста	26	26
19.	Парк 2-чиста	26	26
20.	Звончић-чиста	26	26
21.	Лептирић-чиста	28	28
22.	Лабуд-мешовита	23	21
23.	Наша радост-чиста	27	27
24.	Бисери 1-чиста	26	26
25.	Бисери 2-мешовита	23	20
26.	Голуб мира	21	19
27.	Вук Карацић 1-мешовита	21	14
28.	Вук Карацић 2 мешовита	24	13
29.	Вук Карацић 3-чиста	26	26
30.	Вук Карацић 4--чиста	26	26
31.	Пчелица -мешовита	24	22
32.	Бубамара1-мешовита	30	12
33.	Бубамара2-мешовита	25	9

Р.бр.	Полудневни облик рада ван седишта Установе	Укупан број деце	ППП
34.	Бела Вода-чиста	24	24
35.	Бивоље I Бивоље II	17 15	8 10
36.	Вел.Головоде	12	8
37.	Ломница	13	10
38.	Вел.ШиљеговацI Вел.ШиљеговацII	19 19	10 10
39.	Вел.Крушевица	13	5
40.	Вел.Купци	24	10
41.	Гаглово	14	10
42.	Глобаре	9	5
43.	Глободер	20	18
44.	Горњи Степош	24	20
45.	Гревци	11	5
46.	Дворане	18	15
47.	Дедина-чиста	24	24
48.	Доњи Степош	12	9
49.	Ђунис	8	6
50.	Жабаре	20	10
51.	Здравиње	13	9
52.	Јабланица	16	11
53.	Јасика I ЈасикаII	17 18	8 8
54.	Каоник	23	19
55.	Кобиље	11	7
56.	Коњух	18	16
57.	Крвавица	24	13
58.	Кукљин	15	9
59.	Лазаревац	13	7
60.	Лукавац	12	5
61.	Љубава	16	11
62.	Мајдево	13	7
63.	Макрешане	16	9
64.	Мачковац	16	8
65.	Мешево	12	5
66.	Модрица	14	8
67.	Мудраковац I МудраковацII МудраковацIII	24 24 24	20 20 19
68.	Наупаре	11	8
69.	Падеж	10	6
70.	Паруновац 1 Паруновац 2	11 24	11 19
71.	Пепељевац	17	13
72.	Себечевац	13	7
73.	Сеземча	9	5
74.	Срње	10	5
75.	Сушица	11	11
76.	Текије	8	7
77.	Трмчаре	12	5
78.	Читлук I Читлук II Читлук III	17 16 16	9 9 9
79.	Шанац	17	5

2.4. Језик на коме се остварује васпитно- образовни рад у Установи

Језик на коме се остварује васпитно- образовни рад у свим васпитним групама на нивоу Установе је српски језик (утврђено Статутом Установе).

3. ВРТИЋ И ЊЕГОВО ОКРУЖЕЊЕ

Град Крушевац постоји већ осам векова и кресе га бројна обележја која сведоче о његовој богатој културно-историјској традицији. Упознавање са том традицијом, са црквом Лазарицом, Лазаревим градом, Спомеником косовским јунацима већ на раном узрасту, доприносе да деца одрастају осећајући и прихватајући дух свога града, славу Косовског боја и јунака чија имена носе улице у којима одрастају: Цара Лазара, Царице Милице, Обилићева, Косанчићева, Топличина, Југ Богданова... На тај начин ће у живот понети део духовних вредности средине из које потичу и учествовати у очувању историјског памћења свога народа.

Процес унапређивања васпитно-образовног рада, као и јавност у раду доприносе да предшколска установа у систему функционисања заједнице стиче место које јој по значају припада. Установа има активну и конструктивну сарадњу са свим институцијама, јавним предузећима и установама и осталим релевантним факторима у свом окружењу. Подршка оснивача и осталих представника локалне заједнице доприноси унапређивању физичких услова за рад, али сарадња на свим нивоима такође битно утиче и на креирање и реализацију самог процеса васпитно-образовног рада. Осмишљена и перманентна сарадња са медијима доприноси афирмацији предшколске установе у јавности и подстиче родитеље и ширу јавност на интензивнију сарадњу.

Међу бројним институцијама са којима установа сарађује на нивоу града су и:

-Дечији диспансер са стоматолошком службом Дома здравља, у оквиру области васпитања за превенцију болести и здрав живот;

-МУП-Крушевац у реализацији саобраћајног васпитања;

-Јавним комуналним предузећем Крушевац у области еколошког васпитања;

-Завод за јавно здравље на више нивоа-правилна исхрана, здравствено васпитање, саобраћајно васпитање, психо-социјална подршка деци.

Са поменутим институцијама организују се заједничка саветовања, акције, јавне кампање и разматрају могућности проширивања сарадње.

Са месним заједницама, којима вртићи припадају, успостављена је блиска сарадња и у атмосфери добросуседских односа остварују се чести контакти, међусобно посећивање и заједничко решавање проблема везаних за услове боравка деце у вртићу.

На територији Града Крушевца постоји шеснаест основних школа. Сарадња са школама се заснива на јасно дефинисаној стратегији сарадње, која се заснива на: узајамном информисању и уважавању, међусобном усклађивању потреба и очекивања, међусобном договарању и доношењу одлука и подели улога и одговорности. Та сарадња се огледа планирањем и реализацијом међусобних посета у години пред полазак у школу, културних догађаја у Пионирком парку, учешћем на ликовним конкурсима, маскенбалима, заједничким акцијама и дружењима деце, коришћењем простора обе установе и других простора у непосредном окружењу за заједничке *Игре без граница*, еколошке акције, позоришне представе.

Резултати наведених и других активности пружају могућност анимирања становништва у окружењу обе установе да боље разуме потребе и проблеме деце и да се укључи у њихово решавање.

Непосреднија сарадња са школама захтева и чешће сусрете васпитно-образовног особља обе институције у циљу усаглашавања програма рада и унапређивања сарадње са родитељима.

Близина већих зелених површина (Слободиште, Багдала, Пионирски парк) омогућава чест боравак деце на свежем ваздуху, као и реализацију више садржаја из области еколошког васпитања. Поменути терени погодни су и за активности из физичког васпитања, за које веома успешно функционише и сарадња са Спортским друштвом „Соко“ и спортским забавиштем у његовим просторијама.

Сарадња са културним институцијама у граду-Крушевачким позориштем, Народном библиотеком, Културним центром, Културно-просветном заједницом, Музејом-има своју традицију и наставља се заједничким учешћем у свим манифестацијама на нивоу града, као и специјализованим програмима за децу предшколског узраста.Из године у годину ради се на активнијем учешћу наше Установе у конципирању њихових програма и планирању чешћих организованих посета деце културним институцијама.

Крушевац је препознатљив у културном животу земље по традиционалним Видовданским свечаностима, које се одржавају сваке године у јуну месецу на Слободишту, уз представљање најзначајнијих културних остварења на нивоу града и Републике.Наша Установа је од 2006.године увршћена у редован програм Видовданске свечаности са својом традиционалном Завршном приредбом предшколаца, у којој учествује око хиљаду деце узраста пред полазак у школу.

Чињеница да се предшколске групе на сеоском подручју налазе у саставу простора школе омогућава интензивну сарадњу са школом током целе године.Практикују се заједничке приредбе и прославе, спортске активности и игре на отвореном простору, међусобне посете и заједничка реализација неких области васпитно-образовног рада, што је све значајан елемент припреме деце за полазак у школу.Поред тога, потребно је да васпитачи добро упознају карактеристике средине у којој обављају рад-природне услове и природна богатства, културолошке и етнолошке карактеристике конкретне локалне заједнице, као и да имају у виду искуства деце чији су родитељи пољопривредници и која су за разлику од градске деце у прилици да прате свакодневни рад својих родитеља, па и да учествују у њему.Елементи из окружења(природног и етнолошког) доминирају у осмишљавању простора и олакшавајуадаптацију деце.Планира се активније учешће родитеља у активностима које су повезане са њиховим занимањима, посебно када је у питању еколошко васпитање деце.

Предшколска установа добила је значајно место у припреми Локалног плана акције за децу на нивоу Града Крушевца, па је на одговарајући начин заступљена у циљевима и планираним активностима тог плана.Стратешки циљ ЛПА је „Крушевац по мери детета“, а реализоваће се кроз период од пет година у сарадњи са свим релевантним институцијама у граду.

4. ПОНУДА ПРОГРАМА И УСЛУГА

ПРОГРАМ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Ослањајући се на остварења Установе као снаге и полазишта за даље, **основни задаци на остваривању програма предшколског васпитања и образовања**, свих запослених, а посебно васпитно-образовног особља у Установи су:

- * да се деци обезбеде повољнији материјални услови, социјална клима и подстицајнија васпитно образовна средина као предуслови за развиј богатих и осмишљених активности којима она могу да се предано баве користећи своје укупне потенцијале; да се играју, практично, конструктивно и стваралачки делују, комуницирају и сарађују са вршњацима и другим одраслима у установи и ван ње; уз уважавање њихових узрасних карактеристика и у конкретним условима, у сарадњи са породицом;
- * руковођење основним улогама медицинске сестре-васпитача и васпитача;
- * вођење рачуна о дечјем здрављу, исхрани и социјалној заштити;
- * ослањање на ресурсе локалне средине као фактора који је од суштинског утицаја на васпитну праксу;
- * даље изграђивање континуитета између предшколске установе и школе;
- * креативније програмирање и планирање васпитно-образовног рада, засновано на Општим основама предшколског програма али и које полази и од специфичности установе и локалних ресурса сваког појединачног вртића или групе на селу, уз акцентовано активно укључивање породице;
- * увид, праћење и процена свога рада, у свим доменима, посебно васпитно-образовног, као полазишта за нове циљеве;
- * праћење и заснованост рада на савременим научним сазнањима и перманентан професионални развој ;
- * доследно спровођење и праћење остваривања Предшколског програма дечјег вртића установе "Ната Вељковић".

Васпитно- образовни рад је организован у међусобно повезаним целинама:

- 1. Програм неге и васпитног рада са децом од 6 месеци до 3 г.**
- 2. Програм васпитања и образовања деце узраста од 3 године до укључења у програм припреме за школу;**
- 3. Припремни предшколски програм , као и различити,**
- 4. Посебни програми**

4.1. ПРОГРАМ НЕГЕ И ВАСПИТАЊА ДЕЦЕ УЗРАСТА ДО ТРИ ГОДИНЕ

Нега и васпитање деце узраста до три године одвија се по Правилнику о општим основама предшколског програма — Основе програма неге и васпитања деце узраста од шест месеци до три године.

Деца јасленог узраста подељенљ су у три узрастне групе и то:

- млађа јаслена — узраста од 6 до 18 месеци
- средња јаслена — узраста од 18 до 24 месеца
- старија јаслена — узраста од 24 до 36 месеци

Основни циљ рада са децом овог узраста је стварање повољне васпитне средине у којој ће дете стицати искуства по свом властитом програму. Систем активности за децу прилагођен је дечјем узрасту, (тако да подстичу развој деце), као што Виготски каже- деца одређују програм. Деца се васпитавају по ономе што је код њих, с обзиром на узраст, на" дневном реду".

Основни задатак васпитног рада са децом овог узраста је да чува, подстиче и оплемењује спонтане изразе понашања детета у односу на околину . У раду се поштује индивидуална особеност детета у откривању и мењању света око себе. Организованим системом садржаја и метода дете ће искуства преводити у сазнања откривањем себе и своје околине коју ће мењати у складу са својим могућностима.

Посебни задаци се реализују кроз три основне сфере развоја и то:

- физичко-сензорни развој (очување физичког здравља деце, подстицање развоја покрета, овладавање моториком, подстицање целовитог моторног и сензорног развоја, развијање навика),
- социјално-емоционални развој (пружање помоћи у стицању самосталности, помоћ у стварању слике о себи и подстицање поверења у сопствене способности, неговање отворености детета за доживљаје, помагање детету у усвајању основних норми понашања у оквиру основних моралних вредности — добро, рђаво, подстицање задовољства и радости код детета) и
- сазнајни развој (подстицање и неговање природне радозналости детета у односу на свет који га окружује, неговање осетљивости за утиске као мотиве за постављање питања, подстицање и богаћење дечјег говора као средства за комуникацију и стицање сазнања, подстицање развоја сензомоторних и перцептивних способности, стварање повољних услова за формирање почетних сазнајних појмова кроз практичне активности)

У раду се поштују основна начела васпитања деце изражена кроз:

- стручну и хуману негу,
- васпитни рад,
- доследно поштовање индивидуалних разлика у свим фазама рада,
- ритам живљења деце у установи,
- адаптацију на живот деце у установи и
- сарадњу са породицом

Рад са децом одвија се путем система активности и игара за рани развој деце са садржајима који подстичу негу, развој чулне активности и опажања, социјално-емоционалне односе, игру, моторичке активности, сензорно-перцептивне, музичко-ритмичке, интелектуалне, језичке, графичко-ликовне активности и игре драматизације.

Основне улоге и задаци медицинских сестара- васпитача у процесу очувања, подстицања и социјализације спонтаних израза детета су:

- обезбедити пријатан физички амбијент и створити пријатну социо-емоционалну климу у групи,
- успоставити позитиван однос са дететом, током активности везаних за негу детета,
- све активности неге пратити говором, али и свим средствима невербалног изражавања,
- развијати и неговати код детета толеранцију-способност одлагања потреба (на краће време),
- омогућити детету да испољи своја емоционална стања и утицати на социјализацију испољавања осећања,
- суделовати у активности групе као партнер или заинтересовани посматрач,
- омогућавати детету оне покрете и физичке активности за које је зрело, подржавати радост и задовољство које деца имају због сопствених физичких активности,
- омогућавати детету да кроз разноврсне активности упознаје, опажа квалитете бића, предмета, појава из свог окружења и уводити дете у свет чулних дражи,
- пратити појаву дечјег спонтаног стваралаштва и подстицати га,
- подстицати вербалну и невербалну комуникацију дете-одрасли, дете-дете
- подстицати дечје спонтано изражавање говором, подстицати активан говор и богатство дечјег речника,
- код давања забрана бити доследан и смирен, а детету понудити дозвољену активност.

На јасленом узрасту **нега деце** је неодвојива од процеса васпитања, њоме се одржава хигијена деце и задовољавају потребе за сном, исхраном, боравком на свежем ваздуху, а интеракцијом у процесу неге доприноси се социјализацији и општем развоју детета. Нега подразумева и превентивно-здравствену заштиту деце којој се посвећује посебна пажња.

Медицинске сестре-васпитачи група у сарадњи са сестрама на превентивно-здравственој заштити и лекаром Дечјег диспанзера систематски прате и сагледавају све факторе који штите или угрожавају дечје здравље. Сва деца која долазе у вртић доносе потврду лекара да су здрава за колектив, надаље се здравствено стање прати свакодневно, а раст и развој контролише периодично о чему се води евиденција.

Важан фактор у раду са децом је осмишљавање повољне васпитно_образовне средине у којој деца бораве. Треба створити средину која пружа

могућност да дете према "свом индивидуалном програму" и жељи истражује, испробава, моделује, која покреће на активност, а у основи је безбедна, подстицајна и емоционално позитивна.

Јаслене групе су, у складу са узрастом и бројем деце у групи, веома добро опремљене потребним играчкама, дидактичким материјалом, параванима, скривалицама, кутићима. У јасленим групама су мекане играчке топлих боја, звучне играчке, звучне коцке, звечке, играчке на точковима за вучење и гурање, разна возила различитих величина, лутке, животиње од различитих материјала, лопте, различити елементи за грађење, слагалице, прибор за кување, опрема за трговину, фризера, лекара, уметалке, слике у паровима,

сликовнице, хартија, бојице... и све је то на дохват руке деци, што пружа могућност да деца спонтано бирају оно што их интересује, да сами откривају, комбинују, истражују.

Разне врсте паравана и скривалица, креативно осмишљене и функционално уклопљене у простор, посебно стимулативно делују на дечји развој и игру уопште. Медицинске сестре-васпитачи осмишљавају разне "висилице" које привлаче дечје интересовање и иницирају покрет и истраживање.

Поред богато осмишљене физичке средине, веома је важно у групи створити позитивну социјално-емоционалну климу која се одвија у интеракцији сестра-дете и дете-дете. Позитивна поткрепљења која окружују дете, пружају му драгоцену емоционалну сигурност, неопходну за даљи развој.

Поласком детета у јасле, родитељи добијају партнере у васпитању своје деце, зато се сарадњи са породицом посвећује посебна пажња. Први сусрет родитеља и медицинске сестре значајан је са аспекта упознавања. То је прилика када родитељ треба да да основне информације о здравственом стању детета, навикама у храњењу, спавању, породичним приликама, а од сестре да добије информације о групи у којој ће дете боравити, програму рада, дневном режиму, исхрани, начину плаћања и др. Надаље се одржава стална добра и отворена комуникација, уз свакодневне кратке разговоре при пријему или испраћају детета, индивидуалне разговоре с поводом, родитељске састанке.

Родитељи се упознају са комуникацијом путем панона који се налазе испред сваке групе као и о садржајима кутка за родитеље у самом вртићу. Медицинске сестре-васпитачи добро осмишљавају и процењују шта је у датом тренутку актуелно и у складу са тим бирају адекватне садржаје.

Уколико родитељ има потребу разговора са члановима педагошко-психолошке службе о специфичним потребама детета, о могућем индивидуалном плану адаптације, о својим потребама у односу на вртић, оправданости појединих васпитних поступака и сл.

Медицинске сестре-васпитачи, при програмирању и планирању сопственог рада у групи, имају у виду узраст деце и карактеристике развоја деце узраста до 18 месеци, узраста од 18 до 24 месеца и узраста од 24 до 36 месеци, као и особености сваке конкретне групе и сваког детета у групи.

У избору активности, за сваку од сфера развоја, добро је користити приручник Корак по корак 1, васпитање детета до три године, јер даје низ могућности за остваривање васпитних задатака и стварање услова за богаћење дечјег развоја.

Сестре-васпитачи користе и другу литературу:

1. Развојна психологија — др Вера Смиљанић, Београд, 1971.
2. Дечија психологија — др Вера Смиљанић и др Иван Толичић, Београд, 1981.
3. Васпитање деце раног узраста — Иван Ивић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1983.
4. Интелектуално васпитање кроз игру — др Емил Каменов, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1983.
5. Игра и играчке — група аутора, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1983.
6. Наји времена за мене — Дејан Петровић
7. Мала причалица — Дејан Петровић
8. Нешто лично — Нада Игњатовић, Јадранка Ивковић, Зорица Трикић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1994.
9. Како музику приближити деци — Мира Воглар, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1989.
10. Зборници радова са стручних скупова медицинских сестара предшколских установа Србије

Свим наведеним насловима Установа располаже.

4.2 ПРОГРАМ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА ДЕЦЕ ОД 3 ГОДИНЕ ДО УКЉУЧИВАЊА У ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ШКОЛУ

Приоритетни задаци васпитно образовног рада са децом од 3 године до укључивања у програм припреме за школу су:

- стварање повољне средине за учење и развој
- богаћење и подстицање дечјег развоја и напредовања кроз социјални, емоционални, физички и интелектуални развој
- праћење развојних и индивидуалних карактеристика
- остваривање што боље сарадње на различитим плановима, васпитач – дете, васпитач-васпитач, дете- дете, васпитач – родитељ, васпитач – шире окружење...

Наведени задаци реализују се кроз планирање и развијање тема, садржаја, активности чије је полазиште дато у Основама програма и на основу чега се врши операционализација од стране васпитача (конкретни циљеви, садржаји и активности).

Васпитно образовни рад се планира, реализује и прати на нивоу групе, на нивоу вртића, Установе, на нивоу тима, како би у складу са конкретним карактеристикама вртић био аутентично место живљења, учења, игре, раста и развоја детета.

Специфичности сваког вртића, потребе, интересовања, могућности деце у групи, на нивоу вртића као и на нивоу Установе у великој мери одредиће планирање, праћење и евалуацију рада на индивидуалном плану, на плану тимова и на нивоу Установе.

Могући начини формирања тимова су по одређеним областима васпитно образовног рада . Сви тимови који ће радити на појединим пројектима планираће и реализоваће активности у раду са децом, активности са васпитачима (у смислу размене искустава, ставова, пружања подршке...)као и активности које имају за циљ сарадњу са породицом.

Програмске основе за рад са децом од 3 до 5,5 година, подразумевају да васпитачи у планирању издвоје циљеве, руководећи се начелима рада, сагледавајући основну функцију и улогу вртића, имајући у виду ко све, зашто и како може да буде део васпитно образовног процеса (сарадња) и водећи рачуна опотребама детета и његовог окружења. Програмски садржаји и задаци дати у Правилнику о општим основама предшколског програма, у реализацији кроз месечно-недељно-дневно планирање захтевају поштовање:

- узрасних могућности деце
- различитих аспеката развоја
- индивидуализације у раду
- актуелности у животном окружењу
- показатеља праћења рада (евалуација)
- остварене сарадње са родитељима и средином

Кроз развијање планираних тема преточених у садржаје и активности прати се и подстиче физички развој, социо- емоционални, интелектуални, развој комуникације. Кроз систем игара и активности (перцептивне, моторичке, откривачке, радне, здравствено- хигијенске активности, активности изражавања...) даје се подршка детету да упозна себе, развије слику о себи и свету који га окружује.

Обзиром да је у Општим основама програма дефинисана једнакост у примени програмских модела, модела А и модела Б , васпитно-образовни рад у Установи се реализује по програмима оба, подржавајући притом различитост која се односи на структурирање

простора и материјала, временску одредницу везану за реализацију активности и начин груписања деце у току реализације активности. Различитост у реализацији васпитно-образовног рада по моделима програма огледа се и у очекиваним улогама и задацима васпитача који су непосредни носиоци квалитетне разраде и примене оба програмска модела рада.

4.2.1 МОДЕЛ А

Програмски садржаји по Моделу А се у Установи реализују у вртићу Невен у 8 васпитних група целодневног боравка.

Полазишта за планирање и рад у оквиру овог модела су у оквиру следећих тематских целина: *отворен систем васпитања- интерактивно учење индивидуализација рада- учење као конструкција знања- мотивација- улога детета, одраслог.*

Кроз овај модел дата је концепција детињства и васпитања (шта дете хоће и може и улога васпитног деловања). Кроз део који говори о моделовању процеса образовања дати су оквири и могући извори садржаја, организација активности, простора, времена, подстицаји развоја.

Такође је разрађена целина која говори о планирању и евалуацији као сталним и повезаним процесима.

Улоге васпитача у реализацији васпитно образовног рада у моделу А су бројне :

Мењање структуре институције у отворен систем васпитања-креирање атмосфере у којој се сви учесници васпитно-образовног процеса добро осећају и могу да се активирају на различите начине, у циљу унапређивања квалитета рада.

Улога васпитача у игри се огледа, кроз подстицање примене игре у свим развојним областима детета, интелектуалном, социјалном, физичком, емоционалном и истовремено пажљиво посматрање исте.

Улога васпитача у очувању дечјег самопоштовања је да створи добре предуслове који се огледају у стварању климе поверења, прихватање детета таквог какво јесте, неговање одговорности детета за поступке и самоуважавање.

Улога васпитача у регулисању социјалних односа је да омогући услове како би се реализовала квалитетна и продуктивна комуникација међу децом и одраслима.

Улога васпитача у посматрању и праћењу деце омогућава праћење и стручно презентовање дечијег развоја и напредовања, а на основу портфолија, а истовремено и квантитативно и квалитативно документовање сопственог рада

Улога васпитача у тимском раду са осталим актерима и другим реализаторима програма има значај у смислу договарања и преиспитивања у трагању за дефинисањем нових постигнућа у васпитно-образовном раду.

4.2.2 МОДЕЛ Б

Програмски садржаји по Моделу Б се у Установи реализују се у девет вртића у 36 васпитних група.

Кроз МОДЕЛ Б програмских основа дата је дефиниција предшколског васпитања и образовања. У односу на то су дате функције и одређење Установе као фактора друштвеног васпитања, као и место и улога Установе у локалном и ширем окружењу.

Разрађени су циљеви и задаци и захтеви у односу на организацију и реализацију делатности, посебна целина односи се на задатке васпитача у процесу васпитно-образовног рада и развоја детета.

Задаци васпитача у домену раду са децом су јако комплексни и захтевни и од начина њихове

реализације директно зависи квалитет васпитно образовног рада.

Задачи васпитача у погледу дечје сигурности дефинишу преузимање одговорности за физичку, менталну и емоционалну сигурност детета.

Задачи васпитача у односу на родитеље захтевају добро планирану стратегију сарадње која подразумева: узајамно информисање и уважавање, међусобно договарање и доношење одлука, развијање толеранције, поделу улога и преузимање одговорности свако у свом домену рада у васпитно образовном процесу.

Задачи васпитача у погледу односа према деци се огледају у пружању могућности и стварању оптималних услова да свако дете искаже своје потенцијале уз подршку и усмеравање у циљу развојног напредовања.

Задачи васпитача у вези са дечјом игром су да се према њој односе као према водећој дечјој активности и природном начину на који се деца развијају и уче.

Задачи васпитача у вези са осамостаљивањем деце су у домену подстицања различитих облика самосталних активности, лична независност у практичним стварима, независност потребна за сналажење у околини, независност у односу на групу деце којој припада, емоционална независност, интелектуална независност.

Задачи васпитача у погледу утицања на развој и учење су да омогуће деци активно стицање знања, вештина и навика применом активних метода рада у стимулативном окружењу, а на основу резултата које добијају континуираним праћењем и документовања дечјег развоја и напредовања (Дечји портфолио)

Разрађене активности, васпитно-образовне циљеве који се остварују захваљујући њима и задатке васпитача од којих зависи њихово остваривање могуће је наћи у књизи *Модел Б Основе програма* аутора овог модела (видети табелу).

Методичка упутства, како то треба чинити, како планирати и евалуирати васпитно-образовни план, васпитачи и стручни сарадници могу наћи у књизи *Васпитно – образовни рад у дечјем вртићу*.

Препоручена литература за реализацију програмских модела.

Опште основе предшколског програма

Основе програма васпитно-образовног рада са децом предшколског узраста-Емил др Каменов.

Сопственим искуством до знања- Мара Шаин

Корак по корак 2-група аутора

Буквар дечјих права –Љубивоје Ршумовић

Свет у мени и око мене-Милена Михајловић

Збирке прича и песама за децу, Народна књижевност, дечје енциклопедије, сликовнице, дечји часописи и сл.

Установа поседује богат фонд књига који се налази у Централној библиотеци Установе и у библиотекама вртића он је у сваком тренутку доступан васпитно-образовном особљу за коришћење, а све у циљу подизања стручних компетенција на виши ниво и рада на унапређивању васпитно-образовне праксе.

АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ ДОПРИНОСИ АСПЕКТИМА РАЗВОЈА

Табеларни приказ циљева и активности путем којих се реализују програмски садржаји
Модел Б.

СТРУКТУРА ПРОГРАМСКЕ ОСНОВЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАД		
циљеви	активности	садржаји
ФОРМАТИВНИ АСПЕКТ (изграђивање особина личности и ставова, развој способности и вештина)		ИНФОРМАТИВНИ АСПЕКТ (стицање искуства и знања)
ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ (Моторика, чула, здравље и хигијена)	Телесне Перцептивне Здравствено-хигијенске	Искуства која се стичу захваљујући кретању, оспособљавању телесних функција, коришћењу чула, медицина, спорт.
СОЦИО- ЕМОЦИОНАЛНИ И ДУХОВНИ РАЗВОЈ	Друштвене Афективне Еколошке	Свет људи, философија (однос према себи, према другима, према животу и према околини), етика и морал са правилима понажања, социјално искуство, еколошка сазнања.
КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ	Откривачке Логичке Практичне (радне и саобраћајне)	Свет науке, научни начини сазнавања, информациони системи, људски рад и производња, логичко математичка сазнања, саобраћај, самопослуживање и сналажење у животним околностима.
РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВА	Говорне Драмске Ликовне Музичке плесне	Свет уметности, естетике, комуникациони системи, интуитивна и метафоричка искуства и сазнања.
	Игре Покретне Игре маште или улога Дидактичке Конструкторске Игролике активности	

4.3. ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Функције Припремног предшколског програма

Функције Припремног предшколског програма су:

- *Права детета да расте и развија се и остварује у квалитетној васпитно-образовној средини, која поштује његове особености, уважава потребе и подстиче његов укупни психофизички развој;
- *Ослањање на потенцијале детета и помагање да изрази своју способност, унутрашње потребе и интересовање и даље их развија;
- *Допринос проширивању и сређивању социјалних и сазнајних искустава; *Оснаживање комуникативне компетенције;
- *Допринос емоционалној и социјалној стабилности деце и подржавање мотивације за новим облицима учења;
- *Укључивање све деце у припремне групе, чиме се свој деци обезбеђују услови за проширивање и сређивање социјалног и сазнајног искуства;
- *Допуна породичном васпитању и унапређивање њене васпитне компетенције;
- *Повезивање предшколског и школског образовања и васпитања и успостављање континуитета у васпитању и образовању деце.

Циљ Припремног предшколског програма

Непосредан циљ припремања деце за школу је да се допринесе њиховој зрелости или готовости за живот и рад какав их очекује у школи. Наведени циљ се остварује у контексту општег циља предшколског васпитања да доприноси целовитом развоју детета стварањем услова и подстицаја који ће омогућити да свако дете развија све своје способности и особине личности, проширује своја искуства, израђује сазнања о себи, другим људима и свту око себе, као основе за стицање нових облика учења, сазнавања и понашања.

Задаци васпитно-образовног рада у години пред полазак у школу

Остваривање Припремног предшколског програма одвија се у сагласју са општим начелима васпитно-образовног рада, а специфични задаци се односе на важне аспекте припреме за полазак у школу. Рад на процесу развијања, опште и посебне (специјалне) готовости за школу – физичке, социјалне, емоционалне интелектуалне и мотивационе, васпитач у Припремном предшколском програму, оствариваће путем специфичних задатака који се односе на важне аспекте припреме за полазак у школу, а они гласе: 1.Подстицање осамостаљивања; 2.Подршка физичком развоју; 3.Јачање социо-емоционалне функције; 4. Подршка сазнајном развоју; 5. Неговање радозналости; 6. Поштовање индивидуалности и подстицање креативности.

Операционализација васпитно-образовних задатака
у години пред полазак у школу

(обавезни оквир, обим и начини остваривања специфичних задатака васпитача, према аспектима припреме за полазак у школу, по моделу А и моделу Б – шта, ко, како, чиме?)

1. ПОДСТИЦАЊЕ ОСАМОСТАЉИВАЊА, од стране васпитача и одраслих (пре свега родитеља), само у оној мери у којој је неопходно, више као ослонац за даље активности, а не као готово

решење, на тај начин што ће стварати и користити све ситуације у којима ће се дете осећати сигурно и у којима ће имати бројне могућности за самостално обављање активности, а односи се на подршку развоју способности детета:

- да брине о себи,
- сналази се у социјалном окружењу,
- изграђује радне навике,
- осамостаљивање и у смислу развоја способности да само истражује, решава проблеме, ствара, иницира, доноси одлуке,
- развијање способности изражавања и самоизражавања.

2. ПОДРШКА ФИЗИЧКОМ РАЗВОЈУ – задатак је васпитача и других сарадника, у оквиру којег треба да пажљиво изабере активности одговарајућих форми и облика и, њиховим дозирањем и варирањем, утичу на оптимализацију развоја (подстицање природног раста и развоја, задовољење потребе за кретањем и моторном активношћу, омогућавање развоја моторног потенцијала) путем упражњавања физичких активности које стимулишу развијање различитих вештина, подстичу сензомоторну координацију, доприносе развијању контроле покрета (равнотежа, снага, координација), оспособљавање деце за практиковање покрета који укључују крупне мишићне групе, учење и овладавање моторичким играма са правилима и структуром.

3. ЈАЧАЊЕ СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ односи се на подршку развоју позитивне дечје слике о себи као основе самопоуздања, социјалних сазнања и вештина у групи вршњака, у којој ће дете имати прилику:

- да изграђује однос према другима,
 - да се учи од других,
 - да поштује друге,
 - да учествује у заједничком доношењу правила,
 - да активно изграђује односе.
- Улога и задатак васпитача је да пружа подршку детету да се успешно интегрише у социјалну средину, да постане равноправан члан групе, да у тој групи може да здовољава и развија своје потребе, уважава потребе других и упознаје себе на нов начин. Васпитач треба да ствара позитивну атмосферу међусобног прихватања и уважавања и друге услове у којима ће дете да исказује своја осећања, препознаје и адекватно реагује на осећања других, развије самоконтролу и емпатију.

4. ПОДРШКА САЗНАЈНОМ РАЗВОЈУ односи се на: подршку развоју интелектуалних функција и операција: мишљења, говора, памћења, опажања, маште. Потребно је омогућити детету да истражује, уочава нове везе, проналази нове податке и анализира их, да ствара, да ствара начине како да реши одређени проблем. Одрасли, првенствено васпитач, треба да помогне детету да пронађе активност која га занима, да преузима одговорност за своје изборе, да пажљивим и стрпљивим ставом омогући да се концентрише на решавање задатака и истраје у томе.

5. НЕГОВАЊЕ РАДОЗНАЛОСТИ, као сложен процес, односи се на уважавање и подстицање дечје природне радозналости, потребе за сазнавањем и проширивањем искустава. Задаци васпитача су:

-да дечје интересовања, питања, "грешке", предлоге, иницијативе прихвате и разумеју као изражену потребу детета за сазнањем и протумаче је као знакове мисаоне активности детета;

-да уваже дечја искуства и приређивањем подстицајне и богате средине негују и развијају дечју радозналост.

6. ПОШТОВАЊЕ ИНДИВИДУАЛНОСТИ И ПОДСТИЦАЊЕ КРЕАТИВНОСТИ . Свако дете је особена личност која има свој темпо развоја, своје потребе, свој стил учења, себи својствен начин доживљавања и изражавања. Задаци васпитача, током развијања Програма, су да уваже индивидуалност сваког детета пружајући му прилике да кроз игру и активност изрази своје стваралачке потенцијале.

4.3.1. МОДЕЛ А Припремног предшколског програма

Начин остваривања Програма, по Моделу А, заснован је на:

1. Планирању и програмирању васпитно-образовног рада;
2. Вредновању и самовредновању васпитно-образовног рада;
3. Документовању дечјег учења и развоја.

Припремни предшколски програм, по Моделу А, у Установи се остварује у вртићу *Невен* (две припремне групе у целодневном боравку).

Разрада препоручених садржаја према Моделу А

I СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ

ТЕМЕ	САДРЖАЈИ	ЦИЉЕВИ
ОВО САМ ЈА	<ul style="list-style-type: none"> - Овако изгледам (телесна шема) - Говор тела - Мој лични и породични идентитет - Моја осећања(радујем се, волим, љут сам...) - Ја могу... - Желим да... 	<ul style="list-style-type: none"> - Појам о себи, поверење у себе и сазнања о сопственом континуитету - Развијање свести о физичком идентитету, полној улози и разумевање улоге супротног пола - Свест о сопственим осећањима, потребама, жељама, сновима.
ЈА И ДРУГИ	<ul style="list-style-type: none"> - Моја породица - (родбина, комшије.) - Моји другови и ја - Моје место у кући, вртићу. - Договорили смо, посвађали се... - Сличности и разлике - Стављање у позицију другог (да сам.) - Сарадња, пријатељство, супарништво. 	<ul style="list-style-type: none"> - Разумевање породичних односа и родбинских веза, ћање поноса што је члан породице - Развијање осећања припадности групи - Спознавање и прихватање себе у поређењу са другом децом - Препознавање и поштовање сопствених потреба и осећања других - Опажање и прихватање различитости других - Спремност за договарање, узајамну помоћ и успостављање блиских односа
ЈА И СВЕТ	<ul style="list-style-type: none"> - Култура, обичаји, традиција из непосредне околине - Упознавање са обрасцима понашања различитих култура - Позитиван став према различитостима међу децом и људима 	<ul style="list-style-type: none"> - Познавање друштвених конвенција, обичаја и правила понашања оквира непосредне средине и различитих култура - Толеранција и позитиван став према различитостима у култури, обичајима и индивидуалним разликама
ЕКОЛОГИЈА	<ul style="list-style-type: none"> - Поштовање и љубав према природи и животињама - Систем вредности и стил живљења у хармонији са природним окружењем - Утицај човека на околину (позитиван и негативан) - Позитиван однос према окружењу и могућност узајамног деловања 	<ul style="list-style-type: none"> - Поштовање и схват. природе као повезане целине - Схватање значаја очувања планете и важности природе за опстанак човека - Изграђивање личног става према природи на основу схватања да сви поступци имају одређене последице у ужој и широј средини

ТЕМА	САДРЖАЈИ	ЦИЉЕВИ
САМОПОШТОВАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Здрав појам о себи и реално процењивање својих могућности и ограничења - Осећање прихваћености, самопоуздање -Толеранција и правичн. -Самоконтрола и емпатија - Конструктивно решавање проблема и ненасилна комуникација - Изграђивање културно-хигијенских и радних навика - Врига о себи 	<ul style="list-style-type: none"> - Подршка развоју позитивне слике о себи као основе за изграђивање самопоуздања, самопоштовања и сналажења у социјалном окружењу - Успешна интеграција у социјалној срединиу којој дете задовољава и уважава своје и осећања и потребе других - Стицање елементарних сазнања о здравственој култури и јачање менталног и телесног здравља - Позитиван однос према раду и спремност да се уложи труд, истрајност и одговорност
ПРАВА И ДУЖНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Дечја права -Правила понашања у вртићу и породици - Вонтон - Узајамно поштовање и договарање у игри, животу. - Морална начела у свакодневном животу (брига о слабијима, праштање, чињење добрих дела.) - Расуђивање (добро, лоше.) - Разрешавање конфликта и увежбавање најконструктивнијих решења 	<ul style="list-style-type: none"> - Развој самопоштовања, свест о себи, разумевање и усклађивање својих права са правима других - Неговање толеранције и дијалога у комуникацији - Познавање, разумевање и придржавање правила културног понашања и опхођења - Познавање елементарних норми којима се регулише однос према самом себи, према другим људима и свему што га окружује
ИНДИВИДУАЛНОСТ И АУТОНОМИЈА	<ul style="list-style-type: none"> - Изграђивање сопствених начина изражавања емоција прихватљивих за себе и друге - Осетљивост на осећања других (саосећање, самилост, разумевање, - емпатија) - Разумевање узрока сопствених емоција - Контрола испољавања негативних осећања, каналисање на конструктиван начин - Развијање осећања сигурности и прихваћености - Поверење у сопствене снаге и позитивна слика о себи 	<ul style="list-style-type: none"> - Вољна контрола над својим емоцијама и свесно регулисање сопственог понашања - Способност за саосећање, афективну комуникацију - Владање собом у конфли- - ктним ситуацијама, иницијативност, самосталност, самодисциплина и одговорност за своје поступке - Развијање отпорности према стресовима и фрустрацијама, способност разумевање сопствених емоција

Литература:

- "Корак по корак 2"- група аутора
- "Основе програма васпитно-образовног рада са децом предшколског узраста" — Др Емил Каменов
- "Сопственим искуством до знања" — Мара Шаин
- "Нешто лично — Ја о себи" — Ивковић, Трикић
- "Нешто лично — Ја и други" — Ивковић, Трикић
- "Чувари осмеха" — Игњатовић, Савић
- "Сазнање о себи и другима"- Игњатовић-Савић
- "Чувари природе" — Ишин-Томић
- "Вуквар дечјих права" — Љубивоје Ршумовић
- Приручник за подстицање дечјег самопоштовања — Гера, Дотлић
- "Свет у мени и око мене" — Милена Михајловић

II САЗНАЈНИ РАЗВОЈ

A. ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ СВЕТА

ЦИЉЕВИ:

Стварати услове да деца:

слободно испољавају своју иницијативу, интересовања и природну радозналост за ствари и појаве које их окружују;

откривају различите начине стицања знања кроз активно самостално долажење до одговора (посматрањем, истраживањем, предвиђањем, експериментисањем, упоређивањем...);

питају, експериментишу, износе и проверавају своје претпоставке, решавају, роблеме;

откривају узрочно-последичне односе међу стварима и појавама;

класификују, разликују и категоришу ствари по њиховим својствима;

примењују стечена знања у новим ситуацијама; стичу основне појмове о свету који их окружује: о животу људи, природним појавама, друштвеним односима и делатностима;

развијају одговоран однос према себи и окружењу.

ТЕМЕ :

ЈА И СВЕТ ОКО МЕНЕ - ЖИВИ И НЕЖИВИ

ЈА У СВЕТУ БИЉАКА

ЈА У СВЕТУ ЖИВОТИЊА

ЧОВЕК

ЈА У СВЕТУ ПРИРОДНИХ ПОЈАВА

ЕКОЛОГИЈА

САОБРАЋАЈ

ТЕМА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ
1. ЈА И СВЕТ ОКО МЕНЕ	<ul style="list-style-type: none"> *На путу од куће до вртића: види се, чује се, креће-не креће, шта ? испричај, нацртај, допуни...; *Ослушкујемо, запажамо, провера-вамо у нашој околини - шетња; *Дидактичке игре-лото, класификација: живо - неживо; *У неживом свету ствари, апарата, машина... врсте-функционисање; *Правимо макете-рељеф; *Има неке особине "живог" а није живо - ? *Драмска радионица: Кад би ствари оживеле, шта би испричале? 	<ul style="list-style-type: none"> *Проширивање хоризонта знања о свету и место детета у њему; *Упознавање физичке димензије околног света детета; *Анализирање и класификација: шта је исто-слично, различито - у чему, зашто ?; *Уочавање карактеристика живог и неживог света; *Подстицање процеса класификације и генерализације; *Проширивање речника, развој процеса мишљења, комуникације, сарадње, стваралаштва;

ТЕМА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ
2. ЈА У СВЕТУ БИЉАКА	<ul style="list-style-type: none"> *Биљке свуда око нас -радионица: ја сам јела, лала, бор, трава... и растем и формирање група по томе; групе цртају станишта-места где расту: *Зашто су биљке жива бића кад се не крећу ? карактеристике; *Класификација биљака на: воће- поврће и унутар њих; *Делови биљака и грађа; *Услови раста, развоја биљака : експерименти; *Класификација биљака по томе где расту-екосистеми - воћњак, њива, шума, бара лиада;... ; *Користи од биљака; *Занимања људи везана за биљке ратар, повртар, воћар, шумар; *Говорне игре: на речи малине јаго-де, купус, паприка,... *Човек и биљке као храна, лек, украс радост- бадњак-јелка; биљке и чист ваздух; као имена (рад у групама); *Биљке у поезији, причама, музици, народним изрекама 	<ul style="list-style-type: none"> *Проширивање знања о свету -живи свет биљака; *Откривање и упознавање карактеристика биљака: раст, развој, услови...; *СТИЦАЊЕ САЗНАЊА О ОДНОСИМА МЕЏУЗАВИСНОСТИ У ПРИРОДИ *Посматрање, уочавање, закључивање, експериментисање, класификација, провера, преношење на ментални план; *Подстицање процеса логичког мишљења и постављања питања: зашто, како, ако... ; *Развијање комуникативних функција говора усвајање нових речи и израза; *Култивисање дечје пажње; *Развој доследности, одговорности...: *Развој појма о односу и месту детета у свету природе; *Развој дечјег језичког и ликовног стваралаштва; *Ослобађање од перцептивних информација-чула могу да преваре;

ЗА ТЕМЕ 1. и 2.

УЧЕШЋЕ ПОРОДИЦЕ:

- у подршци детету да пронађе, уради, донесе, задато заврши....
 - у прикупљању потребних материјала
 - учешћу у групи као сарадника у васпитно-образовном раду раду, на излету, као домаћин...

РЕСУРСИ ОКРУЖЕЊА: -природно окружење- парк, ливада, башта, воћњак...

- шире окружење, шума, река, језеро, брдо, планина...

ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА: формирати доказе о дечјим постигнућима: албуми, збирке, хербаријум, групни радови, питања, искази, тумачења..., са запажањима о појединачном детету: активностима > учењу, мишљењу- како, да ли поставља питања, анализира, закључује, како ступа у интеракцију- социјалну, интелектуалну и емоционалну.

ЛИТЕРАТУРА: -Енциклопедије, Корак по корак 2, збирке прича, песама, музичких репродукција, збирке игара, Сопственим искуством до знања и Како припремамо дијете за полазак у школу: Мара Шаин, Приручник за васпитаче и учитеље у издању Креативног центра, Модел-В основа програма-Е, Каменов ...

ТЕМА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ
3. ЈА У СВЕТУ ЖИВОТИЊА	<ul style="list-style-type: none"> *уводна радионица: ја сам...и јављам се овако...кажи нешто о себи: изглед,корист,где живи,лукавство, верност,опасан,дивљи...; *Карактеристике животиња, на типичним примерима:крава, рибе, птице, инсекти...(по избору) *Животиње које живе са човеком су... а које живе саме? Сличности-разлике *Животни циклус, размножавање; *Животиње и рад по групама-класификовање; *Правимо албум животињско домаће-дивље-необичне-далеких крајева...класификовањем; *Користи од животиња; *Кућни љубимцац-и моја одговорност; *Животиње и биљке-у каквој су вези? *Човек-биљке-животиње:међузависност-,како у чему ? *Животиње у баснама , причама, поезији, музици, народним изрекама...; 	<ul style="list-style-type: none"> *Реструктурирање познатог *СТИЦАЊЕ нових искустава и изграђивање знања *Уочавање,повезивање,закључивање; *Схватање узрочно-последичних веза, односа и међузависности *Изграђивање поимања живог света као целине; *Уочавање сличности и разлика у грађи : човек - животиње; *Схватања односа у живом свету и закона природе; комуникативних функција говора *Развијање сарадње и толеранције; *Утицање на развој и изграђивање процеса мишљења,памћења,говора као средства изражавања, социјализован говор, *Развој стваралачких способности : -ликовних-језичких -драмских -музичких

УЧЕШЋЕ ПОРОДИЦЕ :

-у активностима, везано за занимања о животињама,као сарадници у опремању в.о.средине,помагачи,реализатори в.о.активности помоћ деци да проналазе разне прилоге, заврше, ураде задато...

РЕСУРСИ ОКРУЖЕЊА И ШИРЕ ОКРУЖЕЊЕ: ветеринарска станица, продавница меса, фарма.зоо-врт...

ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА: формирати доказе о дечјим постигнућима: албуми,збирке,групни радови,питања.искази,тумачења... са запажањима о појединачном детету:активностима>учењу,мишљењу-како,да ли поставља питања,анализира,закључује,како ступа у интеракцију-социјалну,интелектуалну и емоционалну.

ЛИТЕРАТУРА: Разне енциклопедије о животињама,човеку,биљкама,збирке дидактичких игара,Игре опажања(Каменов,Е.), Корак по корак 2, Сопственим искуством до знања и Како припремамо дијете за полазак у школу:Мара Шаин ... књиге прича,поезије,музичке репр. , Приручник за васпитаче и учитеље у издању Креативног центра,Модел-В основа програма-Е,Каменов ...

ТЕМА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ
4. ЧОВЕК	<p>*И човек је живо биће - али...(човек и природа-жива-нежива и одговорност);</p> <p>*Човек као припадник друштва;</p> <p>*Библијска прича о човеку;</p> <p>*Човек унутра-грађа,органи,...;</p> <p>*Мама+тата=бата+сека+ја=породица</p> <p>*И мама и тата имају маму и тату, сестре,браћу, а они су мени...(шира породица)породично стабло;</p> <p>*Свуда у свету је тако,само што је боја коже другачија -расе;</p> <p>* Моја породица живи у...(стан,кућа, село,град,улица,телефон...),а људи живе и, у, на...;</p> <p>*Ми у породици слаavimo...а људи разних крајева славе...обичаји, начин живота, исхрана, култура, становање и упоређивање);</p> <p>*Моја мама-тата по занимању је ...и ради у...(професије) рад човека;</p> <p>*Друштвени и односи међу половима, институције појаве (рад,радни процес у вртићу, институције у окружењу, и шта се у њима ради : -Месна заједница,Општина, пошта, библиотекa, пијаца, музеј, црква, аутобуска-железничка станица...) значајни датуми,прославе...;</p> <p>*Човек и његове улоге и делатности у творевинама писане и материјалне културе;</p>	<p>*Развијање схватања места,улоге и одговорности човека у и за природу;</p> <p>*Уочавање битних разлика:човек-остала жива бића;</p> <p>*Упоредивње и уочавање сличности и разлика у грађи и функцијама органа;</p> <p>*Развијање сазнања о човеку као друштвеном бићу и породици као основној ћелији друштва, насупротив: чопору, јату, пчелињаку...</p> <p>*Развијање сазнања о људима,култури расама,обичајима,начину живота...у правцу прихватања различитости,толеранције, алтруизма...</p> <p>*Стицање знања о различитим занимањима,раду и његовој улози за развој друштва;</p> <p>*Развијање радних навика и одговорности да се преузимају обавезе;</p> <p>*Утицање на процесе мишљења, развој комуникативне и експресивне стране говора, усвајање нових речи и израза;</p> <p>*Развијање активног самосталног долажења до одговора,постављање питања и долажења до одговора;</p>
<p>УЧЕШЋЕ ПОРОДИЦЕ : -помоћ деци у прикупљању разних прилога,слика,енциклопедија материјала;као гости у групи који причају о...,домаћини на радном месту...;партнери у развијању радних навика и одговорности....</p> <p>РЕСУРСИ ОКРУЖЕЊА: - обилазак неких од оближњих друштвено-привредних установа и предузећа а пре свега сам вртић,неких удружења,етно музеја...</p> <p>ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА :</p> <p>"Књига" на тему човек -значајнија и битна остварења. са запажањима о појединачном детету:активностима>учењу,мишљењу-како,да ли поставља питања,анализира,закључује,како ступа у интеракцију-социјалну,интелектуалну и емоционалну.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА:Енциклопедије,Анатомски атлас,Корак по корак 2 ,Буквар здравља-Цуцић В. и Ђулум Ј.Р., књижевна дела-приче,поезија.народна књижевност...музичке репродукције.</p> <p>Приручник за васпитаче и учитеље у издању Креативног центра,Модел-В основа програма-Е,Каменов ...</p>		

ТЕМА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ
5.ЈА У СВЕТУ ПРИРОДНИХ ПОЈАВА	<p>* Годишња доба као природна појава и њихове одлике,утицај или прилаго-јавање човека-како?;</p> <p>* Бкс *Земља-Месец-Сунце:однос и утицај на смену годишњих доба; Клима; *Топлотне појаве-шта је то ?</p> <p>*Магнетизам као сопствено откриће; *Електрицитет свуда око нас-провара; *Ваздух у нама и око нас а не види се, -како да докажемо да постоји; *Светлост-природни и вештачки извори светлости-који,какви...;</p> <p>*Звук као физичка појава-порекло врсте, јачина, простирање; *Трење и кретање-изазивање да би се уочило:инерција,брзина,отпор,сила...; *Вода је безбојна,је лед и пара...агре-гатна стања,- бара, поток, река,језеро, море,океан;</p> <p>*Киша,облак,град,слана,магла,снег; *Вода као течност(и млеко и крв-раз-лика),услов живота живог света; *Вода као растварач-растворљивост; *У води нешто плива-тоне-зашто? *Релеф наше околине-разгледамо, закључујемо,правимо макету рельефа;</p> <p>*Свемир-место Земље,Сунца,Месеца, Звезда у њему-мали астрономи; *Вода и копно на глобусу : правимо релеф</p>	<p>*Схватање и разумевање појава у природи независно од човека ; периментисање као начин за откривања и сазнавање непознатог које можњмо сами узроковати ; *Увиђање повезаности између појединих појава у природи; *Стицање основних сазнања о природним законитостима,појавама;</p> <p>*Откривање узрочно-последичних односа и веза међу стварима и појавама и закључивање;</p> <p>*Употреба стечених сазнања у прак-тичном животу,корисно-опасно; *Преношење на графичко-ликовни план ученог,сазнатог-шеме,макете;</p> <p>* Откривање различитих својстава и материјала: растворљивост,природни, вештачки... ;</p> <p>*Подстицање дечје радозналости, иницијативе,постављања питања, хипотеза,тражење одговора;</p> <p>*Ослобађања од непосредо и чулима стеченог искуства и преношење на ментални план;</p> <p>*Подстицање интелектуалног,говорног, ликовног стваралаштва</p> <p>*Развијање и култивисање пажње, и подстицање процеса готовости;</p>

УЧЕШЋЕ РОДИТЕЉА: -у прикупљању материјала,прилога,као сарадници у активностима, посетама,прибављању књига,филмова,у опремању в.о.средине,као подршка и помоћ деци у развијању одговорности...

РЕСУРСИ СРЕДИНЕ: непосредно и ближе природно окружење, и разне релевантне установе и предузећа(метеоролошка станица,водовод...)

ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА:

- фасцикле,макете,цртежи питања,одговори,предвиђања,ликовни радови,приче од задатих речи кључних за тему... са запажањима о појединачном детету:активностима>учењу,мишљењу-како,да ли поставља питања,анализира,закључује, како ступа у интеракцију-социјалну, интелектуалну и емоционалну.

ЛИТЕРАТУРА: Енциклопедије,Дидактичке игре,У свету електрицитета,Магнетизам,Корак по корак 2 ,Истраживачи дечих душа-Стојановић В.,Сопственим искуством до знања и Како припремамо дијете за полазак у школу:Мара Шаин, Приручник за васпитаче и учитеље у издању Креативног центра,Модел-В основа програма-Е,Каменов ...

ТЕМА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ
6. ЕКОЛОГИЈА	<ul style="list-style-type: none"> *Живети и складу са природом, чувати и штитити је=екологија; *Истражујемо живот у природи,у парку,на ливади,испод камена... * Природа као услов,извор и чувар живота:животна станишта-"ланац исхране"-повезаност-условљеност; *Како биљке и животиње помажу човеку да живи здравије(ваздух-животиње,регулатори природе-ко кога једе и зашто); *Ко,како,где и чиме-загађује природу како то можемо да видимо -наведи, покажи,нацртај(ваздух,вода,шума...); *Градска загађења-ваздух,бука,отпаци; *Ловци,риболовци,птицоловци...да ли они само лове или...?Да их питамо; *Човек као чувар и највећи загађивач! Поруке одраслима; *Мисли глобално,делуј локално-да преведемо на речи,правила и дела: шта ја лично могу да учиним за природу и животиње у њој? Како могу да помогнем.Шта је то рециклажа? ; *Еколошко понашање тате,маме, васпитачице, и међу нама: лепе и ружне речи и реченице *Еколошке приче,песме,химна 	<ul style="list-style-type: none"> *Стицање и изграђивање представа и појмова о екологији:листа еколошких и не еколошких речи; *Реструктурирање познатог и стицање новог искуства проверавајући; *Проширивање и надграђивање познатог о биљкама и животињама из новог угла; *Проверавање тврдњи путем сопствених акција истраживања; *Подстицање запажања,увиђања,упоређивања,закључивања, уопштавања у практичним активностима и преношење и усвајање на менталном плану; *Развој и проширивање социјалних веза, односа-комуникације: *Развијање говорног и ликовног стваралаштва; *Проширивање речника усвајањем нових речи и израза; *Развијање еколошке културе:у односу на природу-биљни и животињски свет, међу људима,према енергији,раду...;

УЧЕШЋЕ РОДИТЕЉА: -у прикупљању материјала,прилога,као сарадници у активностима, посетама,прибављању књига,филмова,у опремању в.о.средине,као подршка и помоћ деци у развијању одговорности према природи...

РЕСУРСИ СРЕДИНЕ:- ближе и шире природно окружење,станишта,објекти,ловачка и еколошка удружења,фабрике загађивачи...;учешће у еколошким кампањама: Светски дан хране,здраавља,

Дан пролећа,Дан Планете Земље,Дан чистог ваздуха у сарадњи са ЕКО-организацијама,...;

ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА : - питања,одговори,предвиђања, ликовни радови, приче и листе од задатих речи кључних за тему... са запажањима о појединачном детету:активностима>учењу,мишљењу-како,да ли поставља питања,анализира,закључује, како ступа у интеракцију-социјалну,интелектуалну и емоционалну.

ЛИТЕРАТУРА:-Зелена планета,Каменов,Е.,Еколошки буквар,Корак по корак 2 , Моја прва књига о животној средини-Илић М.и Милетић С., Вонтон,...

ТЕМА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ
7. САОБРАЋАЈ	<p>*Саобраћајна радионица:(све што знам о саобраћају), " Ја станујем у Ул.... и на путу до вртића...";</p> <p>*Да проверимо на првој раскрсници:Ко су све учесници у саобраћају?Где се ко креће:тротоар,пешачки прелаз-зебра,коло-возна трака.Ко-шта регулише саобраћај?</p> <p>*Какав ј саобраћај у мом селу?; *Да питамо стручњака:саобраћајац нам прича:саобраћајна правила,знаци,ознаке, семафор... ;</p> <p>* Ближе и дубље о саобраћајним знацима: обавештавају,упозоравају,зобрањују-који,како изгледају,које треба обавезно да знамо(пешачки прелаз,пази школа, болница,телефон...);</p> <p>*Још о семафору - како ради-шта нам говори,анализирамо,правимо,цртамо и музиком заокружујемо;</p> <p>*Како се прелази улица-практична примена знања,на полигону-на улици-путу;</p> <p>*О саобраћају шире:копнени,водени, ваздушни и која возила(стара-савремена) којем припадају.ко их покреће,по чему се крећу и како се зову-занимања,полази-шта-долазишта(аутобуска,железничка станица,лука,аеродром)-да направимо постер-табелу-моделе возиа,путеве; *Саобраћајна дозвола-да питамо у Ауто школи ко и како се стиче?;</p> <p>*Како се понашамо као путници,у возилу у јавном саобраћају;</p> <p>*Учешће у кампањама,акцијама,пројек-тима, конкурсима стваралаштва,о и у вези са саобраћајем у широј средини;</p> <p>*Саобраћај,музика,поезија...</p>	<p>*Реконструисање и увид у дечја искуства и знања као основе за даље;</p> <p>*Проширивање,утврђивање,прове-равање и стицање нових искустава;</p> <p>*Усвајање речи и термина везаних за саобраћај;</p> <p>*Познавање значења и улоге:</p> <p>- саобраћајца и средстава:</p> <p>- семафор,саобраћајни,знаци,</p> <p>- ознака: зебра,пуна линија...;</p> <p>*Класификација саобраћајних знакова и познавање основних;</p> <p>*Упознавање и усвајање основних правила о саобраћају;</p> <p>*Упознавање и стицање основних знања о саобраћају и возилима уопште:</p> <p>*Врсте и занимања;</p> <p>*Практична провера и примена стечених знања;</p> <p>*Проширивање речника и подсти-цање комуникативних функција говора;</p> <p>*Проширивање социјалних конта-ката и комуникације и њен развој;</p> <p>*Развој креативности,стваралаш-тва и вештина;</p> <p>*Развијање личне и саобраћајне културе са посебним акцентом на безбедност</p>

УЧЕШЋЕ РОДИТЕЉА: -у прикупљању материјала,прилога,као сарадници и учесници у активностима,посетама,прибављању књига,изради средстава..

ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА : - питања,одговори,предвиђања, ликовни радови, панои од задатих речи кључних за тему... са запажањима о појединачном детету:активностима>учењу,мишљењу-како,да ли поставља питања,анализира,закључује, како ступа у интеракцију-социјалну,интелектуалну и емоционалну;.

РЕСУРСИ СРЕДИНЕ: непосредно и ближе окружење,СУП,Ауто школе,учешће у акцијама...;

ЛИТЕРАТУРА: Саобраћајно васпитање деце:Каменов Е.,разне енциклопедије, Корак по корак 2 , Сопственим искуством до знања и Како припремамо дијете за полазак у школу:Мара Шаин ...

Б. ГОВОР И КОМУНИКАЦИЈА

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД У ДОМЕНУ ПОДСТИЦАЊА ГОВОРА И КОМУНИКАЦИЈЕ УСМЕРЕН ЈЕ КА ОПШТИМ ЦИЉЕВЕВИМА:

- Развој комуникативних способности детета: способност служења говором у разноврсним ситуацијама, вештине комуницирања, способност комуникативног слушања;
- Развијање интересовања и увођење у свет писане речи: свест и знања о језику;
- Упознавање и тумачење различитих текстова;
- Графичка припрема на елементарном нивоу;
- Неговање говорних стваралачких способности детета;
- Овладавање вештинама коришћења различитим медијима;

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ - ОДНОСЕ НА СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА :

- откривање сопствених могућности изражавања и комуницирања: невербално, вербално, графички (писани) говор;
- свакодневно слушање, дискусију, разговоре о причама, постављање питања везаних за различите теме које се обрађују;
- практиковање разноврсне употребе говора: за саопштавање, обавештавање, описивање, препричавање, постављање питања и давање одговора, давање налога, ... ;
- испољавање маште и креативности: стварање својих прича и других језичких творевина;
- разумевање да писана реч, текст, носи неку поруку;
- идентификовање ознака и знакова у свом окружењу;
- учествовање у језичким играма (игре гласовима, слоговима, испробавањем и варирањем речи...);
- идентификовање појединих слова и уочавање везе слово-глас;
- експериментисање и игре линијама, знацима, тачкама;
- да уживају у текстовима који им се читају и које и сами могу да препричају, запамте с разумевањем, репродукују: приче, поезија...;
- овладавају оријентацијом слева надесно и одозго надолу и уочавање карактеристика писаног текста;
- постепено повезивање изговорене речи са напоисаним .

1. РАЗВОЈ КОМУНИКАТИВНИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Активности за развијање комуникативних способности:</p> <p>*С тварати и користити, свакодневне жи вотно-практичне, спонтане , ситуације, у којима ће дете моћи да слободно говори са једном, више, са млајим, старијим, познатим или непознатим особама;</p> <p>*Праћење сигнала детета у различитим животним или планираним ситуацијама и пружање помоћи да изрази своје потребе, жеље, осећања, намере...</p> <p>*Приликом обраде различитих тема, посебно из области сазнајног развоја, обраде прича...у конфликтним животним ситуацијама, охрабрити и подржати дете да: прича, пита, да даје одговоре, тражи информације, даје налоге, упутства, објашњења, описује;</p> <p>*Планирати активности и индивидуализовати рад са децом која су стидљива.</p> <p>...</p> <p>Активности за откривање сопствених могућности изражавања и комуницирања и културе усменог изражавања:</p> <p>*вербално: причање, описивање, набрајање, причавање, на основу доживљеног, низа слика, луткарске представе, приче...</p> <p>-невербално: пантомимом, плесом...</p>	<p>откривање сопствених могућности изражавања и комуницирања: невербално, вербално, графички (писа ни) говор;</p> <p>свакодневно слушање, дискусије, разговор о причама, постављање питања везаних за различите теме које се обрађују;</p> <p>практиковање разноврсне употребе говора: за саопштавање, обавештавање, описивање, препричавање, постављање питања и давање одговора, давање налога, ... ;</p>	

Литература: Корак по корак 2, Игре словима и Како припремамо дијете за полазак у школу -М.Шаин, Значење речи, Говорне радионице и Вилинград-Р.Ивановић, Књижевност у дечјем вртићу и Васпитно-образовни рад у припремној групи дечјег вртића, -Е.Каменов, творевине књижевности: проза, поезија, народна књижевност, Приручник за васпитаче и учитеље-Креативни центар.

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>-графички: писаним, ликовним изражавањем, шеме, скице, нацрти;</p> <p>*користити празнике и прославе дечјих рођендана за организовање активности на којим се осмишљавају: честитке, жеље, обавештења...</p> <p>*осмишљавање порука (еколошких, протеста против насиља, угрожавања дечих права, околне, другарства, љубави, пролећу, Земљи...)</p> <p>одраслима: родитељима, васпитачу, друштву, или другој деци;</p> <p>*прављење паноа, шема, планова, репертоара, "Дечјег закона"...</p> <p>...</p> <p>Развијање културе слушања:</p> <p>*Активности откривања-разликовања звукова, шумова, тонова-путем разних и дидактичких игара;</p> <p>*Уочавање и усвајање тона, боје, нагласка, емоција у говору у животно-практичним ситуацијама и приликом анализе прозних дела и поезије;</p> <p>*Неговање и култивисање слушне пажње, посебно у планираним активн.; *Развијање вештине слушања у циљу успешније комуникације, организовањем различитих дидактичких игара; *Осмишљавање активности које подстичу дете на говорну активност;</p>	<p>откривање сопствених могућности изражавања и комуницирања: невербално, вербално, графички (писани) говор;</p> <p>свакодневно слушање, дискусије, разговор о причама, постављање питања везаних за различите теме које се обрађују;</p> <p>практиковање разноврсне употребе говора: за саопштавање, обавештавање, описивање, препричавање, постављање питања и давање одговора, давање налога, ... ;</p>	

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>- Култура и пракса комуницирања: *Учтива комуникација и сналажење у свакодневним ситуацијама где је васпитач модел: добро јутро-дан, до виђења, изволите, хвала, милим, пријатно, извините ; *Разумевање говора васпитача-деце и размена у планираним или свакодневним животно-практичним ситуацијама; *Упражњавање невербалне комуникације с циљем да деца уочавају, разумеју, реагују; *У животно-пеакичним ситуацијама и планираним активностима в, о, рада, неговати вештине и културу комуницирања: -саслушати оног ко прича, не упадати у реч, оловљавање саговорника: "Ви-Ти", *Посебну пажњу посветити изграђивању употребе пуне реченице и давању потпуних одговора са смислом и значењем;</p>	<p>откривање сопствених могућности изражавања и комуницирања: невербално, вербално, графички (писани) говор; свакодневно слушање, дискусије, разговор о причама, постављање питања везаних за различите теме које се обрађују; практиковање разноврсне употребе говора: за саопштавање, обавештавање, описивање, препричавање, постављање питања и давање одговора, давање налога, ... ;</p>	

2. РАЗВИЈАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА И УВОЂЕЊЕ ДЕТЕТА У СВЕТ ПИСАНЕ РЕЧИ

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>а)Развијање свести о појму слова као гласа,речи и делова: *Шта је слово,од чега се састоје,због чега се уче слова,препознај слова и изрежи их,кажи-запиши глас.Кажите неку реч,шта је реч,из чега се састоје речи,чему суже,знаш ли да од изрезаних слова саставиш неку - напишеш неку реч.Кад се речи повежу добија се...? - почетне практичне активности са децом које се надограђују и понављају упражњавањем разноврсних игара и активности препознавања слова; *Аналитичко-синтетичке вежбе:растављање-састављање речи на слоге и гласове и састављање нових речи-путем игровних активности>уочи глас издвојањем слова,грађење необичних гласовних скупина,издвоји(диференцијација)самогласнике-сугласнике,уочи позицију гласа на почетку-у средини-на крају речи.Уочавање,изговарање,стварање нових речи...; *Почетни покушаји записивања свог имена или састављања речи од изрезаних слова премештањем,додавањем,одузимањем...;</p>	<p>идентификовање ознака и знакова у свом окружењу; учествовање у језичким играма(игре гласовима, слоговима, испробавањем и варирањем речи...); идентификовање појединих слова и уочавање везе слово-глас;</p>	<p>- припрема за читање и писање као континуирани процес усмерен на појаву,подстицање,подржавање и развијање интересовања за њега; - усвајање одређених сазнања о речима,гласовима,словима, која су неопходна за лакше овладавање вештинама почетног читања и писања; - припрема за почетно читање и писање је континуирани процес увођења детета у писани језик као посебну употребу говора која је у развојном раскораку са гласовним говором- којим је дете овладао;</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Размишљамо, анализирамо, играмо се словима, слоговима, речима</p> <p>*Вежбе артикулације: овладавање правилним изговором свих гласова, изговарањем гласова, посебно критичних или уочених код деце у групи, путем пригодних говорних игара, текстова, брзалица, стихова, оноатопеја;</p> <p>*Вежбе ослобађања речи из реченичког контекста: -Правимо нове речи: замисли реч, кажи је, избаци слово-глас и додај други, замени и промени место словима-гласовима, направи дужу реч, скрати реч, направи нову реч-исказ;</p> <p>*Ослобађање речи од објеката: -уочавање односа објекат-реч: кратак објекат-дугачка реч и обрнуто, мале и велике, кратке и дугачке речи, необичне, лепе, смешне, ружне речи. речи налога, речи на задато почетно слово, речи које се римују... замена речи; *Вежбе ослобађања речи од једног значења : Игре речима : антоними-речи супротног значења, хомоними-исте речи супротног значења, синоними-различите речи истог или сличног значења, гра ење деминутива, аугментатива о д именица уз помоћ разних наставака, поре ења речи, заједничко име за више речи (збирне именице-воће, поврће, одећа, цвеће, биљке...);</p>	<p>идентификовање ознака и знакова у свом окружењу;</p> <p>учествовање у језичким играма (игре гласовима, слоговима, испробавањем и варирањем речи...);</p> <p>идентификовање појединих слова и уочавање везе слово-глас;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • припрема за читање и писање као континуирани процес усмерен на појаву, подстицање, подржавање и развијање интересовања за њега; • усвајање одређених сазнања о речима, гласовима, словима, која су неопходна за лакше овладавање вештинама почетног читања и писања; • припрема за почетно читање и писање је континуирани процес увођења детета у писани језик као посебну употребу говора која је у развојном раскораку са гласовним говором-којим је дете овладало;

3. УПОЗНАВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ РАЗНОВРСНИХ ТЕКСТОВА И
4. НЕГОВАЊЕ ГОВОРНИХ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>*У свету бајки: Коју бајку знаш, волиш-Шта је бајка, какви ликови постоје у бајци (добри-зли и особине), чему нас уче бајке;</p> <p>*Упознајемо нове бајке, анализирамо особине ликова, упоређујемо, класификујемо до бре и зле из раних бајки...;</p> <p>*Ја препричавам омиљену бајку, и ми: ја почнем, ти продужи;</p> <p>*Илуструјемо, цртамо омиљене и зле ликове;</p> <p>*Измишљамо нашу бајку од ликова које одаберемо, измислимо, променимо (особине, крај, време, препреке...);</p> <p>*Правимо скице костима за ликове из бајки, до го в ар амо се како, са ким, од чега да их направимо-позивамо маме у помоћ;</p> <p>*Ми као ликови из бајке-драматизација</p> <p>*Поезија- причање у стиху и римовањем - да чујемо коју песму зна, ко-с ким ја научио;</p> <p>*И песник је занимање-сусрет са песником;</p> <p>*Наши велики песници и њихове песме (Д. Радовић, Љ. Ршумовић, Д. Лукић, и други)</p> <p>*О чему о коме певају песме-читамо и класификујемо: о игри, природи, биљкама, животињама, деци, породици, празницима...;</p> <p>*Вирано песме које нам се свиђају, неке анализирамо-"тешке" речи, шта је песник хтео да каже, истакне којим речима, неке учимо...;</p> <p>*Ми као песници-правимо песме-играмо се речима-стварамо песме;</p> <p>*И народ је "писао" песме-лирске и епске или о љубави, лепоти, слободи...;</p> <p>*Како да нацртамо, насликамо песму:</p> <p>*Песме, музика и игра, уметничко рецитовање;</p> <p>*Песничко-музичка журка;</p>	<p>разумевање да писана реч, текст, носи неку поруку;</p> <p>да деца уживају у текстовима који им се читају и које и сами могу да препричају, запамте с разумевањем, репродукују: приче, поезија...;</p> <p>испољавање маште и креативности: стварање прича, песама, књига, новина, драмске активности;</p> <p>Развијање и богаћење речника</p> <p>Слушање, разумевање и причање примерених текстова</p> <p>Елементарна знања о садржају, ликовима дела и месту радње.</p> <p>Доступност и коришћење разноврсног писаног материјала</p>	

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>*Причам ти причу:Ко теби прича приче-испричај нам једну,нацртај па нам испричај; *На примерима једне приче-анализирамо ликове(ко је главни,шта јевурадио,зашто баш то-тако,а да је поступио другачије?); *Народна мудрост у причама-поуке; *Кратке,језгровите а много кажу: питалице, загонетке-шта и чему нас уче,научимо неку; *Игр о в н о а корисно у брзалицама и разбрајалицама-како то да искористимо; *Басне:Човек и његове особине у ликовима животиња-на примерима:анализирамо, закључујемо-поуке,препричавамо; *Сликамо,илуструјемо,приче,басне,целе или у групицама,део по део; *Ми као глумци у причама,баснама,као загонетачи-одгонетачи-на поселу окружени народним амбијентом, костимима, уз изворну игру,музику и ручне радове. *Кажи ми шта читаш па ћу ти рећи ко си-ко ти,да ли,шта ти чита,где проналазиш књиге,које часописе знаш,библиотека-кућна и наша у вртићу; *Допуњавамо библиотеку у нашој групи-књигама,часописима,сликовницама,новинама, класификујемо и посебно листамо новине; *Виблиотека-храм књига(школска-градска)-шта све ту има,желим да се учланим; *Правимо наше новине-бирамо рубрике и уреднике:наша лична карта,догодило се, ми као ствараоци,обрадвало-растужило нас је,наше велике и друге бисерне мисли, одраслима поручујемо, ми као "слике и прилике"-фото галерија,забава:питалице, укрштенице,ребуси,стрипови...; *Правимо презентацију за маме,тате и све заинтересоване;</p>	<p>разумевање да писана реч,текст,носи неку поруку;</p> <p>да деца уживају у текстовима који им се читају и које и сами могу да препричају,запамте с разумевањем,репродукују: приче,поезија...; испољавање маште и креативности:стварање прича,песам,књига, новина,драмске активности;</p> <p>Развијање и богаћење речника</p> <p>Слушање,разумевање и причање примерених текстова</p> <p>Елементарна знања о садржају, ликовима дела и месту радње.</p> <p>Доступност и коришћење разноврсног писаног материјала</p>	

5. УВОЂЕЊЕ ЕЛЕМЕНАТА ГРАФИЧКЕ ПРИПРЕМЕ

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Вежбе графо-моторике с циљем овладавања моторичким активностима; Цртање једноставних слика предмета чији су облици у вези са елементима слова; Извођење елемената слова; Извођење вежби, игара и активности за ситну моторику и координацију;</p> <p>Моје руке и НВ оловка могу да оставе траг *Линије : кратке, дугачке, танке, дебеле, тачкасте, криве, праве, испрекидане, разних боја; *Цртица, црта-водоравно, усправно, косо; *Цртица, тачка, црта- водоравно, косо; *Капице за цртице; *Лево и десно кривине и завијутци, мали и велики, као млад месец, као срп; *Кружић-квадратић-тачка, крстић; *Игре: споји тачке, наћи пут до (из новина); *Задаци по диктату на ове теме и рад у радним листићима;</p> <p>*Декоришемо тканину за хаљину, кошуљу-на туФне, квадратиће, ромбове... *Срп-алатка од давнина; *Мердевине-једнокраке и двокраке; *Степенице као осмице; *Покривамо кров цреповима; * Леж без бодљи-риба без крљушти-да им доцртамо; *Кишобран без дршке-доцртавамо; *Решавање разних задатака из радних листића, новина;</p>	<p>идентификовање ознака и знакова у свом окружењу;</p> <p>експериментисање и игре линијама, знацима, тачкама;</p> <p>овладавање оријентацијом слева надесно и одозго надоле и уочавање карактеристика писаног текста;</p> <p>постепено повезивање изговорене речи са написаном</p>	

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>*Кад спојиш разне црте, добијаш слово(Д, М, Т, К, Б, Ц, Х, Н,...);</p> <p>*Кад нацрташ круг и поделиш га на пола добијаш Ф;</p> <p>*Црте, кружићи, крстићи у словима; *Нацртај нешто на задато слово; *Моји цртежи на слова која знам; *Украси слово;</p> <p>*Моделујемо слова од пластелина, конца...;</p> <p>*Наша сликовна словарица;</p> <p>*Слова и задаци у мом радном листићу;</p> <p>*Слова и физкултура-вежбе и активности за развој ситних мишића шаке и прстију и координације(покретне, дидактичке, конструкт о-рске, перцептивне, плес, разним материјалима и ситним конструкторима...)</p> <p>*Описивање елемената слова рукама, телом прстима, у ваздуху-вежбе;</p> <p>*Сликање прстима;</p> <p>*Слово у мозаик техници;</p> <p>*Игре прстима и канапом;</p> <p>*Пантомиме слова;</p> <p>*Низалице од плодова, перли...;</p> <p>На табли, бетону, радном листићу и мојој свесци</p> <p>*Табла је...(искази); *Замисли себе пред таблом-шта би на њој нацртао-написао(ла);</p> <p>*Табла, креда, сунђер, и школска учионица-у посети школском часу; *И ми имамо таблу - цртамо, пишемо, експериментишемо са стеченим знањима; *Ветон-табла без граница-цртање кредама, белом и у боји;</p> <p>* Моја прва свеска са налепницом а на њој пише моје име, уредна, весела, увек у мом ранцу, а служи и за...?(искази);</p> <p>*Моји радни листићи-моје прве књиге и велика помоћ;</p>	<p>идентификовање ознака и знакова у свом окружењу;</p> <p>експериментисање и игре линијама, знацима, тачкама;</p> <p>овладавање оријентацијом слева надесно и одозго надоле и уочавање карактеристика писаног текста;</p> <p>постепено повезивање изговорене речи са написаном</p>	

УЧЕШЋЕ ПОРОДИЦЕ:

- у подршци детету да пронађе.уради, заврши, донесе, задато....
- у прикупљању потребних материјала.позајмљивању и проналажењу: књига.новина.предмета....
- учешће у групи као сарадника у в.о.раду.приповедача.глумца.посматрача...

РЕСУРСИ ОКРУЖЕЊА:

- библиотека.етно музеј,школа,литерарна удружења и песници...

ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА: формирати доказе о дечјим постигнућима: албуми.збирке.групни радови.питања.искази, тумачења. творевине:приче,песме, фотографије.дечје свеске..., -са запажањима о појединачном детету.групи или свој деци, активностима >учењу,мишљењу-како,да ли постављају питања и која.анализирају.закључују.како ступају у интеракцију-социјалну.интелектуалну и емоционалну.

В. ПОЧЕТНО МАТЕМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Стварати услове да деца у свакодневним животно-практичним, ситуацијама слободним играма планираним активностима: истраживачко-сазнајним, стваралачко-изражајним, уметничким, говорним, спортско-рекреативним, друштвеним. итд. приликама могу да:

- посматрају, испробавају, експериментишу, манипулишу и уче кроз сопствено откриће;
- опажају, препознају, разликују и откривају физичка својства предмета који их окружују: облик, боју, величину...;
- на основу прикупљених података, стварају претпоставке и самостално закључују и обављају операције на разноврсним конкретним предметима на основу њихових својстава и односа;
- изграђују логичко-математичко сазнања: урађују и стављају у различите односе-ређају, стварају поретке, обрасце, придружују, сортирају, групишу и категоришу ствари, откривају начине утврђивања колико чега има;
- размењују са другима и препознају своје идеје, закључке, вербализују и образлажу своје акције и начине долажења до решења, постављају питања другима;
- постављају на различите начине, комбинују, варирају, мењају редослед, стварају нове моделе и шеме, повезују симболе и значења користећи различите начине представљања (симболе, моделе, линије, тачке, слике, цифре, покрете, знаке);
- развијају сопствене способности, уочавају сличности и разлике, анализирају, стварају претпоставке, уочавају логичке последице, издвајају битно од небитног уопштавају, замишљају, симболизују, планирају, полазе од "мисли ка акцији", разумеју и користе почетне математичке операције, придруживања, класификовања, ређања у серијални низ, бројања, процењивања;
- повећавају осећање компетенције кроз постепено откривање својих могућности и ограничења својих чула; изграђују интелектуалну самосталност ослобађањем од сопственог егоцентризма (стављајући се у позицију другог) длују на средину и развијају осећај да су способни да решавају проблеме и задатке;
- примењују и користе различита дидактичка (математичка) средства у уочавању, формулисању и решавању проблема; праве логичку анализу ситуације, откривају и изграђују сопствене начине решавања проблема примењујући математичку логику у њиховом решавању и образлажу своје поступке;
- имају прилике да виде друге одрасле и децу како користе своје искуство из математичке логике.

1. ОПАЖАЊЕ И СХВАТАЊЕ ПРОСТОРА И ПРОСТОРНИХ ОДНОСА

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Активности и сарджаји за развијање и стицање способности практичне оријентације у простору: *У свакодневним животно-практичним ситуацијама, слободној игри и планираним активностима, посебно физичког васп. и без обзира на област-тему: -уочавање и овладавање кретањем кроз простор : напред, назад, лево, десно, ка, иза, преко, кроз, око, поред, испред, изнад, између... -сагледавање и уочавање простора у односу на: сопствено тело, делове и положаје тела, (лево, десно, лево од, десно од, испред, изнад, испод, између, унутра, споља), међусобни однос предмета у простору и мењање овог односа у активностима, (унутра, споља, преко, изнад, испод, иза, поред, на, око, између...) распоређеност објеката према неком правилу, (у низ, у серију по величини, боји, наизменично...) сагледавање односа делова и целине (појам: целина, половина, део).</p> <p>Активности и сарджаји за развијање и стицање способности практичне оријентације у простору: *У свакодневним животно-практичним ситуацијама, слободној игри и планираним активностима, посебно физичког васп. и без обзира на област-тему: -уочавање и овладавање кретањем кроз простор : напред, назад, лево, десно, ка, иза, преко, кроз, око, поред, испред, изнад, између...</p>	<p>посматрање, испробавање, експериментисање, манипулисање и учење кроз сопствено откриће и разменом са другима;</p> <p>опажање, препознавање, разликовање и откривање физичких својства предмета који децу окружују: облик, боју величину...;</p> <p>на основу прикупљених података, стварање претпоставки и самостално закључивање и обављање операције на разноврсним конкретним предметима на основу њихових својстава и односа.</p>	<p>Литература: Корак по корак 2, стр. 214 и одговарајуће игре и активности (стр 221-225), и друге, од стр. 219 до 266.; Логичке активности-Логичко математичко сазнање, Модел -В основа програма: Емил Каменов, Радни листићи.</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Активности и сарджаји за развијање и стицање капацитета способности праћења,процењивања,решавања и овладавања проблемима просторних односа: *У свакодневним животно-практичним ситуацијама,слободној игри и планираним активностима:именовање величина(велико,мало); упоређивање два предмета(веће,мање,више, ниже,дебље,тање)или са трећом димезијом (шире,уже,краће,дуже,најкраће,најдуже); на основу малих разлика и њихова серијација, (по величини,бр ојности.нијанси...); *усл овне мере(палац,шака,корак,штап, канап) и конвенционалне мере(метар,килограм, литар); појмови о мерњу вредности(цена,плаћање и куповина, трампи.продији.за!јим.дуг). Активности и сарджаји за свесно уочавање и представљање простора из околине и овладавање тим простором: *У свакодневним животно-практичним ситуацијама,слободној игри и планираним активностима,посебно везаних за материјалну средину,отворену и затворену: *именовање односа и релација; *представљање простора из околине помоћу предмета,слика,макета,цртежа,паноа, плаката,сликовница,играчака,релефа...; *обележавање,дељење, простора линијама (праве,криве,отворене,затворене,пресек...); *оријентација у простору(улица,пут од...до, однос објеката у простору...) варирање,мењање редоследа,стварање нових модела и шема,повезивање симбола и значења користећи различите начине представљања(симболе,моделе,линије,тачке,слике, цифре,покрете,знаке).</p>	<p>посматрање,испробавање,експериментисање,манипулисање и учење кроз сопствено откриће и разменом са другима; опажање,препознавање,разликовање и откривање физичких својства предмета који децу окружују:облик,боју величину...; на основу прикупљених података,стварање претпоставки и самостално закључивање и обављање операције на разноврсним конкретним предметима на основу њихових својстава и односа.</p>	<p>Литература:Корак по корак 2 ,стр. 214 и одговарајуће игре и активности(стр 221-225),и друге,од стр. 219 до 266.;Логичке активности-Логичко математичко сазнање,Модел -В основа програма: Емил Каменов,Радни листићи.</p>

2. ЛОГИЧКЕ ОПЕРАЦИЈЕ НА КОНКРЕТНИМ ПРЕДМЕТИМА И ПОЈАВАМА

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Издвајање карактеристичних и суштинских ознака- својстава предмета и појава, њиховог поређења и уопштавања на основу тих ознака (величине и облика, облика и боје...), формирање појмова добијених спајањем више карактеристика и њихово описно дефинисање:</p> <p>- успостављање релација и веза по основу сличности, или разлика: конац- игла, писмо- коверат, дан- ноћ, узрок- последица: шибица- ватра, проналажење парова слика, објеката, појава...) и груписање;</p> <p>- одређивање шта је битно- небитно- заједничко код различитих предмета (различити облици исте боје и обрнуто) тачно- нетачно...;</p> <p>- откривање начина груписања (класирања) на основу заједничких карактеристика: по боји, облику, материјалу, намени (одећа, обућа, воће, поврће, намештај, посуђе...) према општој особини или појму (према год, добу, врстама цвећа, врстама животиња) и уопштавање уз класификацију (одећа, обућа, намештај, летња, зимска, собна, кухињски);</p> <p>- игре "искључи треће": пас, мачка, бунда, уопштавање разнородних предмета по неком својству уз искључивање осталих који немају та својства (жута лопта, банана и наранџа > воће- жути и округли предмети);</p> <p>- успостављање односа: врста- ред (врабац, рода- птице; птице, рибе- животиње), подређених и надређених појмова: игре "Земља, море, ваздух" "Лети, лети";</p> <p>откривање законитости као основе за класификацију (младунци животиња који сисају- "сисари", материје које се топе у води- "раствори"), мењање принципа класификације : (инверзијом принципа: после малих групишу се велики предмети, после живих- неживи), унакрсна класификација :</p>	<p>*развијање сопствене способности, уочавања сличности и разлика, анализирање, стварање претпоставки, уочавање логичких последица; *издвајање битног од небитног и уопштавање;</p> <p>*изграђивање појмова класификације усложњавањем критеријума и бројем предмета које треба разврстати</p>	<p>Литература: Корак по корак 2, стр. од 209 до 212 и одговарајуће игре и активности (стр 261) и друге, од стр. 219 до 266.; Како припремамо дијете за полазак у школу: Математички појмови, М. Шаин, Логичке активности- Логичко математичко сазнање, Модел -В основа програма: Емил Каменов, Радни листићи.</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>по два или више критеријума (три медведа различите величине, добијају одговарајуће тањире,кашике,кревете);</p> <p>*Коришћење симбола приликом класификовања својстава предмета и њихових скупова (геометријских облика,мера,бројева...)</p> <p>СКУПОВИ И ВРОЈЕВИ</p> <p>Формирање појма скупа као јединице приликом пута формирања појма броја : *Уочавање скупова,формирање скупова и утврђивање припадности појединих елемената скупу;</p> <p>*Формирање скупова од елемената у складу са предложеним узором, и чији су елементи поређани према неком систему(у парове, један већи па један мањи,у нарастајући низ, цик-цак);</p> <p>*Уочавање подскупова;растављање већих скупова на мање;</p> <p>*Састављање мањих скупова у веће-елементи скупа;</p> <p>*Поступак у уређивању скупа: - од ока, -сликовном кореспонденцијом:распоредивањем елемената једног скупа тако да даје слику као и елементи другог скупа, -успостављање кореспонденције један-један, као основне операције у раду са скуповима, разни видови придруживања, -бројање предмета као придруживање елемената скупа чија се бројност утврђује;</p> <p>*Уочавање различитих скупова и упоређивање скупова помоћу операције придруживања;</p> <p>*Састављање и растављање одговарајућих подскупова;</p> <p>*Графичко представљање скупова.</p>	<p>*развијање сопствене способности,уочавања сличности и разлика, анализирање,стварање претпоставки,уочавање логичких последица;</p> <p>*издвајање битног од небитног и уопштавање;</p> <p>*изграђивање појмова класификације усложњавањем критеријума и бројем предмета које треба разврстати</p> <p>разумевање и коришћење почетних математичких операција,придруживање, класификовање,ређење у серијални низ,бројање,процењивање;</p> <p>*формирање појма скупа(уочавање,растављање,састављањеуређивање);</p> <p>* изграђивање схватања појма броја(својства бројног низа,редни бројеви,бројање и упоређивање скупова,писање цифара и знакова и аритметичке операције;</p>	<p>Литература:Корак по корак 2 ,стр. од 209 до 212 и одговарајуће игре и активности(стр 261) и друге,од стр. 219 до 266.;Како припремамо дијете за полазак у школу:Математички појмови,М.Шаин, Логичке активности-Логичко математичко сазнање,Модел -В основа програма:Емил Каменов,Радни листићи.</p> <p>Важније је како дете решава задатак и примена поступака при решавању, од самог решења.</p> <p>Литература: Корак по корак 2 ,стр. од 213 до 214 и одговарајуће игре и активности,од стр. 219 до 266.;Како припремамо дијете за полазак у школу:Математички појмови,М.Шаин, Логичке активности-Логичко математичко сазнање,Модел -В основа програма: Емил Каменов,Радни листићи.</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Изграђивање појма броја:</p> <ul style="list-style-type: none"> - бројање предмета, покрета, звукова, замишљених предмета и појава; - оптичка кореспонденција : придруживање предмета једне групе предметима друге групе (1:1 једнозначна кореспонденција) и утврђивање има ли једнако, више, мање, за један више, за један мање - игре инваријације: непроменљивост броја а да ништа није додато или одузето; - серијално бројање: по дужини предмета, корака, звука, нијанси боја...; - упознавање цифре као симбола (писање сходно интересовању и моћима детета); - формирање бројног низа и места броја у бројном низу; редни бројеви; - формирање појмова: цело, половина, део (у свакодневним ситуацијама); - процењивање, упоређивање, уочавање, придруживање, састављање у серијални низ, бројање, сабирање, одузимање, предмета из околине, деце, материјала... уочавање реда и поретка у околини, на сликама у причама, бројалицама, играма; - решавање задатака на перцептивном нивоу; - осмишљавање математичких проблема, помоћу предмета или замишљањем, задаци сабирања и одузимања у оквиру броја 10 уз употребу знакова; - стварање и успостављање нових правила, решавање задатака у радним листићима... 	<p>разумевање и коришћење почетних математичких операција, придруживање, класификовање, ређање у серијални низ, бројање, процењивање; * формирање појма скупа (уочавање, растављање, састављање, уређивање); * изграђивање схватања појма броја (својства бројног низа, редни бројеви, бројање и упоређивање скупова, писање цифара и знакова и аритметичке операције);</p>	

3.РАЗВИЈАЊЕ ПОЈМОВА ГЕОМЕТРИЈСКИХ ОБЛИКА У РАВНИ И ПРОСТОРУ

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>У свакодневним животном практичним ситуацијама, у околини, осмишљеним активностима... : *Упознавање простора око себе и сопствене телесне схеме, праваца кретања кроз простор и положаја у односу на себе: лево, десно, у средини, испред, иза, горе, доле, испод, изнад, поред... *Схватање простора независно од себе: елементи топологије и сагледавање односа-релација, међу предметима (унутра, изван, дуж предмета, на граници, преко, испред, иза, поред, на, околу, између, дотичу се, секу се, обилазе се...); *Мењање гледишне тачке у посматрању простора: из другог угла-жабље, птиче перспективе, из угла других особа или ствари: како то види онај који стоји са друге стране, посматрање објекта са лица, са стране, одозго... ; представљање простора себи, замишљање простора и како нас виде други: рељеф, макета, фотографија, географска карта, замишљена путовања; *Уочавање одређених геометријских својстава предмета у околини (обли, рогасти, лоптаст, коцкаст облик); * Уочавање и разликовање геометријских облика: на моделима, предметима у околини, (без обзира на друга својства: боју, величину, положај, намену, материјал од кога су), према редоследу: лопта, коцка, круг и квадрат, а затим правоугаоник, квадар, троугао, елипса, ваљак и пирамида; *Разликовање облика: опипом, реконструисањем и упоређивањем (описно и практично) моделовањем, изрезивањем и састављањем од елемената и делова);</p>	<p>*Реструктурирање стечених искустава и сазнања о просторним димензијама и релацијама у функцији развијања појмова геометријских облика у равни и простору; *Развијање почетних сазнања о геометријским фигурама у равни (круг, квадрат, троугао правоугаоник); *Конструисање просторне конфигурације, именовање, вербално описивање, "описивање" покретом, графички, моделовањем; *Превођење са предметног на сликовно представљање (коцка, квадар, лопта);</p>	<p>Литература: Корак по корак 2, део Шта дете може из математике и посебно одговарајуће игре и активности везане за ову тему, стр.252-262.; Радни листићи;</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>*Реконструисање облика и целина: "описивање"телом. склапалицама,"пазлама",гра евинским материјалима;</p> <p>*Ментално представљање простора и превођење са предметног на сликовно представљање: реконструкција запамћених простора или задатих облика;представљање сликом :коцка,квадр, лопта... ; Сазнања о геометријским облицима проширивати на појамове : - правоугаоник,круг,троугао,квадрат,коцка,при м еном у животним ситуацијама у околини и окружењу,нпр. саобраћајни знаци;</p> <p>*Игре типа "танграм",игре геометријским облицима,моделима...</p>	<p>*Реструктурирање стечених искустава и сазнања о просторним димензијама и релацијама у функцији развијања појмова геометријских облика у равни и простору;</p> <p>*Развијање почетних сазнања о геометријским фигурама у равни(круг,квадрат, троугао правоугаоник);</p> <p>*Конструисање просторне конфигурације,именовање,вербално описивање,"описивање" покретом, графички,моделовањем;</p> <p>*Превођење са предметног на сликовно предствљање(коцка,квадар,лопта);</p>	<p>Литература: Корак по корак 2, део Шта дете може из математике и посебно одговарајуће игре и активности везане за ову тему,стр.252-262.;Радни листићи;</p>

4. МЕРЕ И МЕРЕЊЕ

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>*Издајање, разликовање и именовање, на основу стечених сазнања о величинама, упоређивањем, процењивањем и мерењем, према редоследу: велико-мало, дугачко-кратко, тешко-лако, дебело-танко, уско-широко, плитко-дубоко, мање-веће, лакше-теже, уже-шире, ниже-више, плиће-дубље;</p> <p>*Поређење предмета (једнаких и различитих), по дужини, ширини, висини, дебљини, практичним испробавањем-наслањањем, поређење два предмета уз помоћу трећег и на основу нијанси с циљем формирања појмова по супротности и градацији (мало-мање-најмање, лако-лакше-најлакше, високо-више-навише, велико-веће-највеће), а затим мерењем "од ока", па нестандардним мерама (палац, канап, штап...) и на крају стандардним мерама (метар, килограм, литар);</p> <p>*Примена различитих критеријума за процену (битно-небитно, на основу неког стандарда, идентичности, логичкој доследности, неког правила, изумљеног правила...);</p> <p>*Серијација-активности уређивања предмета према неком својству у растући или опадајући низ: од најмањег до највећег, најкраћег до најдужега, и обрнуто... с циљем утицања на формирање појма броја и схватању броја у бројном низу, схватању транзитивности и релација уопште;</p>	<p>*Реструктурирање стечених искустава и сазнања о величинама и поређењу величина на основу различитих критеријума у функцији формирања појмова о мерењу и мерама;</p> <p>*Развијање способности за процењивање од ока, затим условним-нестандардним мерама и најзад конвенционалним-стандардним мерама (метар, килограм, литар);</p> <p>*Практично, кроз игру, у мањим групама и индивидуално, уочавање непроменљивости количине, величине, тежине и подстицање деце у решавању проблема конзервације;</p> <p>*стицање искустава и познавање јединица новца и елементарних појмова из економије;</p>	<p>Литература:</p> <p>*Реализација садржаја из: Корак по корак 2, стр. 215 > уочавање тежине и друге: 265-266 ; Како припремамо дијете за полазак у школу, Мара Шаин, стр. 258-262. по избору, на тему и у корелацији са претходним темама и сажајима; решавање задатака из радних листића.</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Повезивање активности мерења са ранијим активностима, као верификацијом и реструктурирањем стечених знања: двострука серијација, серијална кореспонденција, транзитивност, унакрсна класификација и процес развоја класификације, путем садржаја: уочавање идентичности визуелно присутних предмета, уочавање идентичности када предмети нису истовремено у видном пољу. уочавање сличности међу различитим предметима груписање предмета по неком својству (нпр, све црвене цветова ставити у црвену вазу) (Корак 2, стр 211-212); Такође и активности за изграђивање реверзибилних операција (путем практичних манипулативних активности : са и на предметима, испитивање, растављање, састављање, констру-исање, низање, изналажење решења варирањем идеја, и паралелно путем мисаоне активности: откривање значења и својстава предмета > анализом, синтезом, апстраховањем и уопштавањем, и изграђивање система представа и појмова) : *игре инваријације : игре и експерименти о непроменљивости количине, тежине, величине, броја, а да ништа није додато ни одузето, различитим неструктурираним материјалима, песак, тесто, течност, ситни материјали-дугмад, семенке...; *игре и експерименти за развој конзервације : сталност, константност материје, тежине величине, запремине (наведеним, истим и сличним материјалима) *Упознавање вредности новца: путем практичних игровних активности и животним ситуацијама; *Упознавање са мерним јединицама: метар, литар, килограм-израда, употреба, мерење, упоређивање са нестандартним мерама, експериментисање...</p>	<p>* Реструктурирање стечених искустава и сазнања о величинама и поређењу величина на основу различитих критеријума у функцији формирања појмова о мерењу и мерама; * Развијање способности за процењивање од ока, затим условним-нестандардним мерама и најзад конвенционалним-стандардним мерама (метар, килограм, литар); *Практично, кроз игру, у мањим групама и индивидуално, уочавање непроменљивости количине, величине, тежине и подстицање деце у решавању проблема конзервације; * Стицање искустава и познавање јединица новца и елементарних појмова из економије;</p>	<p>Литература: *Реализација садржаја из: Корак по корак 2, стр.215>уочавање тежине и друге: 265-266 ; Како припремамо дијете за полазак у школу, Мара Шаин ,стр.258-262. по избору ,на тему и у корелацији са претходним темама и сажајима; решавање задатака из радних листића.</p>

5. СХВАТАЊЕ ВРЕМЕНСКИХ ОДНОСА

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Активности везане за: *непосредно дечје искуство у конкретним ситуацијама (када се буди, иде на спавање, долазак-одлазак из вртића, време доручка, ручка, ужине...; причање, класификација радњи-шта се када ради у кући-вртићу : ујутру-у току дана-увече; причање по слици или ређање слика према радњама по временском ре дооследу-секвенцама... ; *Игре такмичења у брзини, трајању нечега, мерење, бележење и упоређивање резултата; *Протекло време- кад сам се родио-ла и сви моји рођендани,...на основу фотографија; хронолошко ређање догађаја у вртићу - од доласка до одласка; разговори на тему: "За викенд сам...; *Уочавање временских интервала и оријентисање (од јутра до вечери, у току дана, ноћи пре-по-подне); *Реконструисање и уочавање временског следа догађаја (пре, после, за време, касније, сад...), у садашњем, прошлом и будућем времену; *Вележење догађаја у дневнику о себи-о временским преликама, времену, догађајима... ; *Како, чиме се мери време-које је доба дана (штап и сенка, сат, штоперица); Колико је сати?; *Прошлост: догодило ми се, доживео-ла сам, кад сам би о мали-млађи-а, (временлов), када су моји мама и тата били мали...у бајкама-давно, давно, био један...у причама о Св, Сави... ; * Делови дана и сати; Дани су делови недеље (седмица); *Дани у недељи, на основу догађања, стихова, песама,...; *Недеље чине месец;</p>	<p>Развијање појмова о времену и временским релацијама и оријентацији у времену; *Сагледавање временских оријентира кроз искуства, доживљаје других људи и на основу историјских догађаја; *Даље развијање процеса дечјег мишљења, креативности и стваралаштва;</p>	<p>Литреатура: Активности у приручницима Корак по корак 2, Приручник за васпитаче и учитеље, читанке у издању Креативног центра, енциклопедије, Како припремамо дијете за полазак у школу и Сопственим искуством до знања, Мара Шаин, музичке збирке, текстови - прозни и песнички, ликовне и спортске енциклопедије... Радни листићи.</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Активности :</p> <p>*Да се присетимо: дани,чине... , седмице чине... а месеци чине годину; *Како све можемо поделити годину: месеци и годишња доба-који коме припада-разврставање и класификација;</p> <p>*Пригодни текстови и музички са-држаји о месецима и годишњим добима;</p> <p>*Како-зашто настају-мењају се годишња доба(активности о природним појавама Земља-Сунце);</p> <p>*Повезивање ових садржаја када се обрађују :Одlike годишњих доба, најпре у време самих годишњих доба а потом не везано за њих; *Вивалдијева годишња доба и сликање;</p> <p>*Дечје стваралаштво и игре, везано за годишња доба;</p> <p>*Традиција(прела и посела), празници, обичаји,славе и годишња доба (моја слава је...Вожић је...Ускрс је; *Рад и послови људи и годишња доба; *Временске прилике, поплаве, врућине,ветрови...и годишња доба;</p> <p>*Годишња доба у сликарству, спорту(летња и зимска Олимпијада)</p> <p>ДОВАДАНА јутро,подне,вече</p> <p>*оријентација у овим деловима дана и времену уопште</p> <p>ДАНИ У НЕДЕЉИпонедељак,уторак ,среда, четвртак,петак,субота,недеља</p> <p>*дан који следи или претходи</p> <p>ГОДИШЊА ДОВА јесен,зима,пролеће, лето</p> <p>*месеци и доба године</p>	<p>Развијање појмова о времену и временским релацијама и оријентацији у времену;</p> <p>*Сагледавање временских оријентира кроз искуства,доживљаје других људи и на основу историјских догађаја;</p> <p>*Даље развијање процеса дечјег мишљења, креативности и стваралаштва;</p>	<p>Литреатура: Активности у приручницима Корак по корак 2,Приручник за васпитаче и учитеље,читанке у издању Креативног центра,енциклопедије,Како припремамо дијете за полазак у школу и сопственим искуством до знања,Мара Шаин,музичке збирке,текстови - прозни и песнички,ликовне и спортске енциклопедије...Радни листићи.</p>

УЧЕШЋЕ ПОРОДИЦЕ:

- у подршци детету да пронађе, уради, заврши, донесе, задато....
- у прикупљању потребних материјала, проналажењу и прављењу предмета, модела....
- учешће у групи као сарадника у в.о. активностима, играма, посматрачи...

РЕСУРСИ ОКРУЖЕЊА:

- школа > кабонет за математику - метеоролошка станица

ДОКУМЕНТОВАЊЕ ДЕЧЈЕГ УЧЕЊА И РАЗВОЈА: формирати доказе о дечјим постигнућима: збирке модела, групни радови, питања, искази, тумачења, дечје свеске... , - запажањима о појединачном детету, групи или свој деци, активностима > учењу, мишљењу - како, да ли постављају питања и која, анализирају, решавају проблеме и чиме се руководе, закључују, класификују, како схватају узрочно-последичне везе, појмове инверзије, конзервације...

III ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Очување и унапређење здравља деце
- Развијање потребе и навике за свакодневном игром и телесним вежбањем
- Развијање и обогаћивање моторике деце
- Развијање навика кретања, важних аспеката дечије игре, овладавања простором,
- упознавање околине и сопственог тела

- Развијање моторичких способности - снаге, брзине, издржљивости, прецизности, координације (спретности, окретности), покретљивости
- Развијање способности потребних за стицање графичких и техничких вештина од којих зависи писање
- Развијање осећаја и способности за правилне, елегантне и ритмичне покрете, као и развијање осећаја за стваралачко и естетско изражавање кроз игру и покрет
- Подстицање правилног хармоничног раста и развоја деце
- Формирање навике правилног држања тела (превенција почетних функционалних постуралних поремећаја)
- Развијање богатог чулног искуства коришћењем свих чула у додиру са разноврсним дразима
- Стварање и развијање навике личне хигијене начина живота и хигијене средине у којој дете живи
- Развијање смисла за сарадњу, дружење и заједничко деловање у решавању појединих задатака
- Развијање иницијативе, самосталности, самопоуздања, одлучности и упорности
- Здрава забава, разонода и позитивна емоционалност

ТЕМЕ:

1. "Ово сам ја"
2. "Труди се, бићеш прав и здрав"
3. "Шта моје тело може да уради"
4. "Хајде са мном да играш"
5. "Речник покрета"
6. "Моја чула"
7. "Вринем о свом здрављу"

ОБЛАСТ ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА
Тема: "Ово сам ја"	Активности којима се стиче слика о сопственој телесној шеми	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање сопственог тела, његовог изгледа и шеме - Истраживање и опробавање могућности тела - Испитивање функције својих удова, чула и органа 	"Корак по корак 2" , група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом" , др Емил Каменов
Тема: "Труди се, бићеш прав и здрав" -природни облици кретања са елементима атлетике	Ходање	<ul style="list-style-type: none"> - Стицање опште координације и економичности кретања - Развијање: спретности, осећаја за равнотежу, мишићне снаге ногу и стопала и оријентације у простору - Формирање навике правилног држања тела 	"Корак по корак 2", група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом", др Емил Каменов "Игра ми је храна", мр Стојка Благајац "Методика физичког васпитања деце предшколског узраста", др Здравко Ђураковић "Планирање, програмирање, евидентирање и реализација рада у области физичког васпитања предшколске деце", Завод за унапређивање васпитања и образовања града Београда "Физичко васпитање предшколског детета", др Даница Џиновић-Којић
	Трчање	<ul style="list-style-type: none"> - Развијање: навике правилног трчања, опште координације, осећаја за равнотежу, брзине, издржљивости, мишићне снаге ногу и стопала и оријентације у простору - Побољшање рада дисајног и система срца и крвних судова 	
	Скакање	<ul style="list-style-type: none"> - Развијање: мишићне снаге ногу и стопала, координације покрета, осећаја за равнотежу, храбрости и одлучности 	
	Провлачење	<ul style="list-style-type: none"> - Развијање: мишићних група (раменог појаса и руку, тупа и ногу), покретљивости кичме и зглобова, спретности, окретности и оријентације у простору 	

ОБЛАСТ ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА
Тема: "Труди се, бићеш прав и здрав" -природни облици кретања са елементима атлетике	Пењање	- Развијање: мишићних група, посебно раменог појаса, руку и ногу, координације покрета, спретности, осећаја за равнотежу, одлучности и упорности	"Корак по корак 2" , група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом"
	Котрљање	- Развијање: окретности, координације покрета и оријентације у простору - Повећање снаге и еластичности мишића тупа и истезање кичменог стуба	, др Емил Каменов "Игра ми је храна", мр Стојка Благајац "Методика физичког васпитања деце предшколског узраста", др Здравко Ђураковић "Планирање, прогамирање, евидентирање и реализација рада у
	Колутање	- Развијање: покретљивости кичме и зглобова, окретности, координације покрета и оријентације у простору	
	Дизање и ношење	- Развијање: мишића руку, тупа и ногу, манипулативне спретности и смисла за заједнички рад и сарадњу	области физичког васпитања предшколске деце", Завод за унапређивање
	Шутирање, ударање и воћење лопте	- Развијање манипулативне спретности и координације покрета	васпитања и образовања града Београда "Физичко васпитање предшколског детета", др Даница Џиновић-Којић
	Одржавање равнотеже приликом кретања	- Развијање осећаја за равнотежу у динамичким положајима	
Тема: " Шта моје тело може да уради" - елементарна гимнастика	Бацање и хватање	- Развијање: мишића руку, раменог појаса и тупа, спретности, осећаја за одржавање равнотеже, координације покрета руку и раменог појаса и способности просторног процењивања	"Вежбе и игре лоптом за децу предшколског узраста", Завод за унапређивање васпитања и образовања града Београда

ОБЛАСТ ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА
Тема: " Шта моје тело може да уради"- елементарна гимнастика	Гађање	- Развијање: прецизности, сигурности и координације покрета мишића руку и раменог појаса и способности просторног процењивања	"Корак по корак 2", група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом" , др Емил Каменов "Игра ми је храна", мр Стојка Благајац "Методика физичког васпитања деце предшколског узраста", др Здравко Ђураковић "Планирање, програмирање, евидентирање и реализација рада у области физичког васпитања предшколске деце", Завод за унапређивање васпитања и образовања града Београда
	Гурање, вучење и потискивање	- Развијање: опште снаге тела, посебно снаге мишића руку, раменог појаса и ногу, смисла за заједнички рад и сарадњу	
	Вожња трицикла, тротинета и бицикла	- Развијање: равнотеже, координације, опште спретности, мишићне снаге ногу и одважности - Побољшање рада дисајног и система срца и крвних судова	
	Санкање	- Развијање опште снаге тела, спретности, равнотеже и одлучности - Побољшање рада дисајног и система срца и крвних судова	
	Елементарни облици спорта (мини кошарка, мини одбојка, мини фудбал)	- Овладавање основном елементима спортских игара са поједностављеним правилима - Припрема за бављење спортом у каснијим узрастима	
	Организовано постављање и кретање (организована група, врста, ред, ^{круг})	- Стицање навика за организовањем постављањем и кретањем ради лакше организације рада	

ОБЛАСТ ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА
Тема: "Шта моје тело може да уради" - елементарна гимнастика	Вежбе за развој појединих мишићних група (мишића руку и раменог појаса, трупа и ногу) Вежбе за развој графомоторике	- Развијање мишићне снаге, покретљивости зглобова и отклањање мишићне напетости - Превенција постуралних поремећаја - Стицање графичких и техничких вештина од којих зависи писање	"Вежбе обликовања за децу", Небојша Цветковић "Корак по корак 2" , група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом", др Емил Каменов
Тема: "Хајде са мном да играш" -игре	Примарне покретне игре, покретне игролике вежбе, тематске покретне игре, такмичарске покретне игре и елементарне спортске игре	- Развијање: природних облика кретања, моторичких способности и вољно-карактерних особина личности	"Корак по корак 2" , група аутора "Дечије игре некад и сад", Љубица Сикимић
Тема: "Речник покрета" - плесне активности	Тематски плесови, плесови уз музичку пратњу, наше народне игре и плесови, плесови других народа и диско - плесови	- Развијање ритмичке прецизности, координације, културе покрета, њиховог склада и лакоће - Изражавање музичког доживљаја уз сналажење у простору и способност овладавања њиме - Познавање могућности свог тела као инструмента изражавања покретом и његово правилно држање	"Корак по корак 2" , група аутора, "Народне песме и игре", "Ризница дечије музике", "Друштвене и орске народне игре за децу, предшколског узраста"

ОБЛАСТ РАЗВОЈ ОПАЖАЊА	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА
Тема: "Моја чула"	Вежбе којима се унапређује функција чулних органа: вида, слуха, додира, мириса и укуса	- Усавршавање функција чулних органа - Развијање перцептивних способности - Развијање координације између појединих чула, као и перцепције и моторике	"Корак по корак 2", група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом", др Емил Каменов
ОБЛАСТ ЈАЧАЊЕ ЗДРАВЉА И ОДРЖАВАЊЕ ХИГИЈЕНЕ	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА
Тема: "Вринем о свом здрављу"	Активности у природи (свакодневни боравак и кретање на свежем ваздуху, покретене игре и шетње у природи, активности оријентације и сналажења у природи) Јутарња гимнастика Превентивне вежбе и игре	- Јачање организма и повећање његове отпорности при излагању променљивим телесним напорима и климатским условима - Формирање навике за свакодневним вежбањем, отклањање поспаности, стварање ведрога расположења и припрема за дневни режим рада - Формирање навика правилног држања тела и превенција постуралних поремећаја	"Корак по корак 2", група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом", др Емил Каменов "Буди прав - бићеш здрав", др Душан Перић, Небојша Цветковић "Игра ми је храна", мр Стојка Благајац "Методика физичког васпитања деце предшколског узраста", др Здравко Ђураковић

ОБЛАСТ ЈАЧАЊЕ ЗДРАВЉА И ОДРЖАВАЊЕ ХИГИЈЕНЕ	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА
Тема: "Бринем о свом здрављу"	Активни одмори Активности којима се доприноси одржавању личне хигијене и хигијене средине Правилан сан и одмор, правилна исхрана, мерење телесне тежине и праћење промена у погледу тежине, раста и телесних способности Елементарна сазнања о срцу, плућима, крвотоку, сопственим физичким способностима и утицају телесног вежбања	- Отклањање једностраног мишићног замора и спречавање негативног утицаја статичког положаја при седењу -Познавање и придржавање правила личне уредности, чистоће и хигијене и хигијене средине - Навикавање на правилан сан и одмор, правилну и умерену исхрану као и регулисање тежине тела - Стицање елементарних сазнања о телесним органима, физичким способностима и утицају телесног вежбања	"Корак по корак 2", група аутора "Модел основа програма васпитно-образовног рада са предшколском децом", др Емил Каменов

Наведене теме, циљеви, активности, садржаји и литература су јединствени за оба модела (А и Б), са разликом у начину остваривања програма.

Као посебан облик активности у свим вртићима, у пролећном периоду, биће реализоване такмичарске игре "Игре без граница".

IV ИЗРАЖАЈНИ И ЕСТЕТСКИ РАЗВОЈ

А. Ликовни израз детета

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>*АКТИВНОСТИ ЕЛЕМЕНТАРНЕ ГРАФИКЕ -игре штампања и умножавања; - експериментисање са предметима за про-трљавање,отискивање прскањем, урезива-њем линија(гравира),прављење корица за књиге,плаката,честитки...</p> <p>*АКТИВНОСТИ ВАЈАЊА -експериментисање различитим вајарским материјалима;израда рељефа и пуне пластике</p>	<p>васпитач треба да се руководи циљевима који ће омогућити деци да: *откривају,уознају и потврђују себе као стваралачка и кретивна бића; *имају веће могућности стваралачке слободe у избору: типова активности," ликовних техника,тема и избора "свијих" тема, програмских садржаја, подлога и формата,полжаја тела; *могу слободно,смело и самостално да се изражавају,експериментишу различитим ликовним елементима и ликовним материјалима; *уознају своје ликовне могућности и свој ликовни израз; *уознају и изражавају свој унутрашњи свет,доживљај света и свет других; *у стваралачкој комуникацији откривају,уознају и цене своју, и других, индивидуалност и различитост у ликовним изражавањима; *откривају,истражују и уознају свој ликовни језик,али и језик одраслих у делима ликовних уметности.</p>	<p>Програм из ове области је могућност да се оснажи слобода стварања и прошире дететова искуства и вештине у невербалном,визуелном,аудитивном,се нзорном и вербалном доживљавању и представљању себе и света који га окружује.</p> <p>a - ЛИКОВНИ ИЗРАЗ ДЕТЕТА Ликовни израз детета,као један од начина комуницирања са собом,другима и светом који га окружује, усмерен је пре свега на стваралачки процес а не на ликовни резултат.Отуда оснаживање слободe стварања детета несме бити нарушавано давањем готових узора и наметањем ликовних решења.</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Активности цртања и сликања</p> <p>-цртање: истраживачке ликовне игре и активности оловком, воштаним, дрвеним, угљеним природним бојама; игре линија разноврсних по дужини, врсти, смеру, интензитету; упознавање и овладавање техником цртања;</p> <p>-сликање: прстима, различитим приборима, материјалима, на разноврсним подлогама и техникама; игре и активности препознавања и именовања, мешања, откривања нових боја, утврђивање и проширивање скале боја, декоративна употреба боја...</p> <p>-упознавање са техником сликања.</p> <p>*АКТИВНОСТИ ЕЛЕМЕНТАРНОГ ЕСТЕТСКОГ ДОЖИВЉАЈА</p> <p>-посматрање и разговор о: својим и остварењима других; предметима преко именоване уметности и естетским појавама у природи; делима ликовне уметности различитих епоха;</p> <p>-препознавање и откривање ликовно-уметничког дела и разлике:</p> <p>слика, скулптура, рељеф;</p> <p>-ликовни мотиви, језик, материјали, "теме", у ликовним уметностима</p> <p>*АКТИВНОСТИ СА РАЗЛИЧИТИМ МАТЕРИЈАЛИМА</p> <p>-познавање, игре и стваралаштво различитим материјалима: отпадним, по-себно природним: семе, лишће, гранчице, кора...</p>	<p>васпитач треба да се руководи циљевима који ће омогућити деци да:</p> <p>*откривају, упознају и потврђују себе као стваралачка и кретивна бића; *имају веће могућности стваралачке слободе у избору: типова активности, ликовних техника, тема и избора "свијих" тема, програмских садржаја, подлога и формата, полжаја тела;</p> <p>*могу слободно, смело и самостално да се изражавају, експериментирају различитим ликовним елементима и ликовним материјалима; *упознају своје ликовне могућности и свој ликовни израз; *упознају и изражавају свој унутрашњи свет, доживљај света и свет других; *у стваралачкој комуникацији откривају, упознају и цене своју, и других, индивидуалност и различитост у ликовним изражавањима;</p> <p>*откривају, истражују и упознају свој ликовни језик, али и језик одраслих у делима ликовних уметности.</p>	<p>Програм из ове области је могућност да се оснажи слобода стварања и прошире дететова искуства и вештине у невербалном, визуелном, аудитивном, сензорном и вербалном доживљавању и представљању себе и света који га окружује.</p> <p>a - ЛИКОВНИ ИЗРАЗ ДЕТЕТА</p> <p>Ликовни израз детета, као један од начина комуницирања са собом, другима и светом који га окружује, усмерен је пре свега на стваралачки процес а не на ликовни резултат. Отуда оснаживање слободе стварања детета не сме бити нарушавано давањем готових узора и наметањем ликовних решења.</p>

ПОСЕБНИ ЗАДАЦИ:

- увек омогућити избор(начина изражавања,боја,материјала,техника...)
- обезбедити довољно простора,материјала,стрдстава,амбијент,климу,стимуланс...
- не давати готове узор,моделе,контуре,налогодавне инструкције...
- ликовне технике и материјали нису циљ већ средство ликовног васпитања и могућност за стваралачко испољавање
- ако дете не уме да каже нека нацрта и обрнуто
- дозволите деци да чине"погршке" у игри различитим материјалима
- са развијањем естетке културе отпочиње се у радној соби,опремању ликовних радова,уређењу изложбених паноа,уредним изгледом,музиком која се слуша...
- ликовни израз детета,ма какав он био, користити за упознавање унутрашњег света детета,његових емоција,начина размишљања... и у "терапевтске" сврхе
- чешћа заступљеност рада у пару и групног рада
- повезивање и корелирање активности ликовног васпитања са свим областима в.о.рада.

Учешће родитеља:разумевање(не обесхрабривати,поправљати,радити уместо детета,не упоређивати...) и подржавање индивидуалног изражавања детета;учешће у неким активностима, обезбеђивању разних материјала(отпадних,природних,подлога...),пређењу изложби деце,подржавање учешћа деце на ликовним конкурсима...

Средина,окружење:природна средина-биљни и животињски свет,творевине културе> споменици,стилска и модерна архитектура, старе традиционалне зграде;посете музеја,галерија,уметничких атељеа,сусрети са сликарима,вајарима,упознавање са црквеним сликарством,посета продавница ликовног материјала...

Вођење документације о постигнућима деце : албуми, збирке,галерија у вртићу,нашој соби,ми као уметници,ликовно стваралаштво дце помогло ми је да увидим,откријем, сазнам...све наше награде,наше ликовне приче,бајке,виле и вилењаци,добри и зли ликови,честитке...,жеље,проблеми.емоције,музика у нашим ликовним радовима...

Литература: Корак по корак 2 >Истраживачке ликовне игре; ликовне енциклопедије, народна књижевност и књижевна дела прозе и поезије, репродукције уметничке музике

Б- МУЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Општи циљеви:

- Развијати, продубљивати и обликовати љубав и склоност према музици
- Пружати деци могућност за свестрану музичку активност (певање, слушање музике, свирање, музичке импровизације, музичке игре)
- Омогућавање интензивног музичког доживљаја
- Подстицати децу на емотивно праћење музике и доживљавање музике уз активну сарадњу
- Развој музикалности, гласовних могућности и осећаја за ритам
- Неговати и подстицати даљи развој дејег свестраног музичког стваралаштва
- Утицати на формирање елементарног музичког укуса потенцирајући вредна музичка дела и дела која одговарају њиховом узрасту
-

ОБЛАСТ	ЛКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА И СРЕДСТВА
Слушање музике	<ul style="list-style-type: none"> - У свим погодним приликама (пријем и испраћај деце, слободна игра, успављивање, ликовне активности) - Као посебна активност уз анализу (жанр, динамика, ритам, препознавање назива, препознавање инструмента или састава инструмената) - Слушање музике са ЦД-а или касета - Слушање музике уживо (изво ач васпитач или гост) 	<ul style="list-style-type: none"> - Подстицање пријатног расположења - Развијање интересовања за музику и музичке активности - Развијање осећаја за лепо у уметности - Развијање способности уочавања и разликовања карактера композиције - Препознавање звука одре еног музичког инструмента, као и групе инструмената 	<ul style="list-style-type: none"> - Лудио-записи песама које су већ познате деци, као и песама које су им још непознате - Лудио-записи инструменталне и оркестарске музике - Лудио-записи вокалних и инструменталних дела из наше културне баштине - Слике и апликације музичких инструмената и композитора - Музички инструменти -клавир, хармоника, гитара, виолина, ула...

ОБЛАСТ	ЛКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА И СРЕДСТВА
Певање	<ul style="list-style-type: none"> - Стваралачко певање (певачко измишљање) - Обрада песама - Изражајно певање (чиста интонација, динамика, темпо) - Јавна презентација научених песама на приредбама и свечаностима - Музичке драматизације - Игре уз певање 	<ul style="list-style-type: none"> - Развијање маште стваралачким певањем - Развој гласовних могућности деце - Развој музикалности кроз певање - Развој способности индивидуалног и групног певања _ Развијање способности музичког памћења 	<ul style="list-style-type: none"> - "Распевана вртешка", Боро Мајданац - "Музика за наше најмлађе", Надежда Хиба - "Народне песме и игре", Нада Јабланов - Лудио-записи песама за децу - - Расположиве методике музичког васпитања предшколске деце
Свирање	<ul style="list-style-type: none"> - Коришћење сопственог тела као инструмента (плескање, ударање у колена, тапкање по тврдој подлози) - Свирање на инструментима са неодрејеном висином тона (Орфов инструментаријум) - Свирање на инструментима које су направила деца у сарадњи са васпитачем од природног и амбалажног материјала - Постепено увођење сложенијих ритмичких структура и оспособљавање за групно извођење комбинованих ритмова - Свирање при обради бројалица - Праћење познатих песама свирањем на ритмичким музичким инструментима 	<ul style="list-style-type: none"> - Истраживање сопственог тела као извора звука - Експериментисање звуцима, тоновима и ритмовима - Испитивање и откривање звучних својстава музичких инструмената - Развој мануелних способности потребних за музицирање - Елементарно музичко описмењавање прилагођено узрасту - Запажање и самостално извођење три музичка ритма (четвртина, осмина и половина) 	<ul style="list-style-type: none"> - Све песме од понуђеног садржаја за певање које дозвољавају ритмичку пратњу (правити аранжман) -"Весели свирачи" - "Школица за музички (Орфов) инструментаријум" - "Корак по корак 2" - Расположиве методике музичког васпитања предшколске деце

ОБЛАСТ	АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	ЛИТЕРАТУРА И СРЕДСТВА
Музичко-дидактичке игре	<ul style="list-style-type: none"> - Игре за препознавање боје гласа саиграча - Игре за препознавање извора звука - Игре за препознавање правца звука - Игре за препознавање особина звука - јачина, боја, висина 	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање основних карактеристика звука - Разликовање звукова према једној и две особине - Развијање оптималних музичких способности код деце - Подстицање деце за бављење сложенијим музичким активностима - Подстицање ведре и пријатне социо-емоционалне климе у групи 	<ul style="list-style-type: none"> - "Корак по корак 2" - "Игре предшколске деце" - група аутора - "Играмо се, откривамо и стварамо", Емил Каменов - "Како музику приближити деци" - Мира Воглар - Расположиве методике музичког васпитања предшколске деце
Плесне активности	<ul style="list-style-type: none"> - Игре са певањем - Плесне импровизације - Задати плесни кораци и кореографије примерени узрасту - Народне и орске игре - Музичке драматизације - Јавна презентација научених кореографија на приредбама и свечаностима 	<ul style="list-style-type: none"> - Утицај на формирање музичког укуса код деце - Развој свестране личности - Развијање способности примања и доживљавања музике - Развијање способности сналажења у простору и овладавања њиме - Развој ритмичке прецизности, координације и културе покрета 	

В.Драмски израз детета

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>Сложеније форме и системи активности *Драмске радионице-осмишљена,војена,игровна, драмска,спонтана, интеракција с групом и за групу-ангажује све учеснике,али није без правила;одвија се у три фазе:</p> <p>1.уводна>вежбе за опуштање(покрети и кретање у простору)и разговори и искази на,око и у вези теме;</p> <p>2.развојна>задачи са садржајима на тему,рад и размена у пару,мањим групама и кроз групу;захтеви су усмарени на разумевање порука и израза другог, на адекватно реаговање;</p> <p>3.завршна>развија форми и садржаја извучених 2. фазе(до ње се може и не мора стићи); Садржаји могу бити:пантомиме и импровизације из живота(догађаји,доживљаји,искуства-сањао сам,видео сам на улици,у природи,у гостима тужни, смешни,чудни,опасни догађаји,о понашању, особинама вршњака, одраслих,тате,маме,осећањима,занимањима,о речима,песамата, приче, рецитовање представљање,имена ...)</p> <p>*Игре позоришта-позоришне радионице усмерене на презентацију играног или чији је резултат представа коју прати публика:драматизације,позориште лутака,и др.садржаји који се играју у групи или пред другима.</p>	<p>испољавање спонтаности,слободе,маште, осећања,самосталности;</p> <p>*самостално истраживање ,откривање и решавање проблема;</p> <p>*усмереност на процес,уживање-не на резултат;</p> <p>*развијање критичког односа према себи и другима у игровном понашању;</p> <p>*развијање,сазнања о себи,другима и свету, инвентивности,самосталности,језика и <u>комуникације,креативности...</u></p> <p>*осмишљено подстицање спонтаног драмског израза, без посебне припреме,пробе;</p> <p>*слободно или вођено играње неке ситуације,приче, догађаја,са слободним или задатим развојем збивања или елементом, заплетом, сукобом,варијантама извођења и алтернативним решењима;</p> <p>*тежиште ја на: спонтаности,доживљавању,проживљавању и уживљавању,трају дуже и нема строгих правила. **садржаји: животне ситуације и свет маште(кућа. бол-ница,васионски брод,путовање,бал,улоге: лав, вила, мама,вештица,нека прича као основа,игре представљања,игре акције,игре са композицијом,посебне драмске вежбе и игре</p>	<p>* је слободно и самостално *користи своје способности, машту,осећања,искуство...</p> <p>*истражује,варира,открива *исказује себе и своје потребе *се посвећује ономе што га покреће у том тренутку у игри драме и позоришта дете :</p> <p>*има подршку и помоћ одраслих *упућено је на делање и искуство драмске акције целим бићем *активно и партиципативно *може да буде предлагач, активни учесник,посматрач и критичар *да открива себе друге и свет око себе,односе,фикције...слободно, инвентивно и без последица</p>

АКТИВНОСТИ	ЦИЉЕВИ	НАПОМЕНЕ
<p>сл о б о д н е и г р е д е ц е :</p> <p>*симболичке(преображавање ствари, означавајући симболима различите објекте, бића, својства)</p> <p>*симболичка игра кој за садржај има социјалне ситуације(рад, обичаји, односи, понашање, догађаји из живота) **деца их организују сама, неговати их и користити као извор за упознавање детета</p> <p>Једноставне форме игара и вежби са драмским елементима и малим задацима</p> <p>*слободне и спонтане (преуређене традиционалне и народне дјечје игре са драмским елементима) и подстакнуте, у којима одрасли ствара богату и подстицају средину, подржава их, ненаметљиво каналише... али се</p>	<p>испољаване спонтаности, слободне, маште, осећања, самосталности;</p> <p>*самостално истраживање, откривање и решавање проблема;</p> <p>*усмереност на процес, уживање-не на резултат;</p> <p>*развијање критичког односа према себи и другима у игровном понашању;</p> <p>*развијање, сазнања о себи, другима и свету, инвентивности, самосталности, језика и комуникације, креативности...</p> <p>*осмишљено подстицање спонтаног драмског израза, без посебне припреме, проба;</p> <p>*слободно или вођено играње неке ситуације, приче, догађаја, са слободним или задатим развојем збивања или елементом, заплетом, сукобом, варијантама извођења и алтернативним решењима;</p> <p>*тежиште ја</p> <p>на: спонтаности, доживљавању, проживљавању и уживљавању, трају дуже и нема строгих правила. **садржаји: животне ситуације и свет маште(кућа, болница, васионски брод, путовање, бал, улоге: лав, вила, мама, вештица, нека прича као основа, игре представљања, игре акције, игре композицијом, посебне драмске вежбе и игре</p>	<p>*је слободно и самостално</p> <p>*користи своје способности, машту, осећања, искуство...</p> <p>*истражује, варира, открива</p> <p>*исказује себе и своје потребе</p> <p>*се посвећује ономе што га покреће у том тренутку у игри драме и позоришта дете :</p> <p>*има подршку и помоћ одраслих</p> <p>*упућено је на делање и искуство драмске акције целим бићем</p> <p>*активно и партиципативно</p> <p>*може да буде предлагач, активни учесник, посматрач и критичар</p> <p>*да открива себе друге и свет око себе, односе, фикције... слободно, инвентивно и без последица</p>

Учешће родитеља: учешће у радионицама и неким активностима(као приповедачи, глумци, гледаоци), у обезбеђивању разних материјала, реквизита, костима, изради сценографије, заједнички одлазак у позориште... ;

Средина, окружење: посета позоришту, сусрет са глумцима, песницима, сусрет са драмском секцијом школе, учешће у приредбама у вртићу, у граду, у разним кампањама и поводима...

Вођење документације о постигнућима деце : албуми, збирке, о стваралаштву, открићима, сазнањима... у драмским радионицама; фото албуми

Литература: Корак по корак 2 > Дете у игри драме и позоришта-примери игара и активности и Приручник за васпитаче и учитеље, у издању Креативног центра народна књижевност и књижевна дела прозе и поезије, репродукције уметничке и дечје музике...

4.3.2. МОДЕЛ Б Припремног предшколског програма

Начин остваривања Програма, по Моделу Б, заснован је на:

1. Планирању и програмирању васпитно-образовног рада;
2. Вредновању и самовредновању васпитно-образовног рада;
3. Документовању дечјег учења и развоја.

Припремни предшколски програм, по Моделу Б, у Установи се остварује у вртићима Звончић, Лептирић, Голуб мира, Бисери, Пчелица, Владо Јурић, Наша радост, Колибри, Лабуд (следи табеларни преглед). Проверити табелу пре штампе

група		модел
назив	облик	
Бела Вода	полудневни	Б
Бивоље 1	полудневни	Б
Бивоље 2	полудневни	Б
Велико Головоде	полудневни	Б
Велика Ломница	полудневни	Б
Велики Шиљеговац 1	полудневни	Б
Велики Шиљеговац 2	полудневни	Б
Велика Крушевица	полудневни	Б
Велики Купци	полудневни	Б
Вратаре	полудневни	Б
Гаглово	полудневни	Б
Глободер	полудневни	Б
Горњи Степош	полудневни	Б
Гревци	полудневни	Б
Дворане	полудневни	Б
Дедина	полудневни	Б
Доњи Степош	полудневни	Б
Ђунис	полудневни	Б
Жабаре	полудневни	Б
Здравиње	полудневни	Б
Јабланица	полудневни	Б
Јасика 1	полудневни	Б
Јасика 2	полудневни	Б
Каоник	полудневни	Б
Кобиље	полудневни	Б
Коњух	полудневни	Б
Крвавица	полудневни	Б
Кукљин	полудневни	Б
Лазаревац	полудневни	Б
Лукавац	полудневни	Б
Љубава	полудневни	Б
Мајдево	полудневни	Б
Макрешане	полудневни	Б
Мали Шиљеговац	полудневни	Б
Мачковац	полудневни	Б

Мешево	полудневни	Б
Модрица	полудневни	Б
Мудраковац 1	полудневни	Б
Мудраковац 2	полудневни	Б
Мудраковац 3	полудневни	Б
Наупаре	полудневни	Б
Падеж	полудневни	Б
Паруновац 1	полудневни	Б
Паруновац 2	полудневни	Б
Пепељевац	полудневни	Б
Рибаре	полудневни	Б
Себечевац	полудневни	Б
Сеземча	полудневни	Б
Срње	полудневни	Б
Сушица	полудневни	Б
Текије	полудневни	Б
Трмчаре	полудневни	Б
Церова	полудневни	Б
Читлук 1	полудневни	Б
Читлук 2	полудневни	Б
Читлук 3	полудневни	Б
Шанац	полудневни	Б

Група		модел	
назив	облик		
Невен Парк 1	полудневни	Б	
Невен Парк 2	полудневни	Б	
Звончић 1	целодневни	Б	
Звончић 2	целодневни	Б	
Звончић	полудневни	Б	
Лептирић	целодневни	Б	
Лептирић	полудневни	Б	
Дечји клуб	целодневни	Б	
Лабуд 1	целодневни	Б	
Лабуд 2	целодневни	Б	
Лабуд	полудневни	Б	
Наша радост 1	целодневни	Б	
Наша радост 2	целодневни	Б	
Наша радост	полудневни	Б	
Бисери 1	целодневни	Б	
Бисери 1	полудневни	Б	
Бисери 2	полудневни	Б	
Голуб мира 1	целодневни	Б	
Голуб мира 2	целодневни	Б	
Голуб мира	целодневни	Б	
Владо Јурић	целодневни	Б	
Колибри	целодневни	Б	
Вук Караџић 1	полудневни	Б	
Вук Караџић 2	полудневни	Б	
Вук Караџић 3	полудневни	Б	
Вук Караџић 4	полудневни	Б	
Пчелица 1	целодневни	Б	
Пчелица 2	целодневни	Б	
Пчелица	полудневни	Б	
Бубамара 1	полудневни	Б	
Бубамара 2	полудневни	Б	

РАЗВОЈ ГОВОРА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Развој способности вербалног и невербалног комуницирања
- Способност прилагођавања ситуацијама у којима се одвија комуникација (број особа, узраст, место, време итд.)
- Способност да се саслуша и схвати порука упућена лично детету и групи чији је оно члан
- Развој способности говорног стваралаштва, као особине маштовите, конструктивне и продуктивне личности
- Развој самосталности, иницијативности, отворености према новом искуству, оригиналности и способности мењања постојећег
- Способност доживљавања и разумевања уметничких медијума, као и изражавање њиховим средствима
- Развој чулне осетљивости, радозналости и пријемчивости за нова искуства
- Интересовање и отвореност за уметничке доживљаје и искуства
- Развој радозналости, склоности за постављањем питања и трагањем за непознатим
- Развој критичког мишљења, уз систематичност и самоконтролу у извођењу закључака и вредновању чињеница

- Способност учествовања у колективном одлучивању и развој смисла за групно стваралаштво

ОКВИРНИ САДРЖАЈИ

- Неговање говорне културе
- Богаћење дечјег речника и неговање граматички правилног говора
- Вербално изражавање и комуникација
- Монолошки говор и причање
- Упознавање са дечјом књижевношћу
- Говорне игре

ОПШТИ ЗАДАЦИ ВАСПИТАЧА У ОБЛАСТИ РАЗВОЈА ГОВОРА

- Неговати разноврсне видове практичне комуникације у току заједничке активности и афективне комуникације
- Унапређивати све функције вербалне и невербалне комуникације код детета кроз разне спонтане и усмерене активности — односи са другима, изражавање, тражење одговора, преношење информација...
- Да негује природне, свакодневне ситуације погодне за вежбање спонтане комуникације
- Да обезбеди активности које у први план стављају спонтано искуство детета
- Да подстиче код деце превођење невербалних израза у вербалне
- Да обезбеди деце одговарајуће моделе исказа и разноврсне партнере за комуникацију
- Да поред улоге говорника вежба код детета и способност слушања других
- Да приближава деци средства и моделе писане комуникације
- Да задовољи дечју потребу да оно што доживе или чују од других изразе на одређени начин
- Да доводи дете у додир са материјалима и приборима који буде интересовање, подстичу машту и захтевају тумачење
- Да потенцира индивидуалне приступе у мишљењу и понашању, уз потенцирање различитости, али повећање толеранције према свему што је различито
- Да негује хумане ставове, емпатију и разумевање за људе и њихове емоције, повезивање етичких порука уметничких дела са личним искуством деце

Неговање говорне културе

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> - Правилан изговор свих гласова матерњег језика - Тачно одређивање места, броја и распореда гласова у речи - Правилан ритам говора, гласност, висина гласа, боја и емотивни тон говора Богаћење способности интонационе изражајности говора 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежбе правилног дусања - Уочавање појединих гласова и њихово тачно издвојено изговарање - Правилан изговор гласова на почетку речи, на крају и у средини речи - Правилан изговор гласова у разним структурама речи - у суседству са различитим гласовима, у речима са разним бројем гласова и у реченици - Игре за правилну артикулацију гласова из расположивих збирки игара - У свакодневним ситуацијама и приликом интерпретирања књижевних текстова пружати деци пример правилне дикције и изражајног говора (јасан, жив, мелодичан, ритмичан) и подстицати их на примену и усавршавање ових способности

Богаћење дечјег речника и неговање граматички правилног говора

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> - Познавање значења речи и њихово правилно и активно коришћење у комуникацији - Граматички правилно вербално изражавање - Богаћење фонда речи - Правилно формирање множине, деминутива и аугментатива именица и садашњег, прошлог и будућег времена код глагола - Формирање правилно структурираних и све сложенијих реченица 	<ul style="list-style-type: none"> - Именовање и описивање предмета анализираних са више чула, уочавање односа међу предметима - Игре набрајања (што више предмета у нашој соби, што више врста птица...) - Погађање по опису (сакривеног предмета или сличице) - Постављање питања на задату реч (среда -Који је данас дан?...) - Игре асоцијација и груписања речи (висибаба, зумбул, ружа-цвеће...) - Тумачење загонетки и пословица - Тумачење архаизама из народних бајки - Игра "Кажи супротно" - Игре "Настави низ" по моделу:сто-сточић, столица-? итд. - Игра "Додирни нешто...жуто...мекано...мало" - Допуни реченицу: Књига каже- прочитај ме; колач каже...итд. - Трагање за лепим, учтивим и пријатним речима

Вербално изражавање и комуникација

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> -Развој способности усменог изражавања које представља смисаону целину -Развој способности слушања и разумевања саговорника -Развој културе говорне комуникације(љубазност, умерен глас, гледање саговорника у очи, држање тела, мимика) -Развој способности активног учествовања у разговорима на разне теме 	<ul style="list-style-type: none"> - Комуницирање у разним ситуацијама (у двоје, у мањој и већој групи, пред ширим аудиторијумом) - Комуницирање са разним саговорницима (млађим, старијим, познатим, непознатим...) - Разговори на разне теме (о животу у породици и вртићу, празницима, професијама...) - Причање о својим доживљајима (како смо провели викенд, летовање, шта смо гледали на телевизији...) - Игре улога (код лекара, у продавници, у аутобусу...) - Дискусије о апстрактнијим животним темама (кад сам срећан, шта је храброст, доброта...), образлагање и одбрана сопствених ставова - Договарање око заједничких акција - Фиктивни и стварни телефонски разговори - Пишемо заједничко писмо...Деда Мразу, будућој учитељици... - Игре пантомиме (погоди шта радим, где сам био, које је ово занимање...)

Монолошки говор и причање

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> - Способност препричавања приче, филма, позоришне представе - Способност изражајног причања, јасног и разумљивог, уз поштовање редоследа и логике збивања - Способност причања по сећању о својим искуствима и доживљајима, као и њиховог комбиновања у нову целину на стваралачки начин 	<ul style="list-style-type: none"> - Поступци активне вербализације (описивање и тумачење онога што тренутно ради) - Причање о предметима, појавама и призорима који се налазе пред децом и по сећању (о играчкама, временској непогоди, лепом пределу, слици..) - Испричај причу по сликама - Среди понуђене слике по редоследу догађања, па састави прижу по њима - Препричавање приче непосредно по слушању и касније, уз помоћ очигледних средстава и без њих - Слушање сопственог говора уз помоћ аудио и видео записа

Упознавање са дечјом књижевношћу

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> - Способност слушања, разумевања, доживљавања и памћења прочитаног, а затим препричавање својим и употребом књижевних речи; - Способност разликовања главног јунака у делу, изражавање свог односа према њему и уочавање неких уметничких изражајних средстава (изрази, епитети, поређења); - Способност запажања и доживљавања звучности, ритмичности и сликовитости песничког говора, разумевање и мотивисаност за учење стихова и изражајно рецитовање пред другима; - Трајно интересовање за књижевно стваралаштво, писано, филмско...; - Стицање елементарних сазнања о позоришту драмској уметности уопште, посебно позориштима лутака и сенки у упознавање са процесом настајања представе, глумцима, сценографијом; 	<ul style="list-style-type: none"> - Упознавање са одабраним текстовима из народне и уметничке књижевности за децу (песме, приче, бајке, басне, загонетке, брзалице, пословице...) - Упознавање са књижевношћу и њеним творцима путем разних медија - Сусрети са дечјим писцима и песницима- књижевни сусрети у вртићу и ван њега, посета пригодним манифестацијама, учешће у промоцијама књига за децу - разгледање и читање сликовница и часописа за децу, разговори о гледаном, слушаном и прочитаном - Учење стихова и изражајно рецитовање - Преношење сазнатог и доживљеног у игре драматизације - Посматрање и учествовање у разним врстама драмског представљања књижевних дела, посебно путем луткарског позоришта

Говорне игре

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> - Познавање језичких игара, посебно традиционалних - Способност повезивања и комбиновања уобичајено неповезаних појмова - Способност проналажења оригиналних решења, одступање од стандардних образаца у причању - Способност доживљавања лепоте песничких речи и покушаји поетског изражавања - Развијање смисла за хумор 	<ul style="list-style-type: none"> - Игре гласовима, гласовним групама и речима и њихово изговарање на различите начине - Традиционалне језичке игре - загонетке, доскочице, питалице, брзалице - На задати почетак допуна реченице на различите начине - Састављање приче од три задате речи - Причање приче на основу две задате слике које представљају почетак и крај - Уметање догађаја у познату причу - Игре римовања и стихотворства - Грађење нових речи по аналогијама, измишљање нових имена- животињама, биљкама, месецима у години, нова имена и презимена на основу неке особине - Замишљање и причање "шта би било кад би..."

ПРИПРЕМА ЗА ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Почетно читање

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> - Мотивисаност да се препознају графички симболи, знаци, поруке и обавештења, те да се научи да се чита - Развој фонематске перцепције - гласовна анализа речи: од којих је гласова састављена, број и положај гласова у речи - Развој вештине читања према могућностима и интересовању сваког појединог детета 	<ul style="list-style-type: none"> - Откривање корисности умећа читања на примерима - лепе књиге, комуникација на даљину, значај писаних порука, обавештења, упозорења... - Препознавање натписа, назива и имена без посебне анализе слова - Гласовна анализа речи - реченица, речи, слогови, гласови, растављање и састављање речи од гласова, одређивање броја гласова од којих се састоји реч - Разликовање самогласника и сугласника - Почетно читање у складу са индивидуалним могућностима

Почетно писање

Циљеви:	Садржаји:
<ul style="list-style-type: none"> - Представе о облику предмета, цртежа, знакова, о боји, величини и положају - Запажање ситних детаља и репродуковање њиховог изгледа и положаја - Развој спретности и покретљивости руке, шаке и прстију - Правилно седење и коришћење прибора за цртање и писање - Развој осећаја за ритам, хармонију, ритмичке покрете и симетрију - Развој fine моторике - контрола и координација покрета руке, шаке и прстију, две руке и ока и руке - Оспособљавање за коришћење свеске за почетно писање и усавршавање покрета за писање 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежбе за разгибавање и опуштање пуне, шаке, сваког прста посебно и свих прстију - Вежбе за развој ситних мишића шаке и прстију (ситни конструктори, сликање прстима, изрезивање апликација, "цртање" прстом у ваздуху) - Вежбе за осамостаљивање покрета - задаци да се истовремено чине различити покрети рукама, нпр. десна додирује теме, лева кружи по трбуху исл. - Игре низалицама, уметалкама, слагалицама - Игре гињол луткама - Усвајање правилног држања руке и положаја тела, правилно држање и коришћење прибора за писање - Игре опажања које захтевају коришћење чула, игра меморије, танграм... - Увођење деце у коришћење радних листова и свеске за почетно писање, индивидуални рад уз праћење интересовања и способности сваког појединог детета

РАЗВОЈ МАТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ:

- Способност уочавања и издвајања карактеристичних и суштинских ознака предмета и појава
- Формирање прво једноставних а затим сложенијих појмова добијених прво спајањем више карактеристика, нпр. величина и боја, облика и положаја
- Способност класификовања (груписања) предмета на основу једног издвојеног својства
- Способност вршења серијације (поређење и уређивање предмета према димензији или својству)
- Формирање појмова о величинама (елементарним, по супротности, по градацији)
- Способност за процењивање од ока појединих димензија, коришћења условних мера
- Познавање јединица новца и елементарних појмова из економије
- Способност формирања скупова и подскупова
- Познавање места свакога од упознатих бројева у бројном низу на основу међусобног поређења
- Познавање редног бројања и ситуација у којима се оно примењује

ОКВИРНИ СЛДРЖАЈИ:

- Опажање и схватање простора и просторних односа
- Логичке операције на конкретним предметима и појмовима
- Формирање појма скупа
- Изграђивање појма броја
- Развијање појмова геометријских облика у равни и простору
- Мере и мерење - опажање, схватање и практично мерење различитих величина (дужине, запремине и тежине)
- Временски односи (доба дана, дани у недељи, годишња доба, месеци)

РАЗРАДА ЦИЉЕВА И САДРЖАЈА ЗА ОВУ ОБЛАСТ ДАТА ЈЕ У РАЗРАДИ (ИСТИ СУ) ЗА МОДЕЛ-А И КАО ТАКВЕ ИХ ТРЕБА КОРИСТИТИ У ПЛАНИРАЊУ И РАДУ СА ДЕЦОМ И У МОДЕЛУ-Б РУКОВОДЕЋИ СЕ,

ЗАДАЦИМА ЗА ВАСПИТАЧА:

ОПШТИ ЗАДАЦИ ВАСПИТАЧА У ПОГЛЕДУ СТИЦАЊА ЛОГИЧКО-МАТЕМАТИЧКОГ САЗНАЊА

- изграђивање појмова код деце да је могуће раздвојити предмет од његових видљивих својстава и да она нису једина које он поседује:
 - *ослобађање детета од опажајно датог,
 - *развој опште покретљивости дечје мисли(резултат : јављање појама конзервације),
 - *појава реверзибилности (способност да се разликују и издвоје елементи једне операције, а затим се она обави обрнутим редоследом и тако дође на њен почетак);
- ставарање ситуација у којима ће деца да групишу ствари на основу једног а затим и два заједничка својства(класификације и уопштавање,апстраховање,издвајање битног од небитног,оперисање симболима);
- организовање активности поређења предмета ради утврђивања : *разлика међу њима(процењивање и мерење),
 - * њиховог уређивања у низове, на основу тих разлика, *откривање законитости које одређују поредак у серијама>серијација(способност успостављања мноштва транзитивних односа а не само визуелно разликовање појединих димензија)(периодична сукцесија,ритмичка сукцесија,инверзија, прогресија...);
- коришћење животно-практичних ситуација и организовање посебних активности и у играликим активностима за :
 - *уознавање величина и упоређивање предмета са њима, *разликовање,именовање и примену стечених знања о мерама (неконвенционалним-"од ока",штапом,канапом,трампа,продаја, и конвенционалним-метар,литар,килограм,новчане јединице);
 - коришћење животно-практичних ситуација и планирање посебних активности за :
 - *организовање разних операција скуповима(облици придружи-вања елемената скуповима,формирање,уређивање једнакости и неједнакости,изједначавање,дељење на подскупове и формирање подскупова);
 - коришћење животно-практичних ситуација и планирање посебних активности за :
 - *раумевање и изражавање спољашњег света кроз квантитативне односе у њему >бројање, и :
 - * увежбавање,ближе упознавање и разликовање природе кардиналног и ординалног броја уз помоћ операције придруживања,растављања и састављања подскупова,
 - * поређење међу бројевима,
 - *уопштавање стечених знања како би деца дошла до појма броја и бројног низа погодног за интериоризоване поступке.

ПОСЕБНИ ЗАДАЦИ КОЈИМА ТРЕБА ДА СЕ РУКОВОДИ ВАСПИТАЧ

У РАДУ (У СВАКОДНЕВНИМ ЖИВОТНИМ СИТУАЦИЈАМА И ПЛАНИРАНИМ АКТИВНОСТИМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА) У ОБЛАСТИ МАТЕМАТИЧКОГ САЗНАЊА, ОДНОСЕ СЕ НА:

СТВАРАЊЕ УСЛОВА ДА ДЕЦА :

- посматрају, испробавају и експериментишу, манипулишу, уче кроз сопствено откриће;
- опажају, препознају, разликују, откривају физичка својства предмета (облик, величину, боју...);
- прикупљају информације и податке, стварају претпоставке и самостално закључују;
- изграђују логичко-математичка сазнања (ређају, стварају- поретке, обрасце, придружују, сортирају, групишу, категоришу ствари....);
- размењују са другима и презентују своје идеје и закључке, вербализују и образлажу своје акције и начине доласка до решења;
- представљају на различите начине, комбинују, варирају и мењају редослед, стварају нове моделе и шеме, повезују (симболе, моделе, слике, линије, тачке, цифре, покрете, знаке);
- развијају сопствене способности уз коришћење почетно-математичких операција (придруживање, класификовање, ређање у серијални низ, бројање и процењивање);
- откривају своје могућности делујући на средину и развијају осећања за решавање проблема и задатака;
- примењују и користе различита дидактичка (математичка) средства у решавању проблема у свакодневним ситуацијама и активностима, уочавају и формулишу проблеме, праве логичку анализу ситуација, откривају и изграђују сопствене начине решавања проблема, примењују почетну математичку логику у њиховом решавању и образлажу своје поступке-вербално и графички;
- имају прилике да виде друге одрасле и децу како користе своје искуство из математичке логике.

ЗАДАЦИ ВАСПИТАЧА У ВЕЗИ СА ПРОСТОРНИМ САЗНАЊЕМ

- разноврсним поступцима подстицати и организовати процесе постепеног структурирања простора код деце, и то у три развојне фазе:
 1. прогресивно структурирање простора полазећи од структура које имају само тополошке карактеристике > отвореност, затвореност, одвојеност, близина, као еуклидовским карактеристикама > линије, углови, пропорције и број елемената;
 2. развој статичког простора као вишим динамичким трансформацијама;
 3. реконструисање сензомоторног простора на нивоу репрезентације;

*предвидети активности којима ће дете бити подстакнуто да :

- уочава, успоставља и замишља просторне односе и себе у простору, *међусобни положај ствари и правце кретања кроз простор, *стављање себе на место других, *представљање простора, *посредно опажање и замишљање простора (по сећању или простора који није доживљен)
- организовати ситуације у којима ће бити неопходно да деца препознају и именују геометријске облике, * да својство облика апстрахују од осталих својстава предмета, * да пореде ове облике међу собом и описују их.

ЗАДАЦИ ВАСПИТАЧА У ВЕЗИ СА ВРЕМЕНСКИМ САЗНАЊИМА

- усмеравање деце на запажање трајања времена у неким природним ситуацијама (више времена од, мање времена од, исто толико времена, истовремено) а затим то повезано са субјективним и објективним оријентирима у времену;
- указивање деци на временске секвенце и хронолошки след догађаја у њиховом животу (нпр. када и шта дете ради у току дана) али и објективно смењивање интервала (у току седмице, месеца, године) повезано са појмовима садашњег, прошлог и будућег времена;
- упућивање деце на праћење временских збивања и објективне показатеље брзине и протицање времена.

ЗАДАЦИ ВАСПИТАЧА У ВЕЗИ СА РЕШАВАЊЕМ ПРОБЛЕМА

- подстицати децу да уз помоћ логичких активности постепено прелазе са решавања проблема на практично-опажајном плану на превасходно мисаоно, појмовно решавање, појмовну прераду > алтернативе и проналажење последица претпостављених ситуација;
- стварати повољне услове за ослобађање деце од уобичајених клишеа ("функционалних фиксација");
- стварање могућности за откривање више различитих, креативних, решења за исту проблем ситуацију.

УПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ

ОПШТИ ЦИЉЕВИ:

- Откривање живог света
- Откривање света животиња
- Откривање биљног света
- Откривање човека као припадника живог света
- Способност сналажења човека у друштвеној средини
- Способност схватања неопходности и вредности људског рада
- Развијање сазнања о потреби и начинима очувања животне средине
- Развијање способности уочавања, препознавања средине и везе између живог и неживог света
- Стицање неопходног искуства и формирање основних појмова из области саобраћаја

ОКВИРНИ СЛДРЖАЈИ:

- Живи свет
- Свет животиња
- Виљни свет
- Човек као припадник живог света
- Човек као друштвено биће
- Рад људи
- Заштита животне средине(развијено у оквиру Модела-А, под насловом ЕКОЛОГИЈА)
- Материјални свет
- Саобраћајно васпитање(развијено у оквиру Модела-А,под насловом САОБРАЋАЈ)

ОПШТИ ЗАДАЦИ ВАСПИТАЧА У ВЕЗИ СА ОТКРИВАЊЕМ ЖИВОГ СВЕТА И МАТЕРИЈАЛНЕ СТВАРНОСТИ :

Коришћење животно-практичних ситуација, организовање планираних(сазнајних процеса- учење)и игроликих активности, и омогућавање деци да :

- унапређују своје физичко сазнање(откривају особине ствари-боја,облик,текстура,тежина,тврдоћа,чврстина...),
- испробавају ствари и као последицу свога деловања "откривају-ћи" наведене особине(проширивањем обима свог сазнања о особинама предметима и усвајањем репертоара акција које се врше на предметима);
- кроз непосредно искуство и његову прераду, на елементарном нивоу разликују : * живу од неживе материје,

*уознају узрочно-последичне односе,

*ослобађају своје мишљење од артифицијелизма и финализма (изграђивање појма природног објекта као нечег независног од воље,намере и употребе човека);

- на низу примера стварају свест о разноврсности трансформација којима се током времена успостављају промене(рашћење или пропадање);
- стичу основне појмове(о простору,времену,узроку,животу...) и на интуитивном нивоу упознају начела и законе који владају у свету који их окружује;
- хијерарсијски изграђују системе знања,полазећи од једноставних односа и законасти у конкретном окружењу и области,полазећи од главних појмова из којих се изводе сви остали;
- поред кључних појмова појединих наука,преузимају једноставна средства којима се оне служе(алати,материјали за експериментисање,прибори...),методе стицања знања и деловања и изграђују интелектуалне ставове(о науци,техници,производњи);
- поред уочавања спољашњих особина ствари и појава,почну да увиђају дубљи смисао и односе,општије законитости;
- упознати представнике живог света у својој средини,себе самог и понешто о положају човека у живом свету;
- уочавају општа својства и односе ствари,законитости и везе измаћу појава живог и неживог света,интерпретирају запажено,закључују и саопштавају закључке;
- Да на основу претходно описаних поступака и стварања услова за развој дечјег откривања живог света и материјалне стварности и уз помоћ аналогича,генерализација и модела за сређивање искуства:

* васпитач усмерава децу на разумевање основних појмова структуре материје из живог и неживог света ,и

* оспособљава их да усвојне чињенице вежу у нове које су са њима у смисаоној вези.

1. Живи и неживи свет – откривање

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Развијање интересовања и осетљи-вости за предмете и појаве из споља-шњег света;</p> <p>*Унапређивање дечјег физичког сазнања о материјалном свету и живом свету;</p> <p>*Откри вање,уочавање,разликовање и упоређивање живог и неживог света на основу њихових карактеристика;</p> <p>*Живот изблиза: продубљивање стечених сазнања о живом свету>општа својства,типичне категорије и представници и упознавање са сличности-ма и разликама;</p> <p>*Упознавање разноврсности животних облика.Њихових назива и карактеристика на типичним представницима биљака и животиња;</p> <p>*Елементарно упознавање појединих животних заједница;</p> <p>*Упознавање са природним појавама и тумачење њиховог утицаја на живи свет;</p> <p>*Проширивање речника,изграђивање реченице и развој комуникативних функција говора; *Развијање сазнајних процеса, логичког мишљења,закључивања и схватања узрочно-последичних веза; *Развијање дечјег ликовногјезичког и интелектуалног стваралаштва; *Упознавање са прозним,поетским и музичким садржајима о живом свету.</p>	<p>*Активно упознавање(шетњом и анализом у радној соби,вртићу,изношењем својих сазнања-причањем) непосредног света детета (материјалног и природног),путем посматрања,откривања,уочавањем карактеристика,упоређивањем и закључивањем на основу стечених информација; *Реструктуирање стечених сазнања и класификовање:живо-неживо,игровним активностима(говорна радионица,лото игре,слике,дидактичке игре) и израда постера;</p> <p>*Продубљивање-стицање нових, сазнања о живом свету у поређењу са неживим > представници најважнијих категорија живог света (животиње,биљке, човек)на основу општих карактеристика, сличности и разлике(исхрана, узимање воде размножавање,раст...) >путем израде постера и класификовањем;</p> <p>* Животне заједнице и жива бића-чија је која (ливада,парк,шума,бара,река,море,људска насеља),посматрање,упознавање и упоређивање повезаности и зависности: *Природне појаве(смена годишњих доба, климатске појаве) и њихов утицај на живи свет биљака,животиња,човека; *Упознавање са краткотрајним и дуготрајним процесима и променама у живом свету(фазе,циклуси,правилности, закони-ности,узрочно-последична повезаност, промене-на примерима код биљака, животиња,човека и у односу на раст,развој,животни век,природне појаве,услове за живот...);</p> <p>*Упознавање грађе важнијих органа биљака и животиња,њиховог изгледа и начина живљења-израда схема и модела;</p> <p>*Формирање збирки узорака из природе (цвеће,лишће,перје,пужева кућице, гранчице,семена,шкољке), ликовно,језичко и интелектуално стваралаштво на слободне и задате теме;</p> <p>*Живи свет у причама,поезији,музици.</p>

2. Свет животиња

Циљеви:	Садржаји:
<p>*- карактеристичних облика понашања животиња; *- животних циклуса животиња; *-животне средине подесне за опстанак појединих врста животиња; *- начина комуницирања међу животињама; *-типичних представника животињског царства; *Разликовање домаћих и дивљих животиња,односа човека према њима,користи и начин старања о њима *Влиже упознавање домаћих животиња; *Сазнања о кућним љубимцима и нач инима бриге о њима; *Развијање говора и говорног стваралаштва,невербалне комуникације,процеса мишљења,пажње; *Развијање различитих облика ликовног стваралаштва; *Развијање вештина,употребе прибора и материјала,техника...</p>	<p>*Истраживање непосредне околине:откривање где,како,које животиње живе,изгледају, како се јављају(трчи,скаче,плива,скрива се,напада,брани,лови,надмеће се)-на ливади,у шуми,земљи,бару,потоку,грму,на дрвету...;о томе причамо,цртамо...; *Животиње о којима се стара човек и које живе саме(подела на домаће и дивље); *Влиже упознавање са домаћим животињама:коњи,краве,овце,свиње,козе,живина.. где живе(штала,обор,стаја,тор,фарме)ко,како се о њима стара,чиме се хране...-на основу сликовница,енциклопедија или посетом фарме,сеоског домаћинства,зоо врта; *Упознавање са животним циклусом(размножавање,рајање,младунци-њихови називи), путем игара класификације и прављењем албума; *Ко се како јавља-игре ономапоје;Погоди ко сам-игре пантомиме;Правимо стихове; *У свету дивљих животиња-тражимо,препознајемо,именујемо у енциклопедијама,раз-врставамо их(према животним стаништима),упоређујемо са домаћим(сличности и разлике),цртамо,сликамо вајамо омиљене,гледамо филмове о животињама; *Издвајамо неке:где живе,како изгледају у зависности од услова живота-климе,чиме се хране,како се размножавају,шта са њима бива кад дође зима,како се човек односи према њима(лов)а како прави ловци... ; *Шта ко даје:користи од животиња-домаћих-дивљих(чистачи природе и регулатори природних закона),посећујемо продавнице,цртамо... ; *Који је твој кућни љубимац-које су твоје одговорности,како се о њему стараш...можеш ли и како да помогнеш животињама(зими) испричај неку анегдоту, нацртај,кажи неком песмом... ; *Правимо кућице за птице,постављамо их,хранимо птице зими(ликовно обликовање); *Животиње у поезији и причама,баснама,бајкама,музици...-у корелацији са обрадом садржаја. *Стваралаштво од перја,вуне,коже...; *Посета зоо врта; *Акваријум у нашој соби и наше обавезе;</p>

3. Биљни свет

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Познавање изгледа и назива основних делова биљака; * Познавање неких услова за раст и развој биљака; * Посматрање животног циклуса биљака од семена до плода; *Разликовање неких биљака које слободно расту; * Способност класификације биљака по различитим критеријумима; *Елементарно познавање животних заједница у којима расту биљке; *Развијање говора и говорне комуникације,мишљења,памћења,пажње,стваралаштва;</p>	<p>*Биљке свуда око нас-проширивање и структурирање сазнања о свету-живи свет биљака. шетњом,запажањем и уочавањем непосредне околине,на пијаци...изношењем својих искустава-речима,невербалним говором,ликовном и зразом-рад у групама; *Сумирамо,разврставамо и класификујемо:карактеристична својства биљака, разликовање по лишћу,плоду,цвету,стаблу,кори,крају где расту-лото игре,слике; *Ближе разматрамо:делови биљке(корен,стабло,лист,цвет,под,семе,-уз помоћ енци-клопедија,слика,примерака биљака); *Откривање и упознавање карактеристика биљака -фазе у расту и развоју,експериментално-засађивањем и на примерима биљака-у соби-вртићу(влага,светлост,топлота,клијање,раст и развој у зависности од услова; *Биљке и годишња доба-шта се и зашто мења(листопадне и зимзелене); посебне биљке -јужно воће-називи и врсте; *Племените и не племените биљке(гајење биљака-воће поврће,житарице,зашто се гаје, чему служе-користи,корови и човек); *Биљке које расту свуда у природи-уочавамо их,именујемо,упоређујемо са онима које гаји човек,питамо се и долазимо до сазнања зашто су неке корисне-лековите и које, скуп љамо и правимо хербаријуме-збирке,кувамо чај; *Биљке и станишта(ливада,воћњак,шума,бара,повртњак); *Биљке и животиње-међузависност,како,у чему?; *На основу стечених сазнања,класификације према различитим критеријумима; *Биљке као украс,као храна и извор витамина,чистог ваздуха,као радост(јелка,бадњак); *Биљке и занимања: у цвећари,повртњаку,воћњаку; *Биљке као имена -говорне игре,стихови... празници и симболи емоција (љубав, љубомора,нежност...); *Стваралаштво од природних биљних матрејала(лишћа,семена,гранчица,цвећа...); *Биљке у нашој соби,вртићу,дворишту и старање о њима;учешће у акцијама уређења;</p>

4. Човек припадник живог света

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Структурирање сазнања о живом свету и схватање места и одговорности човека у њему-упоређивањем, сличности и разлике у биолошким функцијама;</p> <p>*Познавање изгледа и грађе човековог тела;</p> <p>*Познавање функције унутрашњих органа;</p> <p>*Познавање процеса раста и развоја човека;</p> <p>*Познавање услова за живот човека ;</p> <p>*Познавање основних полних разлика и процеса доношења деце на свет;</p> <p>*Познавање главних фаза човековог живота и њихових карактеристика;</p> <p>*Улога човека као разумног бића у живом свету;</p> <p>*Човек,биљке и животиње и здравље;</p>	<p>*Човек је ...исти је као остала жива бића у...разликује се у...-говорна радионица а потом непосредно упоређивање на основу стечених знања и структурираних збирки о биљкама и животињама и формирање збирки о човеку;закључивање о одговорности човека као разумног бића за живи свет;</p> <p>*Како сам се родио...:упознавање фаза човековог живота од зачећа, рађања и детињств а, до зрелости и старости>временов-помоћу фотографија и упоређивања са родитељима и њиховим родитељима; - цртање своје фигуре и делова тела на папир, обележав ање основних делова тела;</p> <p>*Мерење тежине, висине, температуре, снаге, уочавање раста косе, ноктију;</p> <p>*- Упознавање основних карактеристика човековог тела - кожа, удови, мишићи, кости,коса, чула...и упоређивање са животињама;</p> <p>*Унутрашњи органи : називи основних, њихов распоред, физиолошке функције, препознавање функционисања (куцање срца, дисање, исхрана, варење, крвоток, вршење н ужде и др.);</p> <p>*Истраживачке и дидактичке игре са ангажовањем чула и препознавање њихове функције (погоди по мирису, Чаробна торба, Погоди по укусу, Чујеш, а не видиш...); *Женски и мушки пол и односи међу половима полова-у нашој групи и животу; *Човек живи на разним местима и климатским условима-како,где(у нашем окружењу, Северни пол, Лфрика,становање>сојеница,колиба,кућа,стан,игло...); * Сазнавање о условима за живот човека (ваздух, вода,хигијена, храна, заштита од невремен а, хладноће..) и о начинима за обезбеђивање повољних услова:правилна исхрана-пирамида исхране и место хране биљног и животињског порекла>правимо "полицу-пирамиду" и рејамо где,шта,колико чега треба да буде заступљено, или: правимо кувар правилне исхране;</p> <p>*Када се човек разболи-зашто? Како се и ко нас лечи,како могу да нам помогну биљке; *О другим људима, расама, културама,традицији и односима;путем енциклопедија,слика,филма,прича,музике,ликовним и драмским стваралаштвом; *Решавање проблем ситуација везаних за самосталност и сналажење кад останем сам у кући,заборавим-изгубим кључ,нема струје,воде...на улици...;</p>

5. Човек као друштвено биће

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Структурирање и проширивање социјалних искустава-од породичног ка другим људима, делатностима и односима у ужој и широј средини;</p> <p>*Упознавање и разумевање и укључивање у друштвене догађаје и живот своје средине</p> <p>и развијање репертоара и образаца социјалне комуникације;</p> <p>*Усклађивање својих жеља и пореба и могућности у контексту друштвеног живота других(социјализација потреба и заузимање социјалне дистанце);</p> <p>*Изграђивање културе социјалног понашања и односа према другима(раси, вери, начину живота, обичаја...);</p> <p>*Изграђивање блиских социјалних односа са другима(другарство, пријатељство, помоћ, топлина, оданост,);</p> <p>*Разумевање породице као дела друштва, односа, веза и крвног сродства и свог места у породици, вртићу, родном крају, својој држави и човечанству;</p> <p>*Развијање свести о припадности култури, традицији, вери...свог народа и вредностима;</p> <p>*Развијање позитивног односа, разумевање и толеранција према вредностима, култури и традицији других људи(раса и националности);</p>	<p>* Ја и ми у нашој ужој и широј породици на цртежу-породичном стаблу, колико нас је, ко је коме шта?-породични и родбински односи и везе;</p> <p>*Моји тата и мама су по занимању...и раде - у посети код маме-тате-упознавање са занимањима и делатностима;</p> <p>*У вртићу-школи, продавници, људи раде-шта?-Проширивање претходних сазнања; *Ми у нашој групи:шта нам је заједничко, како се раумемо, помажемо, која правила треба да поштујемо, која су наша права а које обавезе...-израда правила живота у групи;</p> <p>*Другарство-шта је то?У Добру је лако добар би ти-у невољи се друг познаје(решавање конфликта-кад смо љути, увређени, када се и зашто свајемо...); *Друштвене игре и активности које укључују посматрање и расуђивање са своје и перспективе других;</p> <p>*Вон-тон, међу половима, у кући, вртићу, групи, на улици, у позоришту, саобраћају, цркви: социјалне фразе, ословљавање, однос према млађима, старијима.> игре улога и у живо- тно практичним ситуацијама, на јавним местима;</p> <p>*Укључивање у живот друштвене средине-прославе, празници, традиционалне смотре, славе, кампање, народни и верски обичаји, конкурси, манифестације...и упознавање и размена са другима;</p> <p>*Наша земља зове се...њена химна, грб, застава је...упознавање, цртање, израда, слушање, усвајање и развијање емоционалног односа према свом крају, завичају, земљи и човечанству;</p>

6. Рад људи

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Развијање радних и културно-хигијен-ских навика; *Укључивање у живот и рад одраслих и развијање одговорности за своје поступке; *Овладавање употребом и руковањем техничким уређајима, развијање опрезности и упонавање опасности; *Упознавање са творевинама људских делатности,рада,занимања, производње, и укључивање у рад; *Освешћвање својих моћи,улога. вредности,постигнућа и развијање самопоуздања,само-поштовања, пошто-вања других и толеранције; *Елементарно овладавање руковањем разним алатима,оружима,израда једно-ставних предмта од разних материјала и разне намене; *Упознавање са основним друштвеним институцијама; *Укључивање у друштвена збивања;</p>	<p>*Самопослуживање и рад деце у свему што могу,и помоћ другима - у кући, вртићу, групи ... у свакодневним животно практичним ситуацијама; *Ко ради тај и грешити-шта да радим кад погрешим,кад не успем,кад не могу... ; *У корелацији са ликовним активностима, и другим областима и активностима,у жи-вотно-практичним ситуацијама, овладавање употребом алата,прибора,руковањем техничким апаратима...чување и опрезност од опасности;апарати у кући и нашој групи; *Шта све може да направи човек и где се то ради-посета неком предузећу,фабрици,радионици, непосредно упознавање са процесом производње,про-изводима,наменом; * Моје моћи,жеље,постигнућа-шта волим, желим а не могу,не желим а трба-тешко ми је а терају ме,срећан сам када,љути ме кад.. ,поносан сам када(у односу на себе , родитеље,вршњаке,васпитачицу,учитеља-ицу... ; *У посети,Месној зајеници,Општини, не-ком удружењу,установи... ; *Укључивање у живот непосредне друштвене заједнице-прославе,празници, смотре,кампање,народни и верски обичаји,конкурси,манифестације... и упознавање,активно учешће и размена са другима;</p>

7. Заштита животне средине

9. Саобраћајно васпитање

Разрада циљева и садржаја и активности дата је, и иста је, у оквиру МОДЕЛА-А,уз ослањање и на садржаје дате у МОДЕЛУ-Б, па их као такве трба користити,методичким приступом препорученим за оавј модел.

8. Материјални свет – откривање

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Развијање радних и културно-хигијен-ских навика; *Укључивање у живот и рад одраслих и развијање одговорности за своје поступке; *Овладавање употребом и руковањем техничким уређајима, развијање опрезности и упонавање опасности; *Упознавање са творевинама људских делатности,рада,занимања, производње, и укључивање у рад; *Освешћвање својих моћи,улога, вредности,постигнућа и развијање самопоуздања,самопоштовања, пошто-вања других и толеранције; *Елементарно овладавање руковањем разним алатима,орујима,израда једно-ставних предмта од разних материјала и разне намене; *Упознавање са основним друштвеним институцијама; *Укључивање у друштвена збивања;</p>	<p>*У спонтаним и планираним активностима,подстицање деце да: * пр ате и упораћују процесе и фазе трансформације у живом и неживом свету, *слободно рукују,откривају, особине ствари, *запажају предмете и појаве и промене које на њима изазивају својим деловањем, *стварају сопствене претпоставке,објашњења и проверавају их, *испитују своју околину руководећи се елементима научног откривања истине: посматрање, постављање хипотезе,предвиђање, експериментисање,проверавање и мерење резултата, доказивање... , *узроковање одређених појава: узрочно-последични односи >котрљање,клизање или сло-бодан пад предмета, са или без точкава, на површини различите косине,глаткости... , *уочавају узрочно-последичне везе у својој околини>сунчано је-топло је,пада киша-наста-ју барице,хладно је-барице се леде,дува ветар-гране се њишу...; *Варирање и ишчежавање материје >активности и експерименти за варирање особина материје тако да неке ишчежавају>топљење леда,испаривање и хлађење воде,испуштање ваздуха из балона; * Сталност материје >пресипањем исте количине воде у судове различитих величина,игре пробликовања исте количине глине,(теста,пластелина, песка) у различите облике; *Активности и експерименти који иницирају децу да трагају и питају>ишчежавање воде из тањ ира на сунцу и у хладу,надувени балон може да подигне књигу,надувена папирна кеса ударом о површину експлодира,танки млазеви воде-сунце и појава дуге... ; *Активности испитивања ствари и справа,функционисање,употреба и коришћење> вага, пеш чани сат,термометар,часовник,мале ветрењаче,воденице поточаре,змај,калеидоскоп, касетофон,радио,видео уређаји,фото-апарат,... ; *Астрономија>посматрање астрономских појава-Земља и свемир,кретање и пложај Земље, Месеца,Сунца и утицај на смену годишњих доба,ноћи и дана...; *Географија>активности упознавања типова предела и природних добара у свом крају: низија,брдовит,планински предео,рељеф,водени токови,саобраћајнице и путеви,природна и туристичка добра,...непосредно упознавање-шетњама,израда рељефа и скица карти; *Метеорологија> упознавање и запажање климатских и атмосферских појава у свом крају : клима,температура,ветар,кишни облаци,магла,снег,слана,мраз,сунчано-хладно је,препознавање знакова за временске прилике-неприлике-поплаве,снежни наноси.жеге,и</p>

<p>*Развијање радних и културно-хигијен-ских навика; *Укључивање у живот и рад одраслих и развијање одговорности за своје поступке; *Овладавање употребом и руковањем техничким уређајима, развијање опрезности и упонавање опасности; *Упознавање са творевинама људских делатности,рада,занимања, производње, и укључивање у рад; *Освешћвање својих моћи,улога. вредности,постигнућа и развијање самопоуздања,самопоштовања, пошто-вања других и толеранције; *Елементарно овладавање руковањем разним алатима,орујима,израда једно-ставних предмета од разних материјала и разне намене; *Упознавање са основним друштвеним институцијама; *Укључивање у друштвена збивања;</p>	<p>увиђање повезаности са понашањем људи,биљака,животиња... ; *Годишња доба и делатности људи-на селу у граду, у спорту,слављима-обичаји,славе...; 1Физика >топлотне појаве- извори топлоте,вештачки(стари и савремени)-природни, >разумевање природе енергије и енергетских извора,деловање,преношење и претварање једне енергије у другу-контрола(струја и топлота,бензин и кретање аутомо-била,вода-хидроцентрала-струја...), >активности откривања физичких законитости:маса,трење,отпор ваздуха,полуге, слободан пад тела,инерција,брзина >откривање,изазивање и увијање од чега зависе, механичке појаве:кретање, брзина,сила притиска,равнотежа... , >оптика:својства и понашање светлости:експерименти уз помоћ призми,увеличавајућег стакла,калеидоскопа,двогледа,разних огледала,кроз које материје светлост пролази или не,сенке -кретање у току дана,игре и активности са сенкама. >извори светлости:природни и вештачки(стари и савремени), >акустика:настајање и простирање звука,преношење и појачвање-експерименти, разликовање шум- звук -тон, >магнетизам и електрицитет:активност и и експерименти-изазивање различитим предметима и стицање основних знања о електричним и електромагнетским силама,примени у животу и неопходној опрезности са струјом ; *Хемија>активности откривања понашања одређених материјала под условима загревања и хлађења(вода-лед,метал...), >експерименти и активности којима се испитују својства воде и неких материја и предмета у води:растворљивост,плива-тоне, >ваздух:активности и експерименти са ваздухом-запремина,простор,врши притосак,шири се при загревању,хладан је тежи од топлог, >игре,експерименти и активности са бојама:врсте(уљане,водене,воштане,хемијске,темпере)настајање,прављење,мешање,бојење,разлагање,остављање тргова сламком кроз коју се дува,посипање и наносење на лепљиву површину разних материјала(семенки,љуски од јајета,конфета),дугине боје; >хемијски процеси и деловање једних материјала на друге:сагоревање,топљење и растварање материје,мењање; *Информатика>компјутер:по могућству упознавање са радом,са настајањем,чувањем, преношење информација путем савремених електронских средстава масовне комуникације;</p>
---	---

ЛИКОВНО ВАСПИТАЊЕ

ОПШТИ ЦИЉЕВИ:

- Стицање чулног сензибилитета, посебно осетљивости за естетске феномене у природи, у предметима из своје околине и продукцијама ликовног изражавања
- Способност опажања, уочавања, разликовања, одабирања, и задржавања у свести визуелних података о бојама, облицима и њиховим комбинацијама
- Способност разумевања ликовног говора других
- Способност потпунијег и сигурнијег ликовног изражавања својих идеја и тема, представљања свог односа према свету, према другим људима и према самом себи, уношења више детаља и њиховог складнијег комбиновања и компоновања у нове целине
- Интересовање за ликовно изражавање на разне начине (дводимензионално и тродимензионално), на разним подлогама и уз помоћ разних техника
- Развијање опште спретности, спретности руке, визуелне и моторне координације, посебно ока и руке
- Развијање осећаја за ритам, хармонију и симетрију и оспособљавање за писање разних шара и елемената слова у свим положајима као и њихово повезивање

ОКВИРНИ САДРЖАЈИ:

- Активности цртања
- Активности сликања
- Активности вајања
- Активности са различитим материјалима (природним и отпадним)
- Активности елемената графике
- Пластично обликовање
- Активности елемената естетског доживљавања (ликовно процењивање)
- Ликовна радионица - повезивање ликовног стваралаштва са осталим уметничким дисциплинама (плес, филм, театар, музика ...)

ВАЖНА СУГЕСТИЈА: Садржаје ликовних активности организовати најчешће као корелативну са математичким активностима, познавањем природе и друштва (жива-нежива природа, човек и његова делатност, саобраћај, екологија), са садржајима из књижевности...

ЛИТЕРАТУРА:Ликовно васпитање, В.Карловарис, Ј.Келбли, М.Станојевић; Ликовно обликовање у дечјим вртићима СФРЈ и СССР,група аутора; Модел основа програма васпитно-образовног рада,Е.Каменов;Корак по корак 2.

ЦРТАЊЕ

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Стицање искуства у представљању разних облика применом линија и сређивање с циљем долажења до различитих просторних решења; *Развијање способности за постизање све сл оженијих композиционих решења(од једно-ст авног ређања облика до кретања,скупљања и распршивања по целом формату); *Маштовитост која се огледа у богатству детаља на облицима који се цртају; *Развијање способности да се линијом и облицима изрази пропорција, величина, текстура,финесе...; *Способност приказивања фигура људи, живо-тиња,биљака и других објеката са више детаља (у акцији, односима,сразмерама)као и изража-ва ње емоционалног односа према њима; *Способност декоративне примене линија уз постепено повећавање сигурности у потезима, чистијим,богатијим,линија јаснијих контура и умење приказивања текстуре линијом.</p>	<p>Игре разним врстама линија изломљене, вијугаве...) различитим прибором,бојама; *Експериментисање са графичким приказивањем (трагање за необичним начином цртања,цртамо тачкицама, са више оловака, стопалима и шакама, кликерима...) *Коришћење и сређивање искуства у примени линија за представљање тек-стура, једноставних облика и објеката,-схема предмета, фигура људи,биљака, животиња... и елементарно просторно и хармонично сређивање: (цртање на различите теме,као посебна активност или у корелацији са темом и садржаји-ма који се обраљују: "Ово сам ја", "Иг-рам се", "Породица", "Јесење дрво" "Ветар се игра- гомиле снега, лишћа" "Кровови и димњаци", "Ја на пеша-чком прелазу","Мој кућни љубимац...; * Сложенија композициона решења (приказ детаља односа,емоција) оцртавања људске , животињске фи-гуре и њихово представљање у разли-читим просторима:"Ми у дворишту"(на пијаци,пред спомеником, раскрсници , воћњаку,шуми,зоо врту...); * Графичко представљање:секвенци-фаза следа неких радњи-у причи, фи-гура у покрету, схеме, карете... ; *Активности декоративног коришће-ња линија и гравире:чисте, богате. јасних контура и јасне текстуре.</p>
<p>Задаци васпитача: *организовање разноврсних активности и игра којима се стичу ис-куства опажања трагова на различитим подлога-ма,извлачење разних линија,без задате теме; *мотивисање деце:лутком, текстом,музиком... ; *омогућавање збора:тема, материјала,прибора(НВ оловке,фломастери,угљен), полжаја тела...; *не давати контуре, ди-рективне инструкције; *обезбедити довољно материјала(посебно природног),простор и прибор.</p>	

СЛИКАЊЕ

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Развијање осетљивости за боје, њихове нијансе и интензитет; * Развијање способности и смисла за изражавање бојом и површином, различитим ликовно-сликарским техникама; *Представљање богатства боја и облика на основу подстицаја: музика, књижевна дела, доживљаја, пригодне теме...; *Овладавање техником сликања и употребом различитих прибора и материјала.</p>	<p>*Игре различитим бојеним материјалима (слаткаше, различитим бојама, спајање), и експерименти бојама и начинима њиховог коришћења: кроз отискивање, размазивање, утрљавање, прскање, "Роршахове мрље"-прстима, гушвицама папира, сунђером, кликерима, четкицом, ...-уз музику, групно и размена; *Војење мањих и већих површина везано за одређене теме (дуга, небо, море, цветна ливада); *Мешање боја, откривање нових нијанси: (праћење нових боја, колористичка решења: људи, биљака, животиња, појава-Пролећна панорама, Јесења идила, Егзотичне животиње, ...) и у комбинацији и са представљањем емоција-Кад сам тужан, ве-сео, љут, уплашен-мало, више, највише и емоционалног односа...; *Активности декоративне употребе боја-четкицама, оловкама различитих дебљина, гвашом, темпеперама, тушем у боји, воштаним пастелима-Олујно небо, Расцветано дрво, Егзотичне птице...; * Декоративно сликање бојама на различитим подлогама: игра боја, правимо честитку за друга, позивницу, плакат...</p>
<p>Задаци васпитача: *омогућити активности за развој способности уочавања боја и осетљивости за боје као естетског својства предмета; *предузимање мера за богаћење колорита и схема у приказивању простора, односа простора и људске фигуре, биљака, животиња али и поштовање слободе изражавања и избора.</p>	

ПЛАСТИЧНО ОБЛИКОВАЊЕ

Циљеви:	Садржаји:
<p>* Развијање смисла за обликовање и грађење волуменом у прстору од различитих материјала који се спајају или обликују прстима, додавањем или откидањем;</p> <p>* Развијање осетљивости за пластику и простор;</p> <p>* Усвајање техника рада, познавање својстава материјала који се обликују и развијање спретности у коришћењу материјала и алата;</p> <p>* Развијање способности обликовања најједноставније декоративне керамике.</p>	<p>АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈИ *Активности обликовања: песком, плодовима и чачка-лицама, са глином, тестом, пластелином, глинамолом,... као посебне или у корелацији са темама из упознавања околине, мат-матичким (игре инваријације); *Игре, конструкторске и градилачке активности:</p> <p>природним материјалима (кукурузовина, лишће, кора, маховина, суве биљке, гранчице), од амбалаже..., уз коришћење и овладавање радом приборима (маказе) и материјалима (лепак);</p> <p>*Обликовање од разноврсних папира, амбалаже, трака, канапа...разним техникама (оригами, папир-маше) -макете, рељефи (у корелацији са упознавањем околине) маске, звечке, ликови из прича;</p> <p>*Активности обликовања од отпадних материјала: од кутија, чаша од јогурта, фолије, меке, жице, чепова, тканине;</p> <p>*Елементи примењене уметности: обликовање украсних предмета-брошева, цветова, фигурица воћа, чинија, ваза</p>
<p>Задаци васпитача:</p> <p>Задаци васпитача:</p> <p>*Организовање активности истраживања и откривања својстава различитих материјала који се могу преобликовати у друге форме у простору;</p> <p>*обезбеђивање материјала за обликовање: папир, вуна, жица, текстил, канап, стиропор, јута, пластика, природни и вештачки, полуобликовани, необликовани;</p> <p>*Подстицање деце да разобличују веће масе материјала и поново их скупљају у масу, пре-обликују и стварају нове целине;</p> <p>* У раду са вајарским материјалима код деце развијати осећај за олик и простор са циљем да се оствари целовитост, пропорционалност и стабилност фигуре у вертикалној просторној поставци;</p> <p>*Подстицање деце у примени елементарних техника примењене уметности; у представљању тродимензионалног простора у сразмери (рељеф, макета, модела). *Организовање активности даљег овладавања различитим начинима обликовања у папирпластици (папир-маше, оригами)</p>	

ЕСТЕСТКО ДОЖИВЉАВАЊЕ И ПРОЦЕЊИВАЊЕ

Циљеви:	Садржаји:
<p>*Формирање основних критеријума за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочавање естетског, складног, хармоничног(боја,облика...) и формирање вредносних ставова; • естетско доживљавање уметничких дела(сликарских, вајарских,архитектуре...); • процењивање сопствених остварења и радова својих другова ; <p>*Развијање естетске културе: потребе за "лепим",стварање лепог и изгра и-вање емотивног односа према есетском.</p>	<p>*Пружање прилика деци да се сретну,дожи-ве,уоче лепоту у природи(у свом месту),боје,уметности(ликовној,музици,архитектури), уплесу. народном колориту-рукотворине... ;</p> <p>* Организоване посете изложби, галерија слика, паноима друге деце у другим вртићима-групама;</p> <p>* Сусрети са ликовним уметницима и посматрање њиховог процеса рада;</p> <p>* Украшавање амбијента предшколске установе искључиво дечјим радовима;</p> <p>*Стално прире ивање изложби за родитеље,и учешће на конкурсима дечјег стваралаштва</p>
<p>Задаци васпитача:</p> <p>*Подстицање деце да уочавају лепо у својој окол ини(предмете,грађевине...),природне лепоте;</p> <p>*Организовање непосредних сусрета са творевинама уметности(изложбе,галерије слика, скулпрура,споменика,музеја) и творцима-уметницима;</p>	

4.4 .ПОСЕБНИ ПРОГРАМИ

У оквиру предшколског програма се остварују посебни програми, према могућностима установе, у складу са потребама и интересовањима деце и родитеља и специфичностима локалне заједнице.

4.4.1. ДОДАТНИ ПРОГРАМИ

Додатним програмима се остварују одређени циљеви и активности ради подстицања дечјег развоја и стицања искуства у одређеној области.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Деца предшколског узраста показују велико интересовање и способност усвајања страног језика. На овом узрасту деца развијају свој матерњи језик, па тај урођени механизам усвајања матерњег језика треба активирати и у процесу усвајања страног језика, у коме ће деца активно и креативно учествовати у складу са својим психофизичким способностима и интересовањима.

Мотивисаност деце предшколског узраста за учење страног језика најбоље се подстиче учењем кроз музику и покрет, посматрање, игру, глуму, цртање и једноставну комуникацију са што мање превођења.

Као додатни програм у Установи организује се школа енглеског језика, намењена деци средњих, старијих и припремних предшколских група. Реализација програма почиње у октобру 2010. године и организује се два пута недељно, у трајању од по 30 минута.

Основни циљеви програма учења енглеског језика су:

- подстицање потребе за учењем страног језика,
- стицање навике креативног провођења слободног времена,
- оспособљавање за елементарно комуницирање на страном језику на усменом нивоу,
- усвајање фонетског система енглеског језика и овладавање вештином артикулисања енглеских гласова,
- упознавање других и различитих култура и традиција,
- стварање основе за даље изучавање енглеског језика.

У учењу енглеског језика са децом предшколског узраста примењују се следећи приступи или методе рада:

- орални приступ, у циљу усвајања и развијања комуникативне компетенције детета које учи (способност да се служи језиком у стварним животним ситуацијама),
- интегрисани приступ - страни језик се може усвајати механички и когнитивно, али се на овом узрасту најлакше усваја опонашањем и понављањем,
- мултимедијски приступ, коришћење аудио-визуелних средстава са циљем подстицања мотивације детета да проговори страним језиком,
- илустративно-демонстративна метода, учење помоћу слика тзв. flashcards, wallcharts...
- драматизација познатих текстова.

Садржаји који се планирају и реализују у току учења енглеског језика у вртићу одговарају постојећем искуству и узрасним могућностима деце, а у складу су са садржајима који се реализују у оквиру редовног васпитно образовног рада.

У току учења енглеског језика у вртићу предшколско дете може да

- у области слушања:
 - разуме питања,
 - разуме текст песме или рецитације,
 - разуме и изврши једноставан налог,
 - реагује вербално (изговарањем речи, кратким одговорима),
 - реагује невербално (цртањем, бојењем, разврставањем слика, гестом, покретом);
- у области говора:
 - изговара гласове којих нема у матерњем језику и имитира интонацију онога што чују,
 - поздравља и одговара на позив,
 - представља себе и другог,
 - изражава захвалност,
 - идентификује неког или нешто (боја, број, величина...),
 - поставља једноставна питања и даје кратке одговоре (везане за именовање предмета, животиња, ствари у кући и вртићу, делова тела),
 - изражава допадање и недопадање,
 - иманује просторије у кући,
 - користи фразе у дијалозима,
 - рецитије и пева кратке песме и бројалице.

Од средстава за реализацију користе се аудио-визуелна средства: слике, CD, постери, флеш картице, лутке, као и конкретни предмети које деца могу да виде, опипају, осете (играчке, одећа, прибор...), а која су везана за одређену тему.

Литература која се користи у раду са децом је одобрена од стране ресорног министарства.

ШКОЛА ПЛЕСА

Као додатни програм, на нивоу Установе, организује се плес за децу старијих и припремних васпитних група.

Плесни програм је забавног, васпитног и образовног карактера и позитивно утиче на правилан психофизички развој детета. Садржи различите ритмичке игре и плесне вежбе којима се обједињује рад на телесном развоју и развоју естетске културе кретања.

Основни циљеви овог програма су:

- Задовољење дечије потребе за активним доживљајем и изражавањем музике кроз покрете тела
- Развијање осећаја за ритмично кретање у складу са музичком пратњом
- Развијање координације и културе покрета (склада, лакоће и грациозности)
- Развијање способности сналажења у простору и времену кроз усвајање просторних, временских и енергетских елемената кретања
- Развијање изражајности различитих расположења и осећања кроз кретање
- Развијање креативног изражавања и стваралаштва деце кроз разноврсне покрете
- Развијање сарадничких односа и толеранције међу децом

Задачи:

Биолошки:

- Здраво, складно и физички добро развијено тело
- Правилан развој локомоторног апарата, нервног система, респираторног, кардиоваскуларног итд.
- Правилно држање тела и превенција телесних деформитета
- Слободно, ефикасно и складно владање моториком и стицање физичке спретности
- Неговање перцептивно-моторне координације

Васпитни:

- Стицање позитивне слике о себи
- Развијање емоционалне стабилности и неговање позитивних емоција, општег осећања сигурности и поверења
- Развијање вољно-карактерних особина: воље, самоконтроле, одговорности истрајности, одлучности и способности за превладавање тешкоћа и неуспеха

Образовни:

- Формирање и развијање стваралачких активности кроз слободно, ефикасно, складно и грациозно изражавање путем слободних покрета који воде порекло од природних облика кретања, хармоничног ходања, лаког и лепршаваг трчања, природних скокова, савијања, до култивисаних покрета као што су кораци из класичног и модерног плеса, кроз разнагибања телом, рукама и ногама, вежбе равнотеже, као и разна фигуративна кретања, а све у складу са музиком

Облици кретања који се користе у плесном програму су:

- Ритмично, хармонично ходање
- Лепршаво, лако трчање
- Смењивање ходања и трчања
- Поскоци и скокови
- Гибање телом
- Гибање рукама и ногама
- Издржаји и окрети
- Плесни кораци из класичног, латиноамеричког и модерног плеса
- Фигуративна кретања

У плесном програму користе се песме наших највећих дечијих аутора и композитора као и музика других жанрова која је блиска, популарна и позната деци што додатно повећава пажњу и интересовање деце за овом активношћу.

МЕШОВИТИ ХОР „ЗВОНЧИЋ“

Основни циљ рада:

Развијање музичких потенцијала код талентоване деце.

Посебни циљеви рада:

- Неговање музичког укуса и осећаја за лепо у музици
- Савладавање технике певања(хорско, групно, индивидуално, уз покрет)
- Развијање осећаја за ритам(путем бројалица уз покрет, усвајањем технике правилног дисања)
- Упознавање са основним музичким појмовима(динамика, темпо, интонација...)

Добити:

- Развијање културе понашања детета као појединца и као део колектива
- Развијање међусобне сарадње, помоћи, упорности што истовремено утиче и на социјални развој
- Подстицање деце да своја осећања изразе кроз песму не само у оквиру музичког васпитања, већ да музика налази своје место у свакој активности којом се дете бави, прожима је, оплемењује и чини интересантнијом подстичући децу да са већим одушевљењем обављају различите задатке.

Начин реализације:

-Пробе хора реализоваће се у три вртића, једном недељно у сваком вртићу, а по потреби и чешће у оквиру редовног боравка деце у вртићу.

-Узраст деце који сачињава мешовити хор су деца васпитних група од 4,5. до 6,5. година са посебним музичким потенцијалима.

-На нивоу Установе од постојећих чланова мешовитог хора, формира се репрезентативни хор Установе за посебне прилике-веће културне и јавне манифестације и обележавање пригодних датума у оквиру Установе.

-Хор има више јавних наступа у току године и редовно учествује у хорским манифестацијама на нивоу Републике, адекватним предшколском узрасту

ДРАМСКЕ РАДИОНИЦЕ

Основни циљ рада:

- Неговање и развијање потенцијала дечје игре коришћењем елемената драмске уметности.

Посебни циљеви рада:

- Подржавање спонтане дечје игре и њено постепено усмеравање ка драмској игри.
- Креативно обликовање дечјих искустава и знања и њихово преношење на замишљени план.
- Коришћење елемената драмске игре у различитим областима васпитно-образовног рада.

Овим обликом рада се постиже:

- увођење у културу драмског стваралаштва; развој стваралачких способности и потпуније естетско образовање
- сазнајно и емотивно богаћење
- стварање критичке и самокритичне личности
- развијање способности концентрације и способности за јавне наступе
- развијање могућности да се претходно стечена знања употребе на нов и оригиналан начин

Улога одраслог у овом процесу је:

- да подстиче децу да буду што активнија и креативнија и да испробавају и откривају увек нове могућности драмског израза и комуникација
- да у свм активностима буде, колико васпитач - водитељ, толико и активан учесник игре
- да буде креатор, истраживач и критичар сопствене праксе
- да открије деци да и они могу да буду креатори, истраживачи и критичари сопствених активности, не само у драми и позоришту, него и у свакодневном животу
- да их мотивише да желе да иду даље у свет драме и позоришта

Садржаји рада:

Са децом предшколског узраста радионице из области драме и позоришта биће подељене у три фазе и то:

- Једноставне форме игара и вежби (*игре са безпредметним радњама, загонетке помоћу покрета, игре запажања*)
- Развијеније драмске активности (*које имају тежиште на драмском игрању и импровизацијама*)
- Сложеније драмске форме и системи активности (*у виду драмске играонице и игре позоришта*)

Ова подела садржи три нивоа акције, од једноставних до сложених драмских форми, од конкретних до апстрактних садржаја, од имитација до разумевања ствари и појава.

Средства у овом облику рада:

Поред тела са свим изражајним могућностима (*глас и покрет*), средства у овом облику рада су још и разни занимљиви предмети и материјали: играчке,старе ствари, костими, маске, сценографија и др.

Начин реализације:

- Радионице ће се организовати у два временска периода: октобар – децембар (вртићи: *Голуб мира, Звончић, Колибри и Невен*) и фебруар – април (вртићи: *Лептирић, Наша радост, Лубуд и Пчелица*).У сваком од периода биће обухваћена по 4 објекта, тако да ће кроз радионице проћи деца из 8 вртића.
- У свим вртићима групе ће бројати од 12 до 15 детета,што значи да ће укупно бити обухваћено око 120 деце старијих и припремних група.
- Прве две фазе ће се организовати кроз 16 радионица које ће се реализовати једном недељно. Трећа фаза, која подразумева сложеније драмске форме, реализоваће се током културних и јавних манифестација и дечјих позоришних и луткарских представа.

4.4.2.ПРИГОДНИ И ПОВРЕМЕНИ ПРОГРАМИ

Пригодни и повремени програми имају за циљ остваривање културних и рекреативних активности и одмора деце.(Рибарска Бања).

Рекреативни боравак деце у Рибарској Бањи

П.У.“Ната Вељковић“ организује боравак деце у природи у наменски грађеном објекту за одмор и рекреацију „Јеленко“ у Рибарској Бањи.

Рибарска Бања се налази на удаљености од 34км од Крушевца на надморској висини од 540м и лоцирана је на падинама планине Јастребац усред шумовитих брежуљака, тако да је заклоњена од ветрова и наглих промена температуре.Климатски услови овог подручја су посебно погодни за опоравак, очување и унапређење здравља деце.

Боравак деце планира се у јесењем и пролећном периоду, према унапред утврђеним сменама, у трајању од по 7 дана.На рекреативни боравак иду деца узраста од 4 до 6,5 година која похађају вртић.Припрема за одлазак на рекреативни боравак подразумева припрему деце

(психо-педагошка припрема, тј.припрема деце за одвајање од породице и боравак у новим условима), припрему родитеља и припрему запослених.

Основни циљеви рекреативног боравка деце у Рибарској Бањи су:

- Очување и унапређивање здравља деце кроз свакодневни боравак на ваздуху и физичке активности
- Развијање природних облика кретања и моторичких способности деце у природним условима
- Развијање хигијенских навика и навика о здравом начину живота
- Стицање искустава у колективном животу и заједништву, уз развијање толеранције у односима са другима
- Развијање способности доживљавања и упознавање природе, њених законитости и лепота
- Формирање и доградња моралних ставова о поступцима човека у односу на природу
- Развијање навика креативног начина провођења слободног времена
- Успостављање позитивне социо-емотивне климе у групи и објекту и подстицање веселог расположења

4.4.3.ПРОГРАМИ СТРУЧНЕ ПОДРШКЕ ПОРОДИЦИ

Програми у области стручне подршке породици усмерени су пре свега на јачање родитељске компетенције и имају социо-едукативни карактер. реализују се на различите начине кроз индивидуалне контакте, организована предавања, радионице за родитеље, припрему и поделу штампаног материјала који обрађује различите теме у области дечјег развоја, односа родитељ-дете и свих других тема за које постоји интересовање.

Сарадња са родитељима – панои стручне службе, тематски осмишљени као подстицај за успостављање сарадничких односа (званична интернет презентација Установе).

Подршка породици у остваривању различитих права из области социјалне заштите – кроз рад стручне службе пружа се родитељима помоћ и подршка у погледу информисања о могућностима и начинима остваривања права из области социјалне заштите.

Рад сестара на превентивно-здравственој заштити – активности медицинских сестара на реализацији превентивно-здравствене заштите пружају подршку породици у развијању и неговању здравствене културе, имају едукативни карактер и реализују се кроз здравствени кутак у сваком вртићу.

4.4.4.ПРИЛАГОЂЕНИ ПРОГРАМИ

Прилагођени програми су програми за рад са децом са сметњама у развоју, децом са посебним способностима и децом из социо-економски или из других разлога угрожених средина којима се уважавају развојне, образовне и социо-културне потребе деце.

РОМСКЕ ГРУПЕ

У оквиру Установе у ромском насељу "Марко Орловић" ради вртић "Бубамара" који обухвата децу ромске националности која живе на територији поменутог насеља, организованих у две васпитне групе.

Вртић је отворен на иницијативу грађана овог насеља, који су желели да сва деца предшколског узраста буду обухваћена полудневним обликом рада и да се адекватно припреме за школу. Групе обухватају децу узраста од четири до осам година, пошто има деце која, због непознавања језика, нису на време пошла у школу.

Ромска деца у насељу "Марко Орловић" чине већину предшколске ромске деце на територији града Крушевца, те сматрамо добрим да ова деца и даље похађају вртић "Бубамара", јер се показало да тиме реализујемо скоро стопроцентни обухват деце.

У осталим објектима наше Установе присутна су деца ромске националности, али само по једно до двоје, јер на територији тих вртића нема пуно становника Рома, бар не оних који су стално настањени. Што се тиче сеоских забавишних група, у оквиру наше Установе, већи број ромске деце присутан је у селу Наупаре.

Поред васпитно-образовних циљева који су исти за сву децу, циљеви рада са ромском децом јесу:

- овладавање српским језиком као језиком средине и језиком на коме се реализује васпитно-образовни рад у школи и
- што чвршће повезивање и интегрисање ове деце у локалну заједницу.

У циљу боље интеграције ромске деце у локалну средину, реализује се низ активности сарадње са локалном заједницом:

- редовне посете деци других вртића, пре свега оних који гравитирају истој основној школи,
- организовање посета деце из других вртића деци вртића "Бубамара",
- заједнички излети, у оквиру програма еколошког образовања, са децом других вртића, учешће деце у манифестацијама које Установа реализује на нивоу града,
- прикључење једног броја деце дечјем хору који ради на нивоу Установе,
- организовање спортских сусрета и "Игара без граница" са децом других вртића,
- реализација програма "Заједно се лепше расте" у циклусу од 7 радионица-циљ програма је пружање психо-социјалне подршке деци,
- активна сарадња са родитељима, организација општих родитељских састанака у циљу педагошко-психолошког просвећивања родитеља и њиховог активнијег укључивања у редовне активности деце

РАД СА ДЕЦОМ НА БОЛНИЧКОМ ЛЕЧЕЊУ

У Установи постоји група за децу на болничком лечењу, која ради у Дечјем одељењу Крушевачке болнице. Рад са децом у овој групи остварује један васпитач, који ради од 12 до 17 часова, сваког радног дана.

Основни циљ рада са децом у болничкој групи јесте помоћ деци у адаптацији на болничке услове и хуманизација и оплемењивање болничке средине и боравка деце у њој. Рад са децом на болничком лечењу заснива се на претпоставци, коју заступају многи стручњаци, да ће, ако је дете опуштено и срећно, не само лакше протети његов боравак у болници, већ ће и оздрављење ићи брже и боље.

Рад у болничкој групи реализује се по Општим основама предшколског програма, с тим што се из њега издвајају садржаји, водећи рачуна о специфичностима овог облика рада (свакодневно променљива и узрасно мешовита група, тренутно здравствено стање сваког детета, болнички режим дана...), и о циљевима и задацима који се остварују овим обликом рада. У планирању садржаја и активности, васпитач се руководи могућностима деце с обзиром на њихово здравствено стање, њиховим интересовањима и потребама доводећи их у везу са постављеним циљевима рада у болничкој групи као и општим циљевима развоја деце.

Улога васпитача у раду са децом на болничком лечењу је:

- да испољи нежност, без претеране сентименталности,
- да подстиче радосна и ведра расположења код деце,

- да охрабрује децу да изражавају и празне своје емоције, било пријатне или непријатне,
- да испољи емпатију за дечја доживљавања,
- да наглашава позитиван исход болести,
- да подстиче дете да заузме активан став ка свом лечењу,
- да умањи трпљење детета и страх због одвајања, код пријема у болницу,
- да учествује у припреми детета за интервенције, дијагностичке и терапијске поступке
- да сарађује са родитељима, посебно мајкама које су са дететом на одељењу,
- да сарађује са здравственим особљем, хуманитарним и стручним организацијама и укључује се у акције везане за болесну децу.

Васпитач се у раду ослања на стручну литературу:

1. Правилник о општим основама предшколског програма,
2. Приручник за рад васпитача у болницама – Нада Миоч-Станојевић и др Драган Ковачевић – Завод за унапређивање васпитања и образовања града Београда, Београд, 1987.
3. Интерни приручник за васпитаче у болници – Мирјана Маричић
4. Корак по корак 1 – васпитање деце до 3 год.-група аутора – Креативни центар, 2000.
5. Корак по корак 2 – васпитање деце од 3 три до седам год.-група аутора – Креативни центар, 1997.
6. Збирке прича и песама за децу, књиге за децу, сликовнице, дечји часописи и сл.

У наведеним приручницима постоји мноштво игара и игроликих активности примерених способностима и потребама деце, које ће васпитач одабрати и комбиновати зависно од њиховог узраста и здравственог стања.

РАД СА ДЕЦОМ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

Деца са сметњама у развоју остварују право на предшколско васпитање и образовање у васпитној групи, у васпитној групи уз додатну подршку и индивидуални васпитно-образовни план и у развојној групи, на основу индивидуалног васпитно-образовног плана, у складу са Законом. (Закон о предшколском васпитању и образовању, чл.34).

У вртићу „Лептирић“ ради група за децу са сметњама у развоју, (развојна група), као целодневни облик рада, у временском трајању од 5 и 30 до 16 и 30 часова, сваког радног дана. У групу се уписују деца лакше и умерене менталне ретардације и са вишеструком ометеношћу, а васпитно-образовни рад у групи остварују један дефектолог и један васпитач.

Основни циљеви васпитно-образовног рада са децом са сметњама у развоју су:

- Стварање услова за толико оптималан и свестран развој детета колико је то могуће, активирањем свих очуваних способности и потенцијала за развој у појединим подручјима његовог индивидуалног понашања (телесном, сензорном, психомоторном, интелектуалном, језичком, емоционалном, социјалном).
- Ублажавање ефеката подпросечног интелектуалног функционисања и осталих неспособности и спречавање развоја секундарних сметњи и поремећаја у емоционалном и социјалном понашању детета.

Избор конкретних садржаја и активности планира и креира васпитач у складу са потребама и могућностима учења и развоја групе и појединог детета у групи.

У складу са захтевима инклузивног образовања, према Саламанка документу, да се сва деца уписују у редовне школе и вртиће, сем ако не постоје разлози да се учини другачије, као и на основу Закона о основама система образовања и васпитања и Закона о предшколском васпитању и образовању, један број деце са сметњама у развоју уписан је у редовне васпитне групе и обухваћен је инклузијом.

Инклузија подразумева излагање у сусрет потребама деце са сметњама у развоју кроз промену курикулума, унапређење васпитно-образовног кадра и стручних сарадника, техничке опремљености вртића и низ других промена.

Улога васпитача у инклузивном програму је:

- Да створи околину ослобођену предрасуда, услове у којима ће деца бити у могућности да ступају у међусобне интеракције, да уче једна од других и размењују искуства и мишљења,
- Откривање очуваних потенцијала детета са сметњама у развоју,
- Да ставља нагласак на оно у чему се дете са сметњама у развоју осећа сигурно, да се бави дететовом личношћу у целини, а не само конкретном сметњом,
- да подстиче децу да , кроз активности путем којих откривају своје тело, предмете, места и особе које их окружују, уоче које особине деле са вршњацима, а по којима су особени,
- да код деце развијају схватање да нас индивидуалне разлике чине оним што јесмо и да је у реду бити различит,
- да прати и посматра децу и уочава разлике које постоје међу њима,
- да креира активности тако да се свако дете осети успешним, а да истовремено буде суочено са изазовом,
- да активности организује тако да кроз очуване потенцијале даље подстиче развој детета

За дете коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога потребна додатна подршка у васпитању и образовању, установа доноси индивидуални васпитно-образовни план за чије спровођење сагласност даје родитељ, односно старатељ. Препоручена литература за васпитача и дефектолога, (поред литературе која се иначе користи у раду са децом предшколског узраста):

- Предшколско васпитање ментално ретардиране деце-др Живко Соколовић
- Како отклонити дечје говорне недостатке и поремећаје-проф.М.Матић
- Поремећај гласа и говора –проф.др.Спасенија Владисављевић
- Општа дефектолошка дијагностика –др.Светомир Бојанић и др.Александар Ђордић
- Радна свеска за графомоторику- група аутора
- Диференцијална дијагностика аутистичног синдрома-др.Милијана Селаковић
- Моторно неспретно дете- проф.др.Вероника Игњатовић-Радојковић
- Мала причалица – Дејан Петровић
- Нађи времена за мене- Дејан Петровић
- Дефектолошки зборници радова
- Сликовнице, дечји часописи и сл.и друга одговарајућа литература

4.5.ДРУГИ ПРОГРАМИ И ОБЛИЦИ РАДА И УСЛУГА

ДЕЧЈИ КЛУБ

У Установи већ више година ради Дечији клуб, као облик проширене делатности Установе у области пружања услуга деци и породицама са децом, у функцији васпитања и образовања, а са општим циљем побољшања квалитета живота деце.

Дечији клуб је облик рада намењен деци, узраста од 3 године до поласка у школу. Организација рада је флексибилна и подразумева могућност избора времена доласка и одласка, сталног или повременог коришћења, али не дужи од четири сата дневно. У клубу се организују и прославе дечјих рођендана.

Дечији клуб ради у Обилићевој бр. 60 сваког радног дана од 9 до 21 час. Конкретно планирање садржаја рада полази од Општих основа предшколског програма, с тим што се из њих издвајају они садржаји који омогућавају остваривање основних функција оваквог облика рада, а одговарају узрасту и условима у којима се реализују. Садржаје активности чине групне и колективне игре, рекреација, забава, игре у којима има сарадње и такмичења, загонетања, маскенбала. Заступљене су говорне, драмске, ликовне и музичке активности и активности из области физичког васпитања. У реализацију ових садржаја, посебно за време трајања рођенданске прославе, треба укључити и родитеље, кад год је то могуће.

Васпитно-образовни задаци у раду са децом у Клубу јесу:

- остварити утицај на богатство, разноврсност и квалитет социјалних односа кроз игру и активности у којима дете учествује,
- утицати на обнављање играчке културе, што подразумева заједничко играње деце и одраслих,
- подстицање радозналости и иницијативе за сазнавање и спонтано учење кроз игру,
- утицати на разбијање досаде код деце,
- утицати на васпитање за осмишљено коришћење слободног времена.

ЛУТКАРСКА РАДИОНИЦА

Луткарска радионица је специфичан облик рада у Установи. Основни циљ рада Луткарске радионице је побољшање општих услова рада, односно осмишљавање, оплемењивање и опремање васпитних група и простора у којима деца живе, раде и учесују у актуелним збивањима, као и осмишљавање свих потребних средстава за стручне презентације у Установи и семинарима ван седишта Установе.

Програмски задаци Луткарске радионице остварују се кроз следеће садржаје рада:

- израда меканих играчака
- педагошко-естетско осмишљавање васпитно-образовне средине
- израда сценских лутака
- израда сценографија и костима
- израда играчака за новогодишње пакетиће
- израда играчака и других реквизита за екстерне купце по наруџбини
- израда каталога производа
- остали послови (шивење радне одеће за раднике Установе, шивење дечје постељине, столњака, завеса за вртиће и др. услуге по потреби Установе)
- стручно усавршавање

5. САРАДЊА СА ПОРОДИЦОМ

Организовано предшколско васпитање постаје неопходност савременог живота у смислу планског и систематског деловања на физички и психички развој предшколске деце, чиме се остварује и компензаторска функција предшколске установе односно, смањују се разлике које потичу из различитих социо-културних породичних услова.

С друге стране, боравак деце у вртићу не ослобађа родитеље обавње да се баве васпитавањем детета. Дечји вртић има улогу да пружи подршку родитељству, тј. представља допуну, а не замену за породично васпитање. Наиме, породица представља прву и незаменљиву друштвену средину у којој дете расте и развија се, те зато има посебан значај и улогу у васпитању деце.

Стога је неопходна континуирана квалитетна сарадња породице и предшколске установе. Управо овом сарадњом, отвореношћу предшколске установе ка породици, односно спремношћу родитеља да сарађују са предшколском установом, долази се до жељених резултата у васпитању и образовању предшколског детета, јер васпитно-образовни садржаји рада у предшколској установи треба да се граде на ономе што је урађено у породици.

Сарадња са породицом у Установи осмишљена је тако да васпитање и образовање деце више него до сада буде отворено за родитеље, њихове утицаје, потребе и непосредно учешће, што је истовремено једно од основних полазишта Основа програма. Отуда се као један од сталних задатака дефинише **изграђивање квалитетног односа васпитач-родитељ** кроз спремност за сарадњу, поверење, међусобно уважавање и разумевање, што треба да резултира квалитетним партнерским односом васпитач-родитељ и све у контексту примене закона, подзаконских аката и Статута установе.

Непоседна сарадња са породицом у свим јасленим и васпитним групама у Установи одвијаће се кроз следеће нивое и облике сарадње:

1. НИВО УЗАЈАМНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ има за циљ узајамну размену података о развоју, васпитању и образовању детета, значајних и за васпитача и за родитеље, а путем следећих облика сарадње:

1.1. Индивидуални разговори, обављају се током целе године, а најинтензивније у време адаптације, када дете дође у групу, ако се јаве неки проблеми у развоју детета, када дете промени понашање итд.

1.2. Посете породици, обављају се према процени медицинске сестре, васпитача и стручног сарадника, а у ситуацијама које важе и за индивидуалне разговоре.

1.3. Кутак за родитеље чине садржаји који информишу и мотивишу родитеље на учешће у активностима деце и васпитача/медицинских сестара (у решавању развојних проблема деце заједничким акцијама, интересантни чланци и сугестије како да родитељи квалитетно проведу време са својим дететом; кутак садржи и недељни план рада).

1.4. Изложбе дечјих радова налазе се на паноима испред радне собе и у пригодним просторима са јасно истакнутим натписом о теми и именима деце, а подразумевају ликовно, језичко или драмско стваралаштво деце, исказе о некој појави, фотографије, књиге намењене родитељима итд.

1.5. Групне приредбе за родитеље - најмање једанпут годишње на нивоу сваке васпитне групе

2. ЕДУКАТИВНИ НИВО сарадње са породицом одвија се путем:

2.1. Општег родитељског састанка, који се одржава на почетку радне године на нивоу вртића,

2.2. Групних родитељских састанака, који се одржавају 4 пута у току године у јасленим и васпитним групама и то по следећем распореду: септембар, новембар, фебруар, април, при чему се у новембру и фебруару обрађују стручне теме за родитеље. У припремним предшколским групама одржава се 5 састанака, по истом распореду као и за васпитне групе, док је пети састанак на крају радне године са Завршном приредбом;

2.3. Разговори са родитељима које обављају стручни сарадници током године.

2.4. Упућивање родитеља и помоћ при успостављању контакта са стручним службама других институција (Дечји диспанзер, Центар за социјални рад, итд.)

2.5. Брошуре и информатори за родитеље чија је израда у домену рада стручних сарадника.

2.6. Препоруке родитељима за коришћење литературе као врста стручне подршке остваривању улоге родитељства.

2.7. Званична Интернет презентација Установе - постављање информативног едукативног материјала.

3. НИВО УЧЕШЋА РОДИТЕЉА у животу и раду вртића одвијаће се путем следећих облика сарадње:

3.1. Родитељски одбор групе бира се на првом родитељском састанку и чине га **три члана**, а о раду истог води се евиденција. Одржава се пре сваког групног родитељског састанка, а радом руководи васпитач; на родитељском одбору разматрају се и решавају сви проблеми који су од значаја за живот и рад групе (набавка прибора, дечје литературе, радних листића, часописа, припреме приредби и учешће у различитим манифестацијама, заједничке акције прикупљања разних материјала за израду играчака, одлазак на летовање-зимовање).

3.2. Родитељски савет вртића бира се из редова Родитељских одбора група и чине га три члана; има надлежност у решавању свих проблема, у интересу деце конкретног вртића.

3.3. Савет родитеља на нивоу Установе. Чине га представници родитеља из свих вртића, што је регулисано Статутом Установе. Има надлежност у решавању свих проблема, у интересу деце (на нивоу Установе).

3.4. Учешће родитеља у раду Управног одбора ПУ „Ната Вељковић“, које је регулисано Статутом. Надлежност је учешће у руковођењу рада Установе.

3.5. Активности за родитеље, што подразумева активно учешће родитеља у планирању, реализацији и процени квалитета реализованих васпитно-образовних активности, као и свих Програмом планираних пројеката

3.6. Завршна приредба *Од бајке до читанке* за групе Припремног предшколског програма, на нивоу Установе или групе.

6. САРАДЊА СА ДРУШТВЕНОМ СРЕДИНОМ

Да би институционално васпитање и образовање предшколске деце прерасло у друштвено васпитање неопходно је да се предшколска установа што више повеже са друштвеном средином, као и да се шире отвори за позитивне утицаје које она садржи. Добро постављена и организована сарадња са друштвеном средином и усаглашавање свих фактора, који су значајни за развој и учење деце у великој мери одређују успешност остваривања програма у целини.

6.1. САРАДЊА НА НИВОУ УСТАНОВЕ

- Сарадња са Управом Града Крушевца, јавним установама и предузећима, месним заједницама и невладиним организацијама у циљу побољшавања услова за живот и рад деце у вртићу,
- Сарадња са Министарством просвете,
- Школском управом Крушевац,
- Сарадња са стручним, културним, хуманитарним и просветним институцијама у циљу квалитетније реализације васпитно-образовног рада.
- Сарадња са Високом школом струковних студија за образовање васпитача - размена искустава и стручних достигнућа, вртић као наставна база школе, заједнички пројекти, међусобне презентације пројеката и стручних радова,
- Сарадња са другим предшколским установама у округу и шире, ради размене искустава и заједничког стручног усавршавања
- Сарадња са стручним удружењима на нивоу округа и Републике у области стручног усавршавања(Друштво учитеља Крушевац, Актив стручних сарадника Расинског округа, Актив стручних сарадника региона, Савез васпитача, Удружење медицинских сестара предшколских установа Србије и др.)

6.2. САРАДЊА НА НИВОУ ВРТИЋА

- Наставак и даљи развој сарадње са припадајућим месним заједницама, заједничко решавање проблема везаних за побољшавање услова за рад, међусобне посете, заједничке прославе,
- Посета привредним, културним, здравственим и другим објектима у окружењу, у складу са програмом рада
- Сарадња са стручним институцијама у реализацији појединих области васпитно-образовног рада (Дечји диспанзер, Завод за јавно здравље, МУП...),
- Посета теренима у окружењу погодним за боравак деце на отвореном простору (паркови, Багдала, спортски терени),
- Међусобне посете деце на релацији село-град,
- Учешће у акцијама које организује шира социо-културна средина поводом значајних датума у току године (изложбе, ликовни конкурси, маскенбали, приредбе, књижевни сусрети, еколошке акције...)
- Посета дечјим позоришним представама у Културном центру и Крушевачком позоришту и изложбама у Галерији и Музеју,
- Организовање сусрета деце са дечјим песницима , писцима, свештеницима, спортистима, глумцима, музичарима и другим културним и јавним радницима
- Сусрети деце са представницима различитих професија и са занимљивим личностима разног узраста и животног искуства,
- Обележавање значајних датума у току године на нивоу васпитне групе и вртића,

- Организовање излета и екскурзија до излетишта (Багдала, Јастребац, Рибарска бања и др.), које омогућавају зближавање са светом природе и изграђивање еколошке културе.

План сарадње са друштвеном средином добиће свој конкретнији облик у оперативним плановима сваке групе, односно вртића, у зависности од специфичности непосредног окружења, планираних садржаја васпитно-образовног рада, као и специфичности сваке узрастне групе.

6.3. САРАДЊА СА ШКОЛОМ

Сарадња са школом представља важну карику у васпитно-образовном систему јер је један од кључних фактора који утиче на то да се резултати постигнути на предшколском узрасту одрже и послуже као основ за даљи развој и учење деце у школи.

Основни захтев за реализацију успешне сарадње је да она мора бити обострана и двосмерна, уз адекватно укључивање родитеља како би прелазак детета из једне институције у другу текао што безболније и успешније. Значај родитеља се огледа у томе што су они једина стална лица која су са децом све време током периода адаптације и преласка из једног нивоа васпитно-образовног система у други (вртић-школа).

Облици сарадње се огледају у :

- Планирању, организовању, реализацији заједничких састанака и саветовања за стручни кадар Установе и школа,
- Посетама учитеља и стручних сарадника школа родитељским састанцима у вртићу,
- Размени информација о дечијем развоју и напредовању путем докумената *Моја ризница из вртића* (дечји портфолио),
- Осмишљеним сусретима деце у просторијама и двориштима обе установе или на теренима у окружењу (Пионирски парк, Багдала, базени...):
 - Игре без граница
 - Ликовне колоније
 - Еколошке-културне акције,
- Заједничким посетама културним догађанима на нивоу града и припадајућих месних заједница (маскенбали, Песнички фијакер, Златна кацига...),
- Посетама деце вртића школи и школском часу,
- Посетама школске деце вртићу и учешће у редовним активностима (обрада редовних садржаја, учешће у припреми празника и сл.),
- Посетама приредбама и прославама,
- Организовању заједничких акција у циљу анимирања ближег друштвеног окружења за унапређивање квалитета живота деце,
- Приређивању заједничких прослава и приредби.

У предшколским групама на сеоском подручју с обзиром да деле простор са школом, сарадња са школом је свакодневна и присутна у свим областима васпитно-образовног рада, сарадње са родитељима, сарадње са локалном заједницом и културних и јавних манифестација, тако да сви поменути видови сарадње добијају још интензивнији облик.

7. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ОСТВАРИВАЊА ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ДЕЧЈЕГ ВРТИЋА

У процес праћења реализације васпитно-образовног рада биће укључени:

- На нивоу групе-медицинска сестра-васпитач,
- На нивоу вртића-стручни сарадник, на основу увида у педагошку документацију медицинских сестара и васпитача и на основу сопственог увида, о чему подноси извештај директору;
- На нивоу Установе-директор и помоћник директора за васпитно-образовну делатност, на основу извештаја стручних сарадника и сопственог увида.

Процес праћења остваривања Предшколског програма дечјег вртића вршиће се и путем:

- записника са састанака Васпитно-образовног већа, који води помоћник директора;
- записника са састанака Актива медицинских сестара, за који је одговоран председник Актива;
- записника са састанака Актива васпитача у групама деце од 3,5-5 година, за који је одговоран председник Актива;
- записника са састанака Актива васпитача реализатора припремног предшколског програма, за који је одговоран координатор за реализацију припремног предшколског програма;
- записник са Актива стручних сарадника, сарадника и организатора, за који је одговоран председник Актива;
- записника са састанака Управног одбора, који води секретар Установе;
- летописа, који води главни васпитач вртића;
- евиденције о стручном усавршавању васпитног особља, коју води помоћник директора;
- консултација са просветним саветником;
- посета другим предшколским установама и размена искустава са њима;
- анкета/упитника за родитеље.

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА
Драгољуб Раичевић, дипл.инг.електротехнике

ПРИЛОГ

Вртић "Звончић" реконструисан 1998.г.(изграђен као "Живка Мићић" 1964

Вртић "Невен" и управна зграда Установе, изграђен 1978;дограђиван 1988.: реконструисан

Вртић "Лептирић",изграђен 1981. (радио од 1976. у згради Дечје заштите,уОбилићевој)

Вртић "Голуб мира",изграђен 1985.г.

Вртић "Наша радост",изграђен 1978.г.

Вртић "Бисери" , изграђен 1978.г.

Вртић "Пчелица", 2005. (реконструисан вртић "Партизанка Дана" изграђен 1974.)

Вртић "Лабуд" изграђен 1986.г.

Вртић "Владо Јурић" ,изграђен 1998/99. ради од 2000.г.

Вртић "Колибри"реконструисан 1998.(изграђен 1965. као "Радојка Зајић)